

Chingiz Aytmatovning Falsafiy "Vahiyolari"

Chingiz Aytmatovning eng yaxshi asarlari allaqachon yangi jahon adabiyoti klassikasining tarkibiy qismi bo'lib qoldi. Uning kitoblari uslubi jihatidan ham, ko'tarilgan falsafiy masalalarga ko'ra ham bir-biridan farq qiladi, shu bilan birga ularning umumiy jihatlari ham bor. Shu boisdan muallifning har bir asarini oradan vaqt o'tishi bilan qayta-qayta o'qiging keladi va har gal yangi va yangi jihatlarni kashf etasan. Aytmatov asarlarining kitobxonni ayricha hayajonga soladigan ta'sir kuchi jamiyatda pishib yetilgan muammolar o'rtaga tashlanishidir.

Aytmatov ijtimoiy voqea-hodisalarni kuzatish va tahlil qilishda noyob iste'dodga ega donishmand faylasuf, kishi ruhiyatining nozik torlarini cherta oladigan sehrigar san'atkordir.

Yozuvchining yangi falsafiy romani "Oxirzamon nishonalari"ni o'qir ekansiz bu fikrning haq ekanligiga yana va yana ishonch hosil qilasiz.

Murakkab dunyoviy fojealarni buyuk qalamkashning sezgir qalbi hatto bashoratchi futurolog olimlardan ham oldin payqaydi. Roman falsafa, fantastika va so'z san'ati mahsuli o'laroq ulkan san'atkorning mushohada qudratidan dunyoga kelgandir. Qalovini topsa qor ham yonadi deganlaridek, nisbati to'g'ri tanlansa, uch tarkibiy qismdan iborat hayotiy jarayonda vaqt ham, fazo ham, inson ham yaxlit bir holatda namoyon bo'ladi.

Yozuvchi kitobxoniga badiiy tafakkurning yangi bir qirralarini ochadi, uni o'yga toldiradi va hatto idrok etish qiyin bo'lgan hodisalar girdobiga tashlaydi. Yozuvchi fantastik usuldan foydalangan bo'lsada, roman teran realistik asar sifatida qabul qilinadi. Asarning badiiy tuzilishi, hayotni tasvirlash prinsipi yozuvchining boshqa asarlaridan tubdan farq qiladi. Kitobxon romanni varaqlar ekan, odamlarning inson sha'niga nomunosib xatti-harakatlaridan nafratlanadi.

Roman voqeasi o'ta shiddatli psixologik mojarolar va to'qnashuvlar zaminiga qurilgan. Yer kurrasi axloqiy muammolar sinab ko'riladigan poligonga aylangan. Insoniyat halokat yoqasiga borib qolgan. Bu halokat tashqaridan kelgan emas, balki bani odamning xatti-harakatlari, munofiqligi, xudbinligi, axloqsizligi oqibatida yuzaga kelgandir. Dunyo bedavo dardga chalingan, agar insoniyat ijtimoiy xastaliklardan forig' bo'lmas ekan, intiqom muqarrardir. Birgina misol. Ikkiqat ayollar tekshirib ko'rilganda ayrimlarining homilalarida irsiyi va boshqa og'ir kasalliklar mavjudligi aniqlansa ham sho'rlik ona shunday bolalarning dunyoga kelishidan manfaatdori ekanligini aytishgan, chunki nogiron farzandli ona kvartira, nafaqalar olishda imtiyozlarga ega bo'larkan.

Romanning mazmuni bunday. Fashizmga qarshi urush yillari sahar chog'i bir ayol endigina tug'ilgan chaqalog'ini qop-matoga o'rab bolalar uyining eshigi oldiga qor ustiga tashlab ketadi. Bolaga Andrey Kril'sov deb nom qo'yishadi. Tashlandiq bola o'ta zehnlilik bo'lib ulg'ayadi va meditsina institutini bitirib genetik olim va nihoyat akademik bo'lib yetishadi. U institutda o'qib yurganidayoq homiladorlik mo'jizasini va odamning dunyoga kelish sir-asrorlarini o'rganishga maftun bo'lib qoladi.

Kril'sov o'z laboratoriyasida undirilgan embrionlardan uzoq muddatga hukm qilingan mahkuma ayollarning bachadonlarida ko'plab ikszurriyotlar, ya'ni ota-onasi ham, aka-ukalari ham, tog'a-jiyanlari ham, xullas bironta qarindosh urug'i yo'q bolalar yetishtira boshlaydi. Bunday odamlarni yaratish hukmron partiyaning diqqat markazida va homiylikida amalga oshiriladi. Partiya MK kotibi Konyuxanov Kril'sov bilan bo'lgan suhbatda, jumladan shunday deydi: "Gap shundaki, siz uchun bu qiziqarli laboratoriya eksperimentlari ob'ekti bo'lsa, biz uchun ikszurriyot yangi tipdagi odam. Va bizning prognozlarimizga ko'ra, mehnatkash sinflarni eski dunyodan xalos qilish uchun uni ag'dar-to'ntar qiladigan ham xuddi ana shu ikszurriyotdir.

Ikszurriyot kelajakda eski, o'z umrini o'tagan dunyoni tub-tomiri bilan qo'porib tashlash barobarinda yangi dunyoni bunyod etajak".

Kril'sovning xotini Yevgeniya erining hech kim jur'at eta olmaydigan g'ayriinsoniy kirdikorlarini sezib qoladi va jirkanch ishni tashlab uzoqlarga ketishni, farzandli bo'lishni taklif etadi. Eri bunga unamaydi. Shundan so'ng xotini butunlay ketib qoladi.

Mahkumalardan biri Runa ismli ayol professorning bu ishlaridan nafratlanib qamoq muddatiga muddat qo'shilishidan ham qo'rqmasdan olimni bu kasbkoridan voz kechishga chaqiradi va o'zini daryoga tashlab g'arq bo'ladi. Muhabbat izhor qilmoqchi bo'lgan ayolidan ham judo bo'lgach va o'z eksperimentlarining pirovard natijada nimalarga olib kelajagiga aqli yetgach, so'qqabosh Kril'sov "Menga yerda joy yo'q ekan" deb kosmosga ketishga majbur bo'ladi.

U xalqaro kosmik kemaning ilmiy stansiyasida uch yildan ortiqroq muddatda o'zining tibbiy-biologik tadqiqotlarini davom ettiradi va o'ta mukammal asboblar yordamida ulkan kashfiyot qiladi, bu hodisani "Kassandra tamg'asi" deb ataydi (Kassandra qadimgi yunon mifologiyasida Troya podshosining qizi, folbin). Ayrim ikkiqat ayollarning peshonalarida homiladorlikning dastlabki haftalarida ikki qosh oraligida qizil dog', ya'ni Kassandra tamg'asi paydo bo'lar ekan. Kril'sov buning sababini aniqlaydi bu bolaning taqdiri yomon kechishidan nishona ekan. Bunday hollarda homila-embrion yorug' dunyoga kelishni xohlamaydi va o'zini yo'qotishlarini talab qiladi, sho'rpehona bo'lib, boshqalarga tashvish keltirib yashagandan ko'ra tug'ilmaslikni afzal ko'radi. Olim kosmosdan maxsus nur yuborib, Kassandra tamg'asini kuchaytiradi: oqibatda ilgari bilinar-bilinmas bo'lgan qizil dog' kuchayib hammaga ko'rina boshlaydigan bo'ladi. Shu yo'l bilan butun yer kurrasi bo'ylab barcha ayollarning homilalari aniqlanadi. Yorug' dunyoga kelgach, urush-g'ovg'adan boshi chiqmaydigan, jamiyat peshonasiga bitgan balo Gitler yoki Chikatilo bo'lib tug'iladigan bunday homilalardan kelgan signallarning ma'nosi taxminan mana shunday: "Erk menda bo'lsa, men tug'ilmaslikni afzal ko'rgan bo'lur edim... Bordi-yu mening xohishimga qaramasdan tug'ilishga majbur qilsalar, men taqdiri azalni qabul qilishga majburman, hamma zamonlarda odamlar xuddi shunday yo'l tutishgan... lekin men bilan vidolashishga hali kech emas va men kassandra-embrionman, tug'ilishni xohlamayman, istamayman, istamayman..."

Kril'sov kosmosda uzoq ishlab anomol hodisalar kassandra-embrionlarning yil sayin ortib borayotgani, yovuzlik avj olib, gunohi kabiralar ko'payib borayotganiga amin bo'lgach, ikszurriyotlarni dunyoga keltirganidan pushaymonga tushadi va nihoyat, o'zini fazoviy rohib deb e'lon qiladi va Filofey laqabini oladi. U Kassandra tamg'asi va kassandra-homilalarni aniqlash borasida qilgan buyuk kashfiyotini va insoniyatning o'zi oxirzamonni yaqinlashtirayotganini oshkor aytib, Rim papasi orqali butun bashariyatga, qo'yingki kelajak avlodlarga murojaat qiladi. Nomaning bir nusxasini orbital komp'yuterdan "Tribyun" gazetasiga bosib chiqarish uchun jo'natadi.

Fazoviy rohib Filofeyning Rim papasiga yo'llagan xati romanning bosh falsafasi, kvintessensiyasi, mag'zidir. Xat e'lon qilingach, barcha qit'alarda xalq ommasi hayajonga keladi, vahimaga tushadi, Filofeyga la'natlar o'qiydi, uni kosmosdan urib tushirishni talab qiladi, olomon amerikalik bashoratchi futurolog olimni Filofey kashfiyotlariga xayrixohlik bildirgani uchun o'ldiradi... Rohib buyuk eksperimentlarining mohiyatiga afrikaliklar ham, osiyoliklar ham, ruslar ham, amerikaliklar ham tushunib yetmagach, o'zini ochiq kosmosga uloqtirib halok bo'ladi.

Xullas, roman jahon sivilizatsiyasining istiqbollari, ma'naviy, birinchi galda axloqiy muammolariga e'tiborni qaratadi, jamiyatni sog'lomlashtirish yo'llarini qidirib topishga undaydi.

Tabiatda tabiiy saralanish qonuni hukmron, kuchlilar unadi, o'sadi, zaiflar nobud bo'ladi, jungli qonuni ham shunday kuchli kuchsizni nobud qiladi, yeydi. Yer kurrasida odamlar ko'payib ketayapti, ochlik, xilma-xil kasalliklar avj olayapti. Tavrotida "uninglar, o'singlar, o'z'laringdan ko'payinglar" deyilgan bo'lsa, abort qilish ham taqiqlansa, jamiyatni sog'lomlashtirish yo'li bormi o'zi? degan fikr kelib chiqadi.

Bugungi kunda tug'ma kasalliklarga muhtalo bo'lgan yoki ichkilikbozlik yo'g'iyohvandlikka moyil homilalarni aniqlay oladilar. Bundan bir necha yil oldin Rossiya FA meditsina-genetika ilmiy markazining professori, odam sitogenetikasi laboratoriyasining mudiri Nikolay Kuleshovning xodimlari 300 mingga yaqin homilador ayollarni tekshirishdan o'tkazib, og'ir tug'ma va irsiy kasalliklarga mahkum 1250 bolaning dunyoga kelishining oldini olgan. Mumkin ekan-ku!

Odamsotning bugungi aqliy takomiliga yetishi uchun necha ming yilliklar kerak bo'ldi. Ehtimol butun koinotda yakka-yagona ana shu aql o'chog'ini yo'qotish uchun esa ko'p narsa kerak emas. Insoniyatning ertangi kuni haqida hozir, shu bugun bosh qotirish kerak. Atom bombasi pul'tining tugmachasi ikszurriyot vasvasning qo'liga tushib qolmasin. Eng muhimi kishilar o'zlarini vasvaslik, yovuzlik, ochko'zlik, axloqsizlik, boylikka hirs qo'yish kabi nuqsonlardan tiyishlari kerak.

Kishilarning shafqatsizliklari, nafsoniyatlari, hissiyotlari, ishtahalari aql bovar qilmaydigan darajada oshib-toshib ketayotirki, asti qo'yavering.

Tropik o'lkalarning ko'rki bo'lgan sayroqi to'tiqushlarning tillaridan milliardlar uchun tayyorlangan tansiq ovqat pulga chaqilib, och-yalang'ochlarga tarqatilsa necha ming kishi o'lim changalidan qutilib qolarkin? Odam o'zidagi Azozilga hay berishi, har qanday sharoitda ham inson bo'lib qolmog'i kerak. Shundagina u inson degan ulug' nomga munosib bo'ladi. Nahotki fan-texnika va iqtisodiyotning mislsiz rivojlanishi imonsizlik, vijdotsizlik, shafqatsizlikning beqiyos avj olishiga to'g'ri mutanosib bo'lsa? Odamlar butun hokimiyatni janob dollarning qo'liga ishonib topshirib qo'yishgandan keyin boshqacha bo'lishi mumkin ham emasmikin?

Chingiz Aytmatovni ko'pdan beri qiynab kelgan va "Oxirzamon nishonalari" (Kassandra tamg'asi)da adibning bo'g'zidan olgan global muammolardan biri ekologiya ekologik qasirg'alar, yadro sinovlari, "qora tuynuklar", "ozon teshiklari", hokazolardir. Devqomat kitlarning o'zlarini qirg'oqqa otib gala-gala bo'lib o'lim qabul qilishiga insonlarning noinsoniy xatti-harakatlari sabab ekanligi rost bo'lsa, bu oxirzamon nishonasi bo'lmay nima?

Oxirzamon tushunchasi dunyo kabi kekxa. Bibliyaning bir bo'limi Yangi ahdda (milodning birinchi asrida) oxirzamonning bo'lishi haqida bashorat qilingan. Bu tushuncha islomda ham bor. Shuning uchun Muhammad Sallolohi alayhi vassalom oxirzamon payg'ambari deyilgan.

Paleontologlar yer kurrasida bir necha bor "oxirzamon" bo'lib hayot qayta tiklanganini tan oladilar. Lekin tarix nazdida bir-ikki ming yil hech qancha muddat emas. Oxirzamon tushunchasi nisbiy tushuncha, shunday bo'lsa ham butun progressiv insoniyat, birinchi galda intellektuallar allomayu ulamolar bu haqda shu bugun bosh qotirishlari, ezgulikning yovuzlik ustidan g'alabasi uchun kurashishlari darkor.

Asarni qayta-qayta mutolaa qilar ekanmiz, uning mohiyatiga nazar tashlab, kosmik yuksaklikka ko'tarilib ezgulik bilan yovuzlik o'rtasidagi azaliy kurashning yangi qirralarini kashf etish, insoniyatning taqdiri haqida jon kuydirib yangi asar yozish faqat Chingiz Aytmatovdek buyuk adibga nasib bo'lganiga ishonch hosil qilamiz.

Endi tarjimalar va tarjimonlar haqida.

Chingiz Aytmatovning deyarli barcha asosiy asarlari o'zbek tiliga o'girilgan. Yozuvchining ko'pchilik qissalarini, hikoyalarini, вЪЪAsrga tatigulik kunвЪќ romanini Asil Rashidov, вЪЪQiyomatвЪќ romanini Ibrohim G'afurov, вЪЪOxirzamon nishonalariвЪќ romanini, вЪЪChingizxonning oq bulutiвЪќ qissasini, вЪЪHtar qush nolasiвЪќ rivoyatini Suyun Qorayev o'zbek tiliga tarjima qilgan va uchala tarjimada ham mutarjim asarlardagi ichki ohangni ushlashga erishgan.

Suyun Qorayev filologiya fanlari nomzodi, geografiya fanlari doktori, Hzbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi, Xalqaro Aytmatov akademiyasining akademigi. U taniqli jurnalist 45 yildirki, O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasining a'zosi, tajribali mutarjim va publitsist; yarim asrdan oshiq vaqt davomida ko'plab ilmiy, ijtimoiy-siyosiy kitoblarni ruschadan o'zbekchaga o'girgan va tahrir qilgan; tilshunoslik va terminologiyaga oid bir qancha ilmiy ishlar, maqolalar e'lon qilgan, 70-yillarda Ch.Aytmatovning "Otdan qolgan tirnoq" ("Soldat o'g'li"), "Jimjiloq" hikoyalarini, "Manas otaning oq qori va ko'k muzi" nomli publitsistikasini, 1997 yilda "O'tar qush nolasi" rivoyatini o'zbekchaga tarjima qilgan; S.Qorayev Aytmatovning faoliyati va ijodi haqida, chunonchi "Oxirzamon nishonalari" romani, "Chingizxonning oq buluti" qissasi to'g'risida qator maqolalar yozgan.

1995 yilda S. Qorayev muallifning roziligi bilan "Kassandra tamg'asi"ni o'zbekchaga tarjima qilgan. Romanning "Epilog" qismi (asarning deyarli beshdan bir bo'lagi) 1995 yilda "Cho'lpon" nashriyotida "Ikszurriyot" nomi bilan 10 ming nusxada nashr etilgan. Roman tarjimasidan parchalar "Xalq so'zi", "O'zbekiston ovozi" kabi gazetalarda bosib chiqarilgan. "Chingizxonning oq buluti" qissasi S.Qorayev tarjimasida 1998-1999 yillarda "Birlik", "hamkor", "Vatan", "Qishloq hayoti", "Markaziy Osiyo madaniyati", "Inson va qonun" va boshqa gazetalarda deyarli to'laligicha e'lon qilingan. Demak ilmiy til bilan aytganda tarjima ma'lum ma'noda "ishlab chiqarishga joriy qilingan": ozmi-ko'pmi kitobxonlar nigohidan o'tgan.

Chingiz Aytmatovning tili asardan asarga murakkablasha va qiyinlasha borganini e'tiborga olsak, yozuvchi asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilish oson kechmagan, albatta, ularda ba'zi bir kam-ko'stlar bo'lishi mumkin.

Valloh a'lam Alloh bilguvchidir, inson esa xato qilguvchidir. Tarjimon bilan bahslashsa bo'ladi, masalan muallifning qariyb yarim sahifa keladigan jumllarini bo'lib-bo'lib tashlash mumkin edi, ayrim so'zlarni boshqacharoq tarjima qilsa bo'lardi.

Umuman mutarjim muallifning fikrini to'g'ri tushunib, kitobxonga yetkazishga harakat qilgan. "Chingizxonning oq buluti" qissasi va "Htar qush nolasi" rivoyati matnlari ravon, badiiy jihatdan yuksak saviyada tarjima qilingan.

Odil Yoqubov, O'zbekiston xalq yozuvchisi

Oxirzamon Nishonalari (Kassandra Tamg'asi)

Kassandra Appolon muhabbatini rad qilgach, Appolon Kassandrani shunday duoyi bad qildiki, uning bashoratlariga hech kim ishonmay qo'ldi. Qadimgi yunon mifologiyasidan

Ikkovidan qaysi biri hali yashab ko'rmagan bo'lsa, qaysi biri yorug' dunyoda qilinayotgan yovuz ishlardan bexabar bo'lsa, o'shanisi saodatmanddir. Yekklest

Birinchi bob

Bu gal ham dastlab So'zdan boshlandi. Bir zamonlarda bo'lgani kabi. O'sha mangu Mavzudagi kabi.

Keyinchalik nimaiki ro'y beribdiki, hammasi Og'izdan chiqqan so'zlar samarasi edi.

2 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

Biroq aslo kutilmagan hodisaga birinchi bor duch kelgan kishilardan ko'plari vaqti kelib memuarlarida xuddi ana shu hodisani o'z hayotimizdagi eng hayajonli voqea bo'ldi deya ko'klarga ko'tarib yozajaklarini xayollariga ham keltirmagan edilar. Buni qarangi, bu hodisa shohidlarining hammasi o'z esdaliklarini "O'sha kunda bo'lib o'tgan favqulodda voqealar detektiv romandagidek rivojlana bordi" degan siyqasi chiqqan ibora bilan boshlagan edilar.

Sirasini aytganda, xuddi shunday bo'ldi ham. "Tribyun" gazetasining xodimlari to'satdan bosh muharrirdan farmoyish oldilar ana shu farmoyishga ko'ra, tahririyani rahbariyat joylashgan qavatida shoshilinch chaqirilgan favqulodda majlisi paytida qayerga bo'lmasin qo'ng'iroq qilish, telefonlar va fakslarga javob berish va hatto, tahririya binosiga chet kishilarni kiritish qat'iy man qilingan edi.

Hamma narsa ana shu favqulodda majlisdan boshlandi.

Gazeta sahifalarida bunday bayonotni e'lon qilish yetti uxlab tushga kirmas! Lekin yurak yutmoq va harakat qilmoq kerak edi. Masala jiddiy edi: yo ostidan, yo ustidan. Va "Tribyun" gazetasi kurrai zaminning "nuktadoni bisoti afkori omma darg'asi" degan nomga dog' tushurmaslik uchun jon kuydirib yelib-yugurur ekan, izzat-nafsi vasvasasidan qutula olmadi (keyinchalik muxoliflar buni "shayton vasvasasi" deb atadilar), axir solim o'ta katta edi-da olamshumul sensatsiya. Tahririya bu materialni yakka o'zi chop etish huquqini oldi va har qanday tasodiflarga qaramasdan tavakkal qildi insoniyat tarixidan ko'z ko'rib-quloq eshitmagan hujjatni yashin tezligida chop etishga botindi.

Xuddi o'sha paytda voqealar boshida tahririya sharhlovchilaridan biri ko'plarning xotirasiga mixlanib qolgan so'zlarni aytib soldi: "Endi bo'ldi, yigitlar, - dedi u gazeta sahifasining hali qurib ulgurmagan nusxasini qo'lga ushlab turar ekan, - tarix oti aql pakkasidan o'tib ketdi! Bu esa biz tufayli, bizning "Tribyun"imiz tufaylidir. Bu marraga hech kim yetolmaydi, undan o'ta olmaydi. Hali o'lmasak hammasini ko'ramiz, hayot ko'rsatadi. Bularning bari nima bilan tugar ekan? Ko'ramiz! U boshini chayqab, ma'nodor qo'shib qo'ydi: - Ammo lekin, hamkasblar, kechirasizlar, ogohlantirib qo'ymoqchiman, endi har kim o'zi haqida o'ylasin bir soatdan keyin nima bo'ladi u yog'ini xudo biladi".

Ochig'ini aytganda, xavf oyoq ostida deganday, hadiksirashga asos bor edi. O'sha kuni tahririyadagi kayfiyat soat sayin o'zgarib turdi, bir qarasangiz hammaning qo'ltig'idan tarvuzi tushib, bosh muharrirdan tortib jurnalistika fakul'tetidan kelib shu yerda bo'lajak reportajlarning sir-asrorini o'rganib yurgan shogirdlargacha Hamma-hammasi eshiklarni yopib olib, hatto bir-birlari bilan gaplashishdan ham o'zlarini tiyib bosh ko'tarmasdan ishlashar, bir qarasangiz, aksincha, quloqni qomatga keltiradigan shov-shuv, qiy-chuv ko'tarilar, hamma izg'ib, yo'laklar va xonalarni boshlariga ko'targancha shovqin-suron og'ushida bir-birlariga hayajonli nigoh tashlar edilar. Biroq xuddi shu paytda boshqa bir hodisa to'g'risida ham o'ylash joiz edi quturgan olomon bosib kelib qolsayu eshik-derazalarni g'ovlar bilan to'sish ehtiyoji paydo bo'lsa-chi; bunday xavf shak-shubhasiz edi shiddat ila yopirilgan odamlar toshqinining qahr-g'azab bilan hujumga o'tishi hech gap emas edi. (Bunday toshqinni hech qanday politsiya ham to'xtata olmagan bo'lur edi) Olomon deraza-oynalarni chilparchin qilib, telefonlarni yerga urib pachochlab tashlasa, mebel' va org'texnikani buzib-qiyratishsa, janjal desa o'zini tomdan tashlaydigan telexodimlarning ob'ektivlari oldida nari-berisi bir soat ichida butun dunyoning tinchini buzib, odam bolasini chindan ham Xudoning o'zi bilan yoqalashtirib qo'yishga jur'at etgan gazetchilarning giribonidan tutib olishsa, qo'lingizdan nima ham kelardi...

Hozircha esa hech narsadan bexabar, kemaday pishqirgan olomon Amerikaning azim shahri ko'chalari bo'ylab har doimgiday suzib borar, oynadan libos kiygan osmon o'par binolar oldida odamlar daryosi tinmay oqar, ularning yonginasida esa yaltiroq avtomashinalar shodalari uzluksiz jilib borar, tepada bo'lsa bahaybat ninachilar yanglig' vertolyotlar tinim bilmas edi. Lekin hali hech kim dahshatga tushmagan edi, dunyoning ilgari hech qanday shubha tug'dirmagan sirlariga kufirona tumshuq suqqan isyonkor gazetani qo'llarida silkitib shahar maydonida baqirib-chaqirmayotgan edi. Hali hech kim barchani oyoqqa turg'izib asfalasofilin sari yetaklash uchun g'alamiskorona xitoblar bilan chiqmagan edi.

"Tribyun" raqobatdan cho'chib oshiqayotgan edi. Bir zumda qaytadan sahifalangan gazetaning bu soni aqalli yarim soat kechiksa bormi, kosmosdan kelgan bu materialni dunyoning xohlagan burchagidagi o'zga bir gazeta boshiga har qanday kulfat tushsa ham bosib chiqargan bo'lur edi. "Tribyun" o'zining shu qilmishi dastidan to'fon boshlanib butun yer yuzidagi barcha tirik mavjudotlarni suv olib ketganda ham, hech kimga va hech qayerga hech qanday gazeta kerak bo'lmay qolgan taqdirda ham bu imkonni qo'ldan boy berishga rozi bo'lmas edi...

Nuh to'fonining obi ombori, kelajakda ham muqarribu muqarrar jahon to'foni mavjlarini o'zida jam qila oladigan okean esa, o'sha kuni qit'alar orasida bor qudrati ila chayqalib, o'zining butun tinib-tinchimas jismi bilan yer kurrasini sezilar-sezilmas tebratar, bahaybat oqimlar bilan o'ynashar, o'z-o'zidan hayajonlanib va ko'z ochib yumguncha o'rkach-o'rkach to'lqinlar ko'tarib ummongagina xos bepoyon kenglikda milt-milt yog'dular o'yinini namoyish qilar edi.

Futurolog magmaday qaynab turgan ummonga tepadan nazar tashlar, Atlantika okeani ustidan uchib o'tayotgan avialaynarning darchalaridan bepoyon okeanni zavq bilan tomosha qilib borar edi. Quyosh har qachongiday charaqlab turibdi. Nima uchundir manzara uni maftun qilib qo'ydi, holbuki bu safar ham hech qanday hayrotomuz voqea sodir bo'lmagan edi - Har galgiday, yuzlarcha aviayo'lovchilar uchun hatto zerikarli bir manzara pastda okean, suv, to'lqinlar, bo'm-bo'sh ufq hukmron edi. U bo'lsa inson ko'zining cheksiz dunyoviy kengliklarni ko'ra oladigan qanday g'aroyib bir mitti mo'jizaga aylanganligi haqida o'yarlardi. Bu tasodifiy emas edi. Hech narsa, hatto bulutlar bilan bellashadigan yuksakparvoz tog' burguti ham bunchalik gir atrofni birvarakayiga ko'zdan kechira olmaydi. Ha, texnika yutuqlari tufayli inson hayotga moslashishning olamshumul yangi-yangi imkoniyatlariga ega bo'ldi va Allohning qudrati bilan mengzagulik kuchga erishdi. Axir, Xudogina nozohiriy yuksaklikda dunyo uzra ko'z ilg'ag'isiz quyun kabi parvoz qilar ekan, butun Yer kurrasini birato'la ko'zdan kechira olish imkoniyatiga egadir. Bir maromda gurillab uchib ketayotgan samolyot shovqini ostida futurolog ana shular haqida o'ylar edi. Hzliging bilan xoli qolish naqadar yaxshi fursat... U muz solingan katta qadahdagi oltinlanib turgan viskidan shirakayf bo'lib, qonining yoqimli jo'shishiga monelik qilmas, aksincha, kamdan-kam uchraydigan his o'z erki o'zidalik kayfiyatini ko'proq saqlab qolishni xohlardi. Buning ustiga yon-veridagi o'rindiqlar bo'm-bo'sh uni suhbatga tortib, alahsitadigan qo'shnilar o'z o'rinlarida emas edilar; buni ham siyrak uchraydigan omad desa bo'lardi.

Futurolog Yevropaga qilgan navbatdagi safaridan qaytib kelmoqda edi. Yana xalqaro konferensiya, daholar anjumani, yana uzundan-uzoq munozaralar, ana shu daydi allomalarning turmush tarziga aylangan tortishuvlar, fikrlar va bashoratlar to'qnashuvida bir-biriga ulanib ketadigan bahslar. Bu safar ham dunyo sivilizatsiyasining istiqbollari haqida, yakka qutbli taraqqiyotning xavfliligi to'g'risida va shu kabi har doim ham dolzarb bo'lib kelgan muammolar xususida so'z bordiki, Garvard dorilfununi allomasining butun umri ana shu muammolarning mag'zini chaqishga sarflangan desa bo'ladi. Olim yillar o'ta bashorat ilmuni tobora ko'proq egallagani sari unga bu yo'ldagi barcha harakatlari behuda ketganday sezilar edi. Ba'zida o'ylab qolasan kishi

- Har doim taqdiridan oldinroq odim tashlash, hayotning mazmun-mundariyasini fahmlab olish ilinjida mashaqqatlar chekish, ya'ni bugun ham, ertaga ham, ming yildan keyin ham hech qachon hech kimga yuz ko'rsatmaydigan o'sha abadiy muammo ketidan sarson-sargardon yelib-yugurish joningga tegib ketadi. Biroq kelajak haqidagi ana shu fikrlar to'qnashuvidan bosh tortib ko'r-chi, o'zingni o'zing kemirib yemasang, umidsizlanish kasaliga muhtalo bo'lmasang, endigina ufqda qorayib ko'ringan narsaning sir-asrorini bilib olish havasi paydo bo'lmasa, men kafil. Biz kelajakning qiyofasini aniq tasavvur qila olmasak, butun intilishlarimiz samarasiz bo'lib qolaveradi. Lekin ba'zan juda qiyin bo'ladi o'zingni ilmda tepsa tebranmaslikka, "bellashuv ustida" mavqe saqlashga chaqirib, tarix g'ildiragi qayerga, qaysi jarlikka tushib ketishi mumkinligini xolislanillo bashorat qilish, oldindan aytib berishning o'zi bo'lmaydi, to'g'risini aytganda, bu g'ildirak ham emas, ehtimol, umuman aylanishga qodir bo'lmagan, puchaygan, qandaydir qattiq zarbadan kegaylari otilib ketgan velosiped gardishidir, - fanda harakatning ana shu shaklining aniq bir ta'rifi yo'q. Taxminiylik, xomakilik, tantanavorlik "qo'ng'iroqxona" futurologiyasining hamishalik alomatlaridir, shunga qaramasdan u hamma narsani ta'birlab, oldindan aytib berishga qo'l uradi. O'lguday yuksak, lekin shaloq "qo'ng'iroqxona"dan turib qilingan ba'zi bir bashoratlardan yomg'irli qora bulutdan qochganday uzoqlashginc kelardi, o'z bashoratlaringdan, tarix g'ildiragining mash'um aylanma harakatlarini seza boshlaganingdan va eng avvalo, o'tirsa ham, tursa ham faqat hokimiyat deya ochiqdan-ochiq surbetlik yo'lini tutib, eski yovuzlik o'rniga yangisini tug'dirayotgan asov kuchlarning bostirib kelayotganidan yuraging orqaga tortib ketadi, chunki har qanday hokimiyat o'z maqsadlari xususida nimaiki demasin, uning qon tomirida amr-farmon oqadi. Haqiqat va benazir ideal ishtiyoqmandlarining orzu-istaklariga qarshi o'laroq futurologiya bu borada kishi qalbi uchun jon qiyinog'i va azob-uqubatdan boshqa narsa emas edi. Shu bilan bir vaqtda so'zlashishni ham eplay olmagan o'sha ibtidoiy odamlarning o'zlarining azaliy mashqlaridan kelajakni oldindan aytib berishdan voz kechishi qiyin bo'lgani kabi, tamomila beg'araz, shu kasbdan behalovat insoniyatning faraziy taraqqiyot yo'llarini xaloskorlik niyatida bo'lsa ham oldindan aytib berishdan bo'yin tovlash futurolog uchun o'zidan voz kechish, o'zlikdan voz kechish qadar qiyin edi. Ta'magirlilik bosh a'mol bo'lgan hozirgi jamiyatda bashoratchilarning martabali bo'lishi oson ish emas. Ha, shon-shuhratlarga to'la antik dunyoda Del'fa shahrining sohibkaromat ayollari halokatni ham, zafarlarni ham xudolar nomidan barvaqt xabar qilishar edi. Lekin u zamonlar o'tdi ketdi. XX asrda bo'lsa sohibbashoratlarga masxaromuz munosabatda bo'ladi, attang!

Biroq bunisi ham u qadar qo'rqinchli emas. Futurolog va uning hamkasblari o'z doiralarida, o'zlarining kasbiy manfaatlari bilan yashar edilar. Chunonchi, uning Yevropaga hozirgi safari simpozium bilangina emas, balki Frankfurt-Mayn shahrida chop etilgan yangi kitobining taqdimoti bilan ham bog'liq edi. Kimdir qabul marosimida shu munosabat bilan nemischa "mayn" so'ziga yangi ma'no berib hazil mutoyiba bilan dedi: Mayn daryosi bo'yidagi buyuk shahar, "Mayne Xerausforderung" ("Mening o'zimga qarshi da'vatim") degan buyuk kitobni bosib chiqardi, bu kitobdagi fikrlarni muallifdan boshqa hech kim inkor eta olmasa kerak. O'sha kitobda muallif so'lichilikdan yopishqoq chakamug'dan qochganday qochgan. Bu esa muallifning o'z-o'ziga, to'g'rirog'i yoshlikdagi mashqlariga qarshi chiqishi edi. Asrimizdagi ekstremistik kasalligiga barham berishni o'zidan boshlashga to'g'ri keldi.

Kitob taqdimoti tugagandan so'ng u matbuot konferensiyasi o'tkazdi, dastxatlar berdi, so'ngra Reyn daryosi bo'ylab uzoq safar qilindi, o'sha yerda sayyohlik kemasida u "Shpigel!" gazetasiga interv'yu berdi. Futurologiyaning keksayib borayotgan pirlaridan birini Reyn daryosi sohilida sekin suzib ketayotgan qoyalar oldida suratga tushirishdi. Va yana hazil-mutoyiba qilishdi: qadimiy qoyalar futurologning tashqi qiyofasiga juda o'xshab ketadi, uning o'zi esa keksa qoya kabi ulug'vor deyishdi. U ham hazilga hazil bilan javob berdi: interv'yuga ham "Keksa qoyaning mulohazalari" deb sarlavha qo'ysak-chi? Va keksa qoya tilga kirdi. Xilma-xil savollar berildi. Fanda va umuman hayotda o'zi bilan o'zi kurashish degani nima? Bu o'z tajribasi va e'tiqodlarini taftish qilish emasmikin? Pimiz nima deyilar: pessimizm Har doim hayotning peshanada yozilganiday yakunlanishi emasmiki? U futurologiyadagi avanturizm to'g'risida nima deydi? Va nihoyat, u o'zini yaxshi sezyaptimi? Unga o'sha Reyn vinosi yoqadimi?! Mana bunisi juda soz! Amerikaliklar har doim shunday. Ayniqsa, nemislardan chiqqan amerikaliklar shunday!

Mana endi shiddatli matchdan so'ng hamma tashvishlarni bir chekkaga yig'ishtirib qo'yib tezroq charchog'ini yozish uchun kiyimxonaga shoshilgan sportchi kabi, Robert Bork samolyotda sal bo'lsa ham alahsishga, doimo miyasida g'ujg'on o'ynagan narsalar haqida o'ylamaslikka harakat qilardi. Lekin o'ylamaslik mumkin emas edi. U yangi monografiya haqida xayol surib ketdi. Ehtimol, bu yakuniy kitob bo'lar. O'zining hech ham bitmaydigan ishini bitirishi, shoh asarini yozib tugatishi kerak edi. Nasib etsa, albatta. Agar ko'p yillik tadqiqotlar asosida yangi ilmiy bashoratlar ostonasiga ko'z yugurtira olinsa, Robert Borkning fikriga qaraganda, hozirgi insoniyat butunlay yangi muammolarga duch keladi, bordi-yu birdan quyosh sovib qolsa, yoki aksincha, yanada qizib ketsa bormi, hamma joyda hammaning boshiga mislsiz ko'rgiliklar, intiqomlar tushgani kabi, insoniyatni ko'z ko'rib, quloq eshitmagan sinovlar kutadi. Insoniyat ana shu yangi muammolar mag'zini chaqar ekan, o'zining fojeiy halokatini anglab yetishigina kifoya qilmaydi. Balki, eng muhimi bu tuyg'u omon qolishning yangi usullarini qidirib topish va taraqqiyotning yangi yo'llari hamda shakllarini aniqlashga turtki bo'lmog'i darkor, bu esa, o'z navbatida, yangicha hayot tarziga, yangicha tafakkur qilishga olib kelmog'i lozim. Ana shular haqida yozish, bo'lajak taraqqiyotning yo'lini aytib berish uning, Robert Brokning oxirgi "Shoh asari" bo'lmog'i kerak edi. Uddalay olarmikan? Vazifa o'ta ulkan... Vaqt esa tutqich bermaydi...

Bepoyon okean samolyot qanoti tagida hamon chayqalmoqda, to'lqinlar o'yini yog'du sochmoqda edi. Quyosh, tubsiz ochiq osmon, kenglik, shiddatli parvoz - Hammasi okean ustida harakatsiz qotib qolganday... Bir yarim soatlardan keyin qit'aning qirg'oqlari ko'rina boshlashi kerak, va shunda cheksiz osmonda samoviy parvoz tugaydi va yana olag'ovur aeroportda birinchi qadamdan boshlaboq u odamlar oqimiga sho'ng'ib ketadi.

hozircha parvoz davom etmoqda, yo'lda esa, futurologni nogahoniy va favqulodda voqea kutmoqda edi.

U shunchaki havaskor fotograf edi. Shunga qaramasdan hech qachon fotoapparatini qo'lidan qo'ymas va ko'ngliga yoqqan har qanday narsani surishtirmay-netmay suratga olaverar edi. Xususan, osmonni suratga tushirish desa o'zini tomndan tashlar edi. Uyni to'ldirib yuborgan uch pulga qimmat suratlar ayniqsa xotini Jessining joniga tekkan edi. Jahli chiqqan kezlari u erini fotoaxlatchi deb haqoratlar va bir kuni suratlardan yaxshigina gulxan yoqaman deb po'pisa ham qilib qo'yar edi; lekin bu gaplar uni sevimli ishidan sovuta olmas edi. Bu safar ham biror durustroq manzarani suratga olib, ufqda erkin o'ynab yurgan bir jimjimador bulut rasmi bilan o'z kolleksiyasini to'ldirish niyatida yaxshi ob-havoni kutayotgan boladay oynaga yopishib fotoapparatni tayyorlay boshladi. Afsuski, arziydigan hech narsa ko'rinmaydi osmonning hamma joyi musaffo edi, faqat juda pastda bir necha daydi bulutlar sang'ib yurar edi.

Shu on samolyot qiyshayib burila boshlagan edi, u birdan okeanda suzib ketayotgan bir to'da kitlarni ko'rib qoldi. U kitlar shu qadar aniq ko'rindiki, har bir kitning qanday suzib ketayotgani, bor gavadasi besh qo'lday namoyon bo'ldi, u hayratdan bir entikib tushdi. Axir uning tushiga tez-tez kitlar kirib turardi-da! ha, u cheksiz ummonda suzib yurgan kitlarni tushlarida ko'rib turar, kitlar uni go'yo hamkorlikka chorlar edi. Mana endi ularni o'ngida ko'rib turibdi. Favqulodda manzara! Kitlar osmonda uchib ketayotgan

turnalar kabi o'tkir uchburchak hosil qilib suzib borishar edi. Yigirmatalar chamasi kit. Samolyot tekis ucha boshladi, lekin pastda kitlar hamon suzib ketayotgan edi. Kitlar to'lqinlarni yorib o'tib, boshlari uzra favvoralar otib, bir qarasang okean qa'riga sho'ng'ib ketar va yana tog'day tanasi bilan suv yuzasiga suzib chiqardi. Kitlarning mana bunday bir maromda va bir tekisda harakat qilishlari go'yo butun bir komanda o'yinchilari biron-bir o'yin qoidasiga qat'iy amal qilayotganday tasavvur qoldirardi kishida. Robert Bork kitlar galasining bunday kuch-qudrati va san'atiga mahliyo bo'lib butun borliqni unutib qo'ydi, birdan o'zi ham devsfat kitlarning ana shu benazir poygasiga qo'shilib, o'zini kit-odam deb o'ylab, ummonda suzib ketayotganday, baland tepalikda yoqqan jala suvi yelkasidan yaltirab oqib tushayotganday tasavvur qildi. U mavj urayotgan okeanda suzib borar ekan, birdan bundan buyon bir umr kitlar bilan birga bo'lishini qandaydir g'ayrushuuriy his bilan tushundi, uning qalbida ana shu uchrashuvning botiniy tub mohiyati namoyon bo'ldi: kitlarning taqdiri uning taqdiriga aylanadi, uning yozmishi kitlar yozmishi bo'lib qoladi...

Demakki, uning tushiga kitlarning kirishi tasodifiy emas ekan-da? Mutlaqo. Lekin kech kirganda ular qayoqqa oshiqib ketishmoqda edi? Kitlar uni qayoqqa, qanday maqsad bilan chorlamoda? U ana shunday uzoq masofadan biron narsa chiqishiga to'la ishonmasa ham fotoapparatning tugmasini bosdi.

Darhol uyiga qo'ng'iroq qilish uchun o'rindiqdagi aviatelefon dastagini qo'lga oldi. Telefon tablosida bankning hisob nomerini, shahar kodini, uy telefonining nomerini tez terib bo'lgach, qandaydir raqamda yanglishib ketdi shekilli, nomerlarni qaytadan terdi. U o'zi ko'rib turgan narsalarini xotiniga gapirib bermoqchi edi. Ba'zan shunday bo'ladiki, odam vujudini larzaga solgan narsasini birovga gapirib bermasa yuragi tars yorilib ketadiganday tuyuladi. "Xo'sh, Jessi nega endi telefonni olmayapti?! Qayerda bo'ldi ekan? Ehtimol, uydan chiqib ketgandir? Yoki meni kutib olish uchun yo'lga chiqdimikin? hali erta-ku?! Mashinaga qo'ng'iroq qilay-chi?!" O'zi ko'rgan kitlar haqida boshqa birovga emas, faqat xotiniga gapirib berishga oshiqayotgan edi, go'yo uyga kelgandan so'ng aytib bersa bo'lmaydiganday. Yaqin do'stlarining futurolog ustidan "u tushida ham xotiniga sodiq" deb kulishlari bejiz emas edi.

Okeanda endi kitlar ko'rinmay qolgan, g'oyib bo'lishgan edi.

Jessi! - deb qichqirdi u telefonda xotining ovozini eshitgach. - Tushimga kitlar kiripti deganim esingdami?!

Esimda, xo'sh nima edi? Senga nima bo'ldi? Qayerdasan o'zi?

Men hozirgina kitlarni ko'rdim! Okeanda kitlarga duch keldim! Bilasanmi, bu... bu qandaydir afsonaviy manzara edi, men bunaqasini hayotimda hech ham ko'rgan emasman... Bu...

To'xta, to'xta, nega buncha hovliqasan? Marhamat qilib, o'zingni bos... Keyin, uyda gapirib berarsan. Kitlaringni qo'y!... Bu yerda bizda shunday voqealar bo'lyaptiki, senga nima deyishimni ham bilmayman! hamma hayajonda. Hamma "Tribyun"ni o'qimoqda. Sizlarning salonda bugungi gazetalar bormi? Aytganday, qayerdan ham bo'lsin. Sizlar samolyotda ekanligingizda bu yerda shunday g'aroyib voqealar sodir bo'layaptiki! Bu "Tribyun" gazetasining shoshilinch maxsus soni, bu haqda hozirgina radio va televideniye orqali e'lon qilishdi... Hamma bosh ko'tarmasdan o'qiyapti...

Nima ekan o'zi? Siyosiy sensatsiyami?

Yo'g'-e... Siyosiy sensatsiya bo'lsa koshkiydi. Senga qanday tushuntirishni ham bilmayman. O'zim hali o'qib tugatganim yo'q. Bu - butunlay boshqa narsa.

Har holda nima haqida so'z boradi? Nima o'zi?

Samoviy rohibning Rim papasiga xati! Umuman olganda uning hammaga, butun insoniyatga maktubi, murojaati...

Nima-nima? Samoviy rohib degani kim ekan? Shoshma, iltimos. Samoviy rohiblar tayyorlanadigan mahkama bormi o'zi?

Men bir narsa deya olmayman. Bu juda katta mavzu. Hamma o'qiyapti?

Bu maktub nima haqida o'zi? Uning mazmunini aytib ber. Ikki og'iz so'z bilan tushuntir.

O'sha samoviy rohibning gaplariga qaraganda u buyuk ilmiy kashfiyot qilgan emish. Endilikda kishilarning dunyoga kelishlarini, tug'ilish-tug'ilmasliklarini odamlarning o'zlari hal qilgan emish.

Nimalar deyapsan o'zi, Jessi?! - Futurolog dovdirab qoldi. - Hech narsaga tushunmayapman. Qandaydir alahlash bo'lsa kerak. Shunaqa deb bo'ladimi? Unda Xudo qayerda qoladi?

Bilmayman. Ehtimol bu Xudoning amri bilan bo'layotgandir.

Ana xalos! Nimalar deb valdirayapsan o'zi?! Nima deyayotganingni o'zing bilasanmi? U yoqda nimalar bo'layapti o'zi?

Kelganingdan keyin o'qib olasan. Hamma bir-biriga qo'ng'iroq qilayapti. Hamma sarosimaga tushib qolgan, ko'plar shu qadar g'azabga minganki, "Tribyun"ni yer bilan yakson qilishga tayyor. Do'stlaring shu topda sening fikring kerak bo'p qoldi deyishayapti. Bu ishlarning mag'zini chaqish, undan keyin nima bo'lishini aytib berish kerak ekan...

O'sha samoviy rohib kim ekan o'zi? Orbitada aqldan ozib qolgan astronomavlardan biridir-da?

Ha, o'sha vataniga qaytishdan voz kechgan kosmonavt ekan, esingdami - kosmik ilmiy stansiya ekipaji a'zolaridan birining Yerga qaytishdan bosh tortganligi haqida matbuotda xabar berilgan edi.

Esimda bo'lganda qanday. Uning rus ekanligi, amerikalik va yapon astronomavlari bilan uchganligi haqida yozishgan edi. Lekin oti esimda yo'q.

Xatda o'zini rohib Filofey deb atagan.

Filofey? Bu uning haqiqiy ismi ekanmi?

Bilmayman.

Bu o'rischa ism. Hozir o'rislardan hamma narsani kutsa bo'ladi. Ular o'z umrlarida nimalarnigina ko'rmagan deysiz... Demak, darvish samoviy hujraga kirib olib, u yerdan turib g'oyalar yubormoqda. Bunisi yangilik!..

Ikkinchi bob

Rim Papasiga! hazratim! Koinotning o'ta yiroq nuqtalaridan - yer atrofi orbitasidan, mana uchinchi yildirki kosmik ilmiy-tadqiqot stansiyasida ishlab turgan ekspeditsiyadan sizni bezovta qilganim uchun kechirim so'rashdan oldin fikran qarshingizda tiz cho'kaman va qo'lingizni astoydil o'paman. Osiy bandani kechirasiz va mumkin bo'lsa, mening so'zlarimga quloq ossangiz - gap shundaki, mening amaliy chiqargan xulosalarim va ehtimolki, Tangri taoloning irodasi va amri ila o'z boshimda sinab ko'rgan g'oyalar va bunday qaraganda tamomila tuturuqsizday, hatto axloqiy-tarixiy tajriba nuqtai nazaridan zararliday tuyulishi mumkin. Aks holda, hazratim, men Sizni bezovta qilmagan bo'lur edim, mening Sizga murojaat etishim gunohi kabira ekanligini juda yaxshi tushunaman. Biroq ishonamanki, murojaatimning boisi maktubim mazmunidan anglashiladi.

Shunday qilib, gapni masalaning mohiyatidan boshlayman. Taqdir taqozosi ila kaminai kamtaringa endigina dunyoga kelayotgan

ruhning ilgari noma'lum bo'lgan xususiyati - inson embrionining refleksiya (ruhiy holati)ni o'rganish nasib bo'ldi, refleksiyaning kashf qilinishi va uning mavjud ekanligini anglab yetish, g'oyat ehtimolki, yaratgan qudratining sir-asrorlarini yaxshiroq bilib olishimizga imkon beradi. Men shu vaqtga qadar inson nigohidan yashiringan ana shu refleksiyaning eksperimentlar yo'li bilan aniqlashga muvaffaq bo'ldim va buni men inson zoti evolyutsiyasini takomillashtirish yo'lida yangi bir imkoniyat deb bilaman.

Va shuning uchun, hazratim, mening so'zlarimga quloq osishingizni o'tinib so'rayman.

Takror aytaman, men juda katta kashfiyot qildim, bu kashfiyotning oqibatlari, shubhasizki, insoniyatning bundan keyingi hayotiga ta'sir etajak. Men o'z haqimda shunday deyishga majburman, chunki boshqa biron kishi men erishgan yutuqqa baho berishga hozircha qodir emas, negaki mislsiz kashfiyotlarimning tabiati haqida hech kim tasavvurga ega emas.

Men shunga amin bo'ldimki, inson homilasi ona qornidagi rivojining birinchi haftalarida o'zining kelajak hayoti qanday kechishini ichki his bilan sezish va taqdiri azalga o'z munosabatini bildirish imkoniyatiga ega bo'lar ekan. Agar embrionning qismati kelajak hayotda yomon kechadigan bo'lsa, homila o'zining yorug' dunyoga kelishiga qarshilik qilar ekan.

Men embrionda shunday signal-nishon topdimki, embrion tug'ilishga salbiy munosabatda bo'lsa o'zidan nishon, ya'ni signal beradi. Bu signal tug'ilishni xohlamaydigan bolaga homilador ayolning peshonasida kichkinagina rangli dog' shaklida ko'rinadi. Men bu dog'ni Cassandra tamg'asi deb, ko'ngilsiz signallar berib turadigan homilani kassandra-embrion deb atadim.

hayratlanarlisi shundaki, odam embrioni homilador-likning dastlabki haftalaridagina taqdiri azalga o'z munosabatini bildirish va falokatdan xabar berish qobiliyatiga ega ekan. Shundan so'ng bu qobiliyat so'nadi, sababki, pusht asta-sekin taqdirga tan beradi. Cassandra-embrionning kelajak hayotdan noroziligi insoniyat hayotining butun tarixi davomida nishon berib kelgan, albatta.

Lekin ba'zi bir homilador ayollarning peshonasidagi rangli dog'ga hech kim ahamiyat bergan emas va hozir ham e'tibor berishmaydi. Men bunday dog'ning ahamiyatini aniqlash barobarida, uning sezilarliroq, aniqroq namoyon bo'lish usulini topdim.

Buning uchun nurlantirish seanslari o'tkazaman, Yerga osmondan turib zondaj-nurlar jo'nataman. Orbital moduldan yo'naltirilgan bu nurlar ona qornidagi kassandra-embrionning impul'slarini kuchaytirib beradi. Natijada ilgari odamlar husnbuzar deb o'ylashgan kichkinagina rangli dog' fazodan yo'naltirilgan nurlar ta'sirida milt-milt etib o'chib yonib hammaga ko'rina boshlaydi. Zondaj-nurlar atmosfera ko'rinnmaydi va kishi tanasi uchun butunlay zararsiz. Bunday nurlarni men osmondan deyarli hamma qit'alarga, butun sayyoraga yo'naltiraman. Bunday nurlantirishdan maqsad - kassandra-embrionlarni yoppasiga aniqlashdir.

Embrionlar osmondan turib "so'rov qilinmoqda". Cassandra-embrionlar bergan axborotlarning mohiyatini taxminan mana shunday ta'riflash bo'ladi: "Erk menda bo'lsa, men tug'ilmaslikni afzal ko'rgan bo'lur edim. Siz yuborgan so'roqlarga signallar jo'natayman, siz bu signallarni o'qisangiz, kelajakda meni va binobarin mening qarindosh-urug'larimni achchiq taqdir, sho'r peshonalik kutayotganini bilib olasiz. Agar siz ana shu signallarning sir-asrorlarini aniqlasangiz, bilib qo'yingki, men, kassandra-embrion tug'ilmasdan, hech kimni ortiqcha g'am-tashvishga qo'ymasdan daf bo'lishni afzal ko'raman. Siz so'rasangiz - men javob beraman: men yashashni xohlamayman. Bordi-yu xohishimga qaramasdan meni yorug' dunyoga kelishga majbur qilsalar, men taqdiri azalni qabul qilaman, barcha zamonlarda hamma kishilar xuddi ana shunday yo'l tutishgan. Nima qilish kerak, sizlar, birinchi galda menga homilador bo'lgan ona, o'zlaringiz hal qilingizlar. Lekin dastlab gapimga quloq solishga va meni tushunishga intilinglar. Men - kassandra-embrionman! hozircha men bilan vidolashishga kech emas va men bunga tayyorman. Men kassandra-embrionman, men o'zim haqimda ko'p kunlar davomida xabar berib turaman, men kassandra-embrionman, sizlarga o'z signallarimni jo'natib turaman. Men, kassandra-embrionman, tug'ilishni xohlamayman, istamayman, istamayman... Men kassandra-embrionman!"

Hz-o'zidan tushunarliki, kassandra-embrion signalini bunday izohlash ayrim holda hech kimni hech narsaga majbur qilmaydi. Homilador ayolning manglayida miltillab turgan Cassandra tamg'asi tezda xiralashadi va nihoyat nom-nishonsiz yo'qoladi.

Hamma narsa unutiladi ketiladi.

Biroq, fan bunga befarq qaray olmaydi. Fazoviy komp'yuterdan olingan statistik ma'lumotlar kassandra-embrionlar sonining yil sayin ortib borayotganini ko'rsatadi.

Botiniy falokatning bunday ortib borishi - embrionlarning hayot oqimidan bosh tortishga, yo'q bo'lib ketishga, yashash uchun kurashdan bosh tortishga tayyor ekanligi - bular nimadan darak bermoqda? Bizning kundalik tajribamizdan chetda bo'lgan g'ayritabiiy holatdan xulosa chiqarishning ma'nosi bormikin? Agar bor bo'lsa, endigina paydo bo'layotgan organizmning qo'rqinchini real hayotga tadbiiq qilsa bo'larmikin? Ona qornidagi homilaning taqdiri azalni seza boshlashiga birinchi sabab ana shu gunohkor hayot emasmikin? Ona - o'zicha bir dunyo. Atrofdagi voqelikning homilaga taqdirni hal qiluvchi ta'siri ona orqali amalga oshmayaptimikin?

Bu savollarning hammasi javob kutadi.

Lekin gapni davom ettirishdan oldin, xuddi shu vaziyatda nima uchun ayni Sizga, hazratim Rim katolik cherkovining boshlig'iga murojaat qilayotganimning boisini tushuntirib berishga harakat qilaman.

Sizga, payg'ambar qatori bir zotga, Sizning Iisus Xristosning noibi, muqaddas Petrning vorisi ekanligingiz va shu tufayli dunyoda katta obro'ga ega bo'lganingiz boisidagina murojaat qilayotganim yo'q, bu o'z yo'lga, yana shuning uchun ham murojaat etayapmanki, Sizning shaxsingiz Yer kurrasida yashaydigan juda ko'p sonli kishilarning axloqiy imon-e'tiqodlari va ma'naviy qadriyatlarini o'zida mujassamlashtirgandir. Va men Sizga murojaat qilar ekanman, o'zimning barcha zamondoshlarimga va kim biladi deysiz, ehtimol barcha avlodlarimizga murojaat qilgan bo'larman.

O'z-o'zidan tushunarliki, Siz mening murojaatimni o'rinsiz, andishasizlik deb hisoblashingiz mumkin va hokazo, lekin nima bo'lganda ham yuqorida qayd qilingan "embrion umidsizligi" muammosining muhokama qilinishi ilohiy mo'jizaning yuz ko'rsatishi - katoliklar uchun nozik hisoblanmish tug'ilish sirlari mavzusiga borib taqaladi, albatta.

Men katolik emasman, lekin bu holat mening katolik diniga bo'lgan samimiy hurmatimga sira ham putur yetkazmaydi. Mening tasavvurimda osmon xilma-xil qushlarning parvoz qilishi uchun makon va maskan bo'lgani kabi o'zining boshqalardan ustun ekanligidan mag'rurlanib qotib qolmagan har qanday din ham turfa ovozlarning yangrashiga yo'l qo'yib berishi kerak. Shu ma'noda katolik osmondan uchib o'tayotgan qush bo'lib qolsam, o'zimni baxtiyor hisoblagan bo'lur edim...

ha, men dilimda, katoliklarning axloqiy-etik aqidalarini doimo qo'llab-quvvatlayman, chunki bu aqidalarda hayot mantiqiga eng yaxshi javob beradigan va shuning uchun ham umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan, hamma qabul qilsa arziydigan qadriyatlar mavjud deb bilaman. Bizning dilimizga g'ulg'ula va qiynoqlar soladigan abort - bola oldirish muammosi haqida so'z borganda, ayniqsa, shunday. Ahvol shu darajaga borib yetdiki, bola oldirish yong'oq chaqishday gap bo'lib qoldi. Odamning dunyoga kelish-kelmasligi osongina hal qilinmoqda. Odamning tug'ilishi kerakmi - tug'ilmasligi kerakmi, inson yashashi kerakmi - yo'qmi? Bu

masalani kim hal qiladi? Bularning hammasi tasodifiy sabablarga, o'tkinchi voqealarga, ko'pincha turmush hodisalariga bog'liq bo'lib qolayotir. Va ko'plar bunga xudoning nima aloqasi bor, deyishadi. Egamning bunga aloqasi yo'q. Xudo o'z marhamati bilan bizga hayotni in'om etdi. Bundan buyog'ini o'zimiz - urug'ni saqlab qolish yoki aksincha, homilani daf qilish huquqiga ega bo'lgan biz odamlar hal qilamiz deyishmoqda. Kishilarning ana shu to'xtovsiz bahslarida abortni muqarrar tarzda taqiqlash zarur deb biladigan katolik cherkovining mavqeini men eng to'g'ri, aytar edimki, hayotning boshlang'ich qurumiga, uning yaratilgandan e'tiboran qanday ekanligiga mos tushadi, degan bo'lurdim. Chunki har bir zig'irday pushtda, yangilangan har bir homilada abadiylik harakatining takrorlanmas shifri voqedir, paydo bo'lgan har bir mavjudot vaqtlar charxida o'z kodiga ega bo'lib, o'ziga o'xshash mavjudot qoldiradi va bularning hammasini Xudo dunyoni bunyod etayotganda azaldan ana shunday qilib yaratgan. ha, katoliklar fikriga qo'shilib eslatib qo'yaylikki, bola oldirish Xudoning irodasini inkor etishdir. Necha martalab aytilganki, bola oldirish qasddan qotillik qilish bilan baravar zo'ravonlikdir, abort "qotillik qilma" degan diniy amr va Injilning "O'zlaringdan ko'payib, uvali-juvali bo'linglar" degan oq fohasiga mutlaqo ziddir.

Bularning hammasi to'g'ri, albatta. Shu bilan birga boshqa nuqtai nazar ham mavjud. Qayerga bormang, homilador ayolning ishiga aralashmaslikka chaqiradigan, hatto go'yo shaxs va jamiyatning manfaatlari yo'lida hech qanday ishtiboh qilmasdan abort qilishni targ'ib etadigan ovozlari yangramayapti deysizmi? Endigina homila shaklini olgan inson bolasining qismati kelajakda dunyoda uni poylab turgan azob-uqubatlar - najotsiz qashshoqlik va kasalliklar, zo'ravonlik, illatlar va xo'rliklar iskanjasiga tushajak. Shuning uchun namoyishga chiqqan ayollar ko'tarib ketayotgan balandparvoz shiorlar (masalan, "homila menikimi - meniki!" kabi shiorlar soddagina qilib aytganda "hammangiz mendan nari turing!" degani) hech kimni xijolatga solmaydi, xuddi shuningdek, oy-kuni yaqinlashgan piyanista ayollarning "nima bo'пти, ichganman, yana ichaman, ertaga esa bu yaramasni, tekinxo'rni uloqtirib tashlayman va yuraman, yayrayman, va meni balo ham urmaydi" degan hayosiz gaplaridan ko'plar nafratlanmaydi ham. Xudoingiz menga kim bo'пти, gunoh deganingiz nima o'zi?! Menga tupurishar ekan, men ham hammasiga tupurdim!... qabilida bo'lajak insonni qandaydir axlat kabi bir zumda uloqtirib tashlashadi... Va bunda shunday vajlar keltirishadiki, mantiqiga qoyil qolasan kishi.

Hamma joyda bola tug'ishga qarshi ommaviy chiqishlar tobora ko'paymoqda, kishining g'ashiga tegadigan gaplar aytib, parlamentlarda deklaratsiyalarga zo'r berishmoqda, erkaklar bilan teng huquqlilik harakatlarida, maydonlarda va ko'chalarda, izdihomlarda baqirib-chaqirishmoqda... Ko'pgina mamlakatlarda odam zotini davom ettirish erki zaiflashib qolishi u yoqda tursin, balki tag-tomiri bilan sug'urib tashlangan. Bu hol hayotning boshi berk ko'chaga kirib qolganligidan nishona emasmi?

Va shu bilan bir vaqtda hamma joyda o'z holiga tashlab qo'yilgan homilador ayollarning ayanchli qismati barchaga ma'lum. Bu ayollarning qornidagi bolalar kimga kerak? Afrika sahrolarida ham, zamonaviy shaharlarning ko'chalarida ham juda ko'p kishilar ana shunday o'ylashadi. Zaruriyat bilan imkoniyat o'rtasidagi tafovut tobora ortib bormoqda. Ayni vaqtda... inson bolasining yer yuzidan yo'qolib ketmasligi uchun qo'limizdan kelganining hammasini qilayotirmizmi degan shubha va qiynoq bilan yashayotirmiz.

Modomiki Yerda baxt topa olmas ekanmiz, avlodlar silsilasini davom ettirishga barham berishimiz kerakmi yoki tegishli ruxsat bo'lsa, boshqa sayyoralarga o'tib ketishga to'g'ri keladimi? Tokaygacha vijdonan o'zini qiynab zorlanish va o'z-o'ziga ojizona savol berish mumkin: bu savollarning hammasiga javob yo'q.

Bu masalalar haqida qancha gaplar bo'lgan, qancha jo'shqin munozaralar bo'lib o'tgan va bularning hammasidan axloqsizlikning hidi anqib turibdi, men bo'lsam xuddi Oydan tushganday bu haqda takroran gapirishga majburman. Men Siz orqali butun insoniyatga murojaat qilaman, chunki yangi, oldinlari butunlay noma'lum bo'lgan falokat yuz berdi: embrionlar najot so'rab bizga murojaat qilmoqda va endi bu haqda o'ylamaslik mumkin emas!

Ehtimol, bu falokatgina emas, balki odam bolasining bundan buyongi yo'lini oldindan aytib berish uchun Tangri taolo yuborgan imtihon hamdir. Biroq ana shu sinalmagan yo'ldan yurib qayerdan chiqamiz? Bizni kelajakda nimalar kutmoqda? Bizning ichimizda turib olib o'zimiz haqimizda so'ylab berayotgan kassandra-embriionlardan qochib qayerga boramiz?

Yetti uxlab tushimizga kirmagan jahannam labiga kelib qoldik. Dunyoda yangi bir muhlat boshlandi... Biz bu haqiqatdan ko'z yumib yashay olamizmi?

Xuddi ana shuning uchun hazratim, lozim deb topsangiz, mening kashfiyotim koinot qa'rida birinchi quyosh yonida birdan ikkinchi quyosh paydo bo'lgani kabi insoniyat uchun kutilmagan bir hodisa ekanligiga aniq baho berarsiz deb ushbu xat bilan Sizga murojaat qilayotirman.

Men butunlay sarosimaga tushib qolganman. Stansiyaning optik asbob-uskunalari meni Yerga shu qadar yaqinlashtiradiki, yerdagi voqelikni idrok etishda masofa deyarli hech qanday rol o'ynamaydi, har qanday bo'lganda ham men jismonan kosmosdaman. Narsa-hodisalarning haqiqiy holatini insoniyat to'satdan anglab olishi lozim bo'lgan paytda men Yerimizda, osiy bandalar orasida bo'lishni xohlar edim. Lekin men bu yerda - fazoda bo'lishim kerak. Men orbitada, ilmiy stansiyada bo'lishga majburman, chunki samoviy rohib Filofey o'z qilmishlarimga, ya'ni kassandra-embriionlarning flyuidlarini (psixik toklarini) aniqlash uchun zondaj-nurlar seanslarini uzluksiz va muntazam o'tkazib turishga to'la javob beraman. Kassandra tamg'asini aniqroq ko'rsatib beradigan ana shu nurlanish usulini men ishlab chiqqanman va bunga o'z vijdonim bilan javobgarman.

Lekin sayyoradoshlarimizning buni qanday qabul qilishlari meni tashvishga solmoqda. Kishilar hech qachon bunday mislsiz hodisaga duch kelishgan emas. Va odamlar o'zlariga ich-ichidan qarshi chiqishdi.

Bo'lajak onalarning peshonalarida miltillab turgan zig'irtday ana shu nuqtachaning nima ekanligini odamlar tushunib qolishsa bormi, hamma sarosimaga tushib qoladi.

Majolsiz qolgan paytlarimda yig'lab va zorlanib Parvardigorga munojot qilamanki, oxirzamon embrionlarining sirini birinchi bo'lib tushunish, genetikaning burchak-burchaklarida biqinib yotgan va endigina yuz ko'rsatgan falokatning mash'um belgisi bo'lmish Kassandra tamg'asini aniqlash birinchi o'laroq menga nasib qildi. Mening ahvolim dahshatli devga ro'para kelgan Faustnikidan ham ayanchli. Parvardigordan menga rahm-shafqat qilishini, men ojiz bandasini afv etishini o'tinib so'rayman. Hech kim, hech qachon bunday ahvolga tushgan emas. Nega endi bu qismat mening hissamga tushishi kerak ekan? hazratim, Sizga murojaat etishga jur'at qilar ekanman, hech kim, hech narsa meni bunga majbur qilmayotir. Balkim mening bu haqda og'iz ochmasligim, o'zim kashf qilgan sirni go'rim-ga olib ketishim kerakmidi? Men agar shu yo'lni tutganimda bormi, bu sirni hech kim bilmagan, menga hech kim ta'na toshini otmagan va ayb qo'yman bo'lur edi, albatta.

Nega endi men bu shum xabarni odamlarga ma'lum qilayotirman? Men bu ishni oilani buzmoq uchun, avlodlarga hayotni davom qildirishda, binobarin foniy dunyoda yashashning ma'no-mazmuni bormi deb o'ylanib va cho'chib yurgan har kishida shubha uyg'otish uchun, aql-idroklarda bema'ni to'ntarish yasash, boshboshdoqlik va nifoq urug'ini sochish uchun qilmayapman-ku, axir!

Buyog'i qanday bo'larkin? Odam Ato va Momo havodan buyon hayotning metinday mustahkam turgan poydevorining darz ketganini endi qanday qilib asliga keltirib bo'larkin?

Men o'zinga-o'zim bu haqda ko'p marta savol berdim va o'zim ko'p marta javob qaytardim... Oxiri shu xulosaga keldimki, har qanday holatda ham, har qancha mulohazaga borganda ham yashirin embrionlar olamida qilgan kashfiyotim haqida og'iz ochmaslikka haqqim yo'q ekan, chunki takror aytaman, kassandra-embrionlar soni to'xtovsiz ortib bormoqda. Buning sababi - inson hayotining axloqsizligi va falokat yoqasiga kelib qolganligini dunyoviy ongning tobora ko'proq tushunib yetganligidadir. Kassandra tamg'asi - dunyoning oxir bo'lishi yaqinlasha-yotganini ona qornidayoq butun borlig'i bilan va umidsizlanish hissi ila kutayotgan oxirzamon homilasining kadr orti ovozidir. Bu esa homilada yashashga tabiiy intilish hissini so'ndiradi.

Endilikda shu kunlarda industriyalashib bo'lgan jamiyat sharoitida bunday holatni dunyodan yashirib bo'larmidi? Yo'q, albatta, bunday yashirish insoniyatga qarshi, o'z-o'zlarimizga qarshi jinoyat bo'lur edi.

Biz o'z-o'zimizni anglashimizning keskin o'zgarishi oldida turibmiz, chunki shu paytdan e'tiboran biz xohlaymizmi, yo'qmi, shu narsadan ko'z yuma olmaymizki, embrion bo'lajak shaxs sifatida qanday genetik makonda dunyoga kelishiga befarq qaray olmaydi, boshqacha aytganda, bizning kim ekanligimizga, biz kelajak hayotga umid ko'zi bilan qaraydigan nekinimizmi, biz shaxslarimizmi - bu masalalarga e'tiborsiz qaray olmaydi. U tashvishlanib o'z taqdirining periskopidan ko'z uzmaydi, taqdir degani kelajak hayotning ko'zgu orti dengizida suzib yurgan ko'zgu orti suv osti kemasidir. Kassandra-embrionning ana shu periskopiga o'zimiz nigoh tashlasak-chi?! Bizga qaqshatqich zarba berayotgan taqdir qasirg'alariga o'zimiz sababchi emasmikanmiz?

O'ylashga ham yuragim dov bermaydi: kassandra-embrion bizning bu dunyodagi o'z burchlarimizdan yuz o'girganimiz oqibati emasmikin? Bizlar aslida pok ilohiy mavjudotlar qanday qilib shu ahvolga tushib qoldik? Odam bolasi homila bosqichidayoq oxir zamondan xabar bera boshlashi uchun odamlarning ishlari va tafakkurlarida qanday ko'ngilsiz o'zgarishlar, o'pirlilishlar ro'y bermog'i kerak edi?

Yillar, asrlar o'ta genlarda komp'yuter xotirasidagi kabi nimaiki to'plangan, jamg'arilgan bo'lsa, ana shu hodisada hammasi yuz ko'rsatadi. Bugun bizlarga embrion refleksiyasi - Kassandra tamg'asining ekrandagiday aksini topish imkoniyati berilgan. Ana shu tamg'ani bo'rttirib ko'rsatadigan zondaj-nurlarni taqdir taqozosi ila fazodan men jo'natib turibman. Ana shuning uchun men so'z so'rayman. Men, samoviy rohib Filofey shu yo'l bilan hamma gaplarimni aytib olmoqchiman. Bu mening burchim.

Ruxsat etasiz, hazratim, sizning qimmatli vaqtingizni olganim uchun kechirim so'rab, uzundan-uzoq tuyuladigan so'zimni davom ettirmoqchiman.

Kassandra tamg'asi nima ekanligini bila turib, bundan buyon qanday yo'l tutishimiz lozim? Buni tushunib yetish uchun, nihoyat shuni ochiq tan olish kerak: biron kishi tomonidan qilingan yovuzlik shu kishining jismonan yo'qolishi bilan, hayoti so'nishi bilan tugamaydi, balki genetik o'rmonda azaliy urug' shaklida saqlanib qolib, ehtimol bo'lmish iks soatni kutadi va belgilangan vaqtda portlaydigan minaga o'xshab o'zini namoyon qiladi.

Aytgancha, ko'chma ma'noda emas, balki chinakamiga belgilangan vaqtda portlaydigan mina haqida gapiraylik. Bu voqea Afg'onistonda, cheklangan sovet qo'shinlari kontingenti shu mamlakatga yuborilgan davrda bo'lib o'tgan. Bu voqealarning siyosiy zamiri yetarli darajada yaxshi ma'lum, men esa urushayotgan kelgindilar tomonidan yasalgan konkret "murda" qopqonlar qanday qo'yilganligi haqida gapirmoqchiman. Dushmanning murdasini qishlog'i yaqiniga, yo'l yoqasiga, ko'rinadigan joyga tashlab tagiga maxsus mina qo'yishgan. "Kontingentchilar"ning o'zlari esa bo'ladigan voqeani suratga tushirish uchun yashirib turishgan. Kishilar murdani ko'mish uchun olib ketishga kelishlari bilan mina portlab odamlarni joyida o'ldirgan. O'ta sezgir plyonkada butun voqea o'z aksini topgan... Mana vafot etgan afg'onga xotini yaqinlashib keladi. Qo'shnilari uni ushlab qolishga harakat qilishadi, lekin ayol zor yig'lab, erining murdasiga tashlanadi. Shu zahoti kuchli mina portlab, ayolni va u bilan kelgan kishilarning yostig'ini quritadi. Hammasi o'ladi. Bularning bari kinoga olingan. Boshqa bir kadrda esa hurkib, cho'chib turgan bolalarni ko'rsan. Ular dod-faryod solib, yastanib yotgan otasining yoniga chopib kelishadi va yana mina portlab bolalarning tit-pitini chiqaradi... Yo'l yoqasida o'lib yotgan odam yonidan befarq o'tib ketmasligi uchun otdan tushgan yo'lovchi "bu kim ekan?" deb jasadning yelkasidan tortishi bilan yana portlash ro'y beradi. Va yana qurbon. Bosh suyagidan yaralangan ot bor vujudi bilan qocha boshlaydi, so'ngra yiqilib oyoqlarini qoqib, pishqirib jon taslim qiladi. Bularning hammasi plyonkaga tushirilgan... Shunday qilib, "murda" qopqonlarning operatsiyalaridan eng xarakterlilari kinoga olingan. Ana shu yo'l bilan plyonkaga tushirilgan bu manzaralar jangovar topshiriq sifatida baholangan va shtablarda tegishlicha taqdirlangan. Bunday plyonkalarni ko'zdan kechirgan ayrim kishilar bu manzaralarda o'z ko'rsatmalari va maqsadlarining ijrosini ko'rishgan. Bu dahshatlarni ekranda ko'rib o'z kasbidan qanoat hosil qilganlar kimlar ekan o'zi? Ana shunday ajal qopqonlari qo'yib, jinoyatga qo'l urgan va o'z qilmishlarini butun dahshatlari bilan kinoplyonkaga tushirgan mardlar kimlar edi, qayoqdan kelgan edi? Ularning zoti-zurriyoti noma'lum, otabobolarining kimlar ekanligini ham bilmaysan. Faqat qilmishlarini ko'rib ularning kim ekanliklarini bilib olsa bo'ladi.

O'z-o'zidan savol tug'iladi - umrbod ta'magirlik bilan va har doim Xudoning jig'iga tegib yashaydiganlar kimlar ekan, biz hammamiz Yaratganning mehr-shafqatini suiiste'mol qilib hamisha uni oliy suyanchiq deb bilamiz va najot yo'lida toat-ibodat bilan murojaat qilamiz-ku unga, xo'sh, bizning jismimizga - genlarimizga yo'qotib bo'lmaydigan yovuzliklar urug'ini ekadigan o'sha battollar kimlar o'zi? Qayerdan kelgan? Ularning o'zlari kimlardan chiqqan? Javobsiz savol... Lekin shunday degan bilan mushkul oson bo'lmaydi. Bularning hammasining manbai qayerda? Bular g'orda tiriklayin ko'milganlarga o't qo'ygan ibtidoiy odamlardanmikin yoki bo'g'ib o'ldirayotganda qurbonining qiynoqlaridan shahvoniy lazzatlanadigan vasvaslardanmikin, ming yillar davomida jaholat va shafqatsizliklarning iblisona jahannamidan o'tgan qancha-qancha zolimu berahmlardan kelib chiqdimikin; va azaldan davom etib kelayotgan ana shu uzundan uzoq ro'yxatda jallod xonning yonida jallodlik qilganlarni yoki o'z tajribasi bilan bizga tanish bo'lgan, partiya galalari orasida mutaassib g'azabnok jarchilarni, balkonlar va minbarlardan turib bor vujudi bilan tomog'ini yirtib-qichqirib, inqilob va urush olovini yoqqan, jon-jahdi bilan hokimiyatga yopishib kattaroq amalga mingan sari quturib qahr-g'azabga to'lgan rahbarlarni eslamay bo'larmidi?

Qon va hokimiyat - yovuzlik urug'lari asrlar osha ana shu chirindi ustida ko'karib kelgan... Yovuzlik o'rnini yovuzlik olgan, o'z urug'larini bo'lajak yovuzlik uchun qoldirgan...

Qo'lga chiroq olib o'tmish changalzorlari ichra allaqachonlar chirib ketganlarning murdalarini qidirish shart emas, shu ma'noda bizlarga ko'p narsalarni aytib bera oladigan davr - Stalingitler davri yoki, aksincha, Gitlerstalin davri hali ko'plarning xotirasidan ko'tarilmagan. Ana shu ikki yarim bir butun shaxs insoniyat uchun shu qadar qimmatga tushdiki, jahon statistikasi oradan ko'p yillar o'tganiga qaramasdan o'zaro urushda, qonli jahon urushida qurbon bo'lganlarning umumiy sonini hamon hisob-kitob qilolmayotir, o'shanda fiziologik jihatdan bir butun maxluqning ikkita kallasi hayot-mamot uchun jangga kirgan edi.

Bol'shevizmsiz fashizmning bo'lishi mumkinmidi? Stalinsiz Gitlerning bo'lishi mumkinmidi va aksincha? Ayrim-ayrim tug'ilgan,

lekin jahannam tog'orasida birga cho'qintirilgan Stalingitler va Gitlerstalin nomini eshitganda XX asrda yashayotganlarning naq yuragi chiqib ketay deydi.

Kim biladi deysiz, Gitler bo'lib yoki Stalin bo'lib dunyoga kelish xavfi bo'lgan kassandra-embriyon, kelajakda murda bilan jinsiy aloqa qilishga ham tayyor (nekrofil) sho'rpehona pusht Kassandra tamg'asi orqali o'zining kelgusi taqdiri haqida butun dunyoni, eng avvalo homilador onasini o'z vaqtida ogoh qilmaganmikin, o'sha embriyon o'zining mudhish rol' o'ynayajagini ichki bir shuur bilan sezib seskanmaganmikin, unda tug'ilmaslik istagi paydo bo'lmaganmikin?

Ular dunyoga kelmaganlarida nima bo'lardi? Biron narsa deyish qiyin. Bunday hollarda odatda tarixni qayta qurib bo'lmaydi, deyishadi. Shunday bo'lsa ham, savol berish mumkin: tarix biron bir o'tmish zamonda misli ko'rilmagan shafqatsizlik va odamkushlikning qonli cho'qqisiga ko'tarilishi uchun Gitler bilan Stalin chizib bergan qonli egri chiziq bo'ylab rivojlanishga mahkum edimi? Ana shu ikki birodar yovuzlikda million-million kishilarni bir-birlari bilan, umuman insoniyatning o'zini o'zi bilan to'qnashtirib qo'yishdiki, o'sha davrda sayyora aholisi o'z-o'zidan tugab, abadiy yo'q bo'lishni o'ziga maqsad qilib olib, pirovardida jamiiki g'ayriinsoniy kirdikorlarni bor bo'yi bilan namoyish qildi go'yo. Tarixni ana shunday jahannam yoqasiga olib kelib qo'yg'an barcha sabablar tafsilotlariga to'xtab o'tirilmasa-da, shu haqda o'ylab ko'rishga to'g'ri keladiki, yuqorida tilga olingan shaxslarning irsiyatida saqlanib qolgan mudhish zolimlik kasalining muvaffaqiyat bilan ildiz otishi uchun o'z boshiga balo qilib stalinizmni va gitlerizmni voyaga yetkazgan hamda ardoqlagan kishilarga o'sha paytdagi dunyoviy ong naqadar qo'l kelgan.

U zamonlar o'tdi-ketdi. Kishilar ilmiy bashorat usulini, jumladan, Kassandra tamg'asi orqali signallar berib turgan kassandra-embriyonlarni bilganlarida edi, tarix taraqqiyot va rohat-farog'at borasida qanchalar imkoniyatlarni qo'lga kiritgan, qancha-qancha kishilar qayg'u-hasratdan, baxtsizlikdan qutqarib qolingan bo'lur edi. Afsuslar bo'lsinki, insoniyat o'zining genetik tuzilishida yashirib yotgan kalitni juda kech payqab qoldi...

Mana, embriyonlarning transsendental qobiliyatlarini bilib olish yo'lida yangi so'z aytildi. Ana shu kashfiyotlar ketidan bizlarni mo'jizalar kutayaptimi? Yo'q. Azal-azaldan insoniyatga nozil qilingan Ezgulik energiyasini va shu bilan birga ezgulikka qarshi Yovuzlik energiyasini hech Kim o'zgartira olmaydi. Bular bir-biriga teng miqdordardir. Lekin insonga abadiylikning bitmas-tuganmas harakatini o'zida mujassamlashtirgan aqliy afzalliklar ato qilingan va inson omon qolishni istasa, taraqqiyotning cho'qqilari sari ko'tarilishni xohlasa, u o'zidagi Yovuzlik ustidan g'alaba qilmog'i zarur. Axir kishilarning butun umri bu yo'lida shunday tinimsiz intilishlarda o'tadiki, bizning asosiy burchimiz ham ana shundadir.

Mana, bizning o'zimizda yashirib kelgan botiniy sir yuz ko'rsatdi. Bu jonli ruhning ilgarilari noma'lum bo'lgan hadlariga chuqur kirib boriladi degan so'z emasmi? Ichki dunyoning yangi kvantlari topildi degan so'z emasmi? Buni kim ayta oladi? Shundaymi, yo'qmi aytilish qiyin, lekin men jamiyatning diqqatini yana shu narsaga qaratmoqchimanki, kassandra-embriyonlarning kashf etilishi hayotimizda yangi muammolarni keltirib chiqardi ilgarilari bunaqasi bo'lgan emas.

Kassandra-embriyonning signaliga qanday munosabatda bo'lish kerakligini kim aytib bera oladi. Ota-onalar qanday yo'l tutishlari kerak? Kassandra tamg'asiga taqdiri azalning darakchisi deb qarash kerakmi? Yoki aksincha, uni umuman xayoldan chiqarib tashlash lozimmi? Qo'l siltash kerak, vassalom, oradan ikki haftacha vaqt o'tgandan so'ng, ayniqsa, kechalari homilador ona tinchgina uxlayotgan paytda miltillab turadigan g'alati nuqta yo'qoladi, o'z-o'zidan so'nadi, vassalom. Xudo xohlasa, unutiladi ham. ha, ehtimol shundaydir. Lekin shunga qaramasdan buni eslashadi, ha, bola oy-kuni yetgach, tug'ilgandan so'ng ota-onalar xohlashadimi-yo'qmi haligini eslashadi. Keyinchalik, ehtimol, bu esda ham qoladi, bolalikda, onaning taqdirida, oilaning hayotida har xil mushkul vaziyatlar ro'y berishi mumkin, va har gal Kassandra tamg'asining signallarini eslaganda yurak orqaga tortib ketadi va muvaqqat rangli dog' haqida xilma-xil fikrlar esga kelib, qancha-qancha savollar tug'iladi. Shunisi qiziqki, bu belgi nima uchun ularning bolalariga, shu ayolning bolasiga to'g'ri keldi, deb o'ylab qolasan kishi. Bunday belgi boshqa onalarda ham bo'ldimiki, agar bo'lgan bo'lsa, ular ham buni hammadan va o'zlaridan yashirishadimi, esga olmaslikka, aql bovar qilmaydigan bir hodisa sifatida unutishga harakat qilishadimi? Bola ham qandaydir yo'llar bilan, elas-elas tush ko'rganday bu haqda shubhalana boshlasa-chi va bu narsa umuman bolaning ruhiyatida aks etadimi?

Bu esa savollar va shubhalarning birinchi to'lqini, xolos. Bundan buyon ular tobora ko'payib, murakkablashib boraveradi. Nahotki ota-onalar o'zlari haqida, o'zlarining bevosita va bilvosita gunohlari to'g'risida o'ylashmasa? Ehtimol ular - ona ham, ota ham hammasida ayblidirlar? Eng og'iri, eng mushkuli shudir, chunki o'zini ayblashdan qiyin azob yo'q. Mana shu o'rinda o'z-o'zidan eng qiyin savol tug'iladi - nima uchun xuddi shu ota-onalarning pushtlari falokat signallari bera boshladi, buning sababi nimada - ota-onalar xuddi ana shu haqda o'ylaydilar. Embriyonni shu ahvolga solgan xilma-xil omillarni, ya'ni o'zlarining biologik individlar sifatidagi xatti-harakatlarinigina emas, shu bilan birga shaxsiy turmushlari, jamiyatdagi hayotlari bilan bog'liq hamma narsalarni - ijtimoiy ahvoli, da'vo-talablari, nafsoniyatlari, maslak-e'tiqodlari: kishining hayotini tarkib toptiradigan va larzaga soladigan jamiyki tushunchalarni, inchunin adolat nima, adolatsizlik nima, yaxshi nima, yomon nima degan tushunchalarni ham eslashga majbur bo'ladilar.

Hayotdagi o'ta xilma-xil jihatlarining ana shunday o'zaro bog'liqligining boisi shundaki, pushtning paydo bo'lishi Makon va Zamondagi markaziy voqea, tabiat arxetiplarida tarixning mevasidir.

Kassandra-embriyon o'ta o'tkir ichki sezim (intuitsiya)ga, zamonning qanday bo'lishini oldindan sezish xususiyatiga ega. Shu bois embriyon impul'slarini tushunib yetish birinchi galda o'zimizdan tashqarida va o'z ichimizda pala-partish barpo qilayotgan dunyomizning mazmunini anglab yetish demakdir. Shu ma'noda Kassandra tamg'asi, ehtimol, voqealarning mohiyatiga yangidan kirib borishga, ilgarilari biz uchun qatag'on bo'lgan sirni tahlil qilishga turtki sifatida Tangri Taoloning inoyati ila kashf etilgandir. Va har bir kishi o'z tushunchalariga qarab va qalb amriga ko'ra xulosa chiqarishga erklidir.

Shu o'rinda ana shu huquqdan foydalanib, orbital stansiyada turib kuzatishlar olib borar ekanman, men - samoviy rohib Filofey - so'z so'rayman. Sayyoradoshlarimga murojaat qilayotirman. Yaratuvchi tomonidan bizga ato qilingan hayotning mazmun-mohiyati hurmati, biz yashab turgan dunyoga endigina kelayotgan kassandra-embriyonning zamon oxir bo'lishidan nishona bera boshlashiga sabab nima ekanligi haqida fikr yuritaylik.

Bu masala yuzasidan har xil farazlar bo'lishi mumkin. Mening ham o'z fikrlarim bor. Kosmik stansiyaning takomillashgan asbob-uskunalari turli qit'alarda turli vaqtlarda olib boriladigan televizion ko'rsatuvlarni qabul qilishga imkon beradi. Optik asboblari Yer yuzasining turli nuqtalaridan hamma narsalarni turli shakllarda ko'rsatib turibdi. Men yerliklarning kundalik hayotlarini kuzatib turibman, agar men Yerda bo'lganimda edi, bunchalik keng manzarani ko'ra olmagan bo'lur edim. Men shunchaki kuzatuvchi emasman, mening dasturim ham kosmosni, ham Yerni qamrab oladi, men hozirgi va bo'lajak insoniyat oldida ayta olamanki, juda katta mas'uliyat olgan eksperimentchiman. Bu balandparvoz gaplar emas, haqiqat. Shuning uchun, haqiqatga to'la mos kelmaydigan birona so'z ayta olmayman. Men ishonamanki, tadqiqotlarim o'zimizning dillarimizda o'zimiz keltirib chiqargan

tushunchaning - dunyoning oxir bo'lishi haqidagi tushunchaning oldini olishga yo'naltirilgandir. Men bizning ustimizdan abadiy hukmronlik qilib turgan xudbinlik va riyokorlik imkon bermaydigan so'zlarni hammaga baralla eshittirib aytib olishga harakat qilaman.

Men Cassandra tamg'asini butun bir sistema ekanligini aniqlashga qaratilgan ekspermentlar o'tkazayotgan bo'lsam-da, bu haqda dunyobexabar ayollarga lom-mim demayman. Bu hammaga kelgan to'y. Garchi ana shu ko'zga ko'rinmas zondaj-nurlar sog'liq uchun butunlay zararsiz bo'lsa ham, kishilarning dilini og'iriyapman deb har gal vijdon azobida qiynalaman.

Fazodan turib "so'roq" qilinganda kassandra-embriion miltillab nishon bersa bormi, bunday hollarda ularni men tashvishlanishdan xalos qila olmayman. Buni taqdir deydi, taqdir esa qochib qutilib bo'lmaydi. Shuni tushunish muhimki, ana shu taqdir muayyan shaxs taqdiri bo'lsa ham, ayni vaqtda hammaning, butun jamiyatning taqdiri hamdir, chunki bu falokatning sabablari dunyoviy sabablardir.

Biz xohlaymizmi yo'qmi, kassandra-embriionlar bilan Cassandra tamg'asi bor narsa. Va shuning uchun o'zimizning kosmik tadqiqotlarimni og'ishmay davom ettiraveraman, bu haqda ochiq gapiraveraman, Yerda bu falokatga uchragan yoki bundan buyon uchraydiganlarga hamdardlik bildiraman. Odamlar o'zlari haqidagi haqiqatni bilishlari kerak. Mening Xudo oldidagi burchim ana shunda. Lekin bu holda men tashvish torta boshlayman, hazratim, ana shu tashvishlarimni yashira olmayman va jamoat hukmiga havola qilaman.

Takror aytaman, men o'zim kashf etganim va sirni oshkor qilganim kassandra-embriion oldida ham (axir, oshkor qilinishini kassandra-embriionning o'zi talab etmoqda) va homilani ko'tarib yurgan ona oldida ham javobgar ekanligimni angalayman, ona Cassandra tamg'asining ahamiyatini tushunmaganda edi, xotirjam yashayvergan bo'lur edi.

Hozir ham ana shu yo'rg'a satrlarni komp'yuterda terayotgan paytimda ham qiynalayapman, shunday qilishga haqqim bormi degan fikr meni azobga solmoqda.

Men orbital kemanding devorlarini ko'zdan kechiraman, vaznsizlikda komp'yuterdan nariroqqa suzib ketaman, meni alahsitadigan, o'zimizning kashfiyotim haqida butun dunyoga jar solib to'g'ri ish qilganimga ishonch bag'ishlaydigan nimalarnidir qidirib atrofga alang-jalang boqar ekanman, stansiya korpusining har ikki tomoniga o'rnatilgan teleekranlarga ko'zim tushadi. Barcha ekranlar yog'dulanib ishlab turibdi, turli mamlakatlardan turli tillarda teleko'rsatuvlar namoyish qilinmoqda. Mana bu yer yuzidagi voqelik, butun haqiqat barcha qirralari va rang-barangligi bilan namoyon bo'lmoqda, reklamadan tortib sportgacha, sud reportajidan tortib rasmiy shaxsning aeroportda kutib olinishiga qadarli, yana qancha-qancha voqea-hodisalar ko'z o'ngimdan o'tmoqda va hokazo. Ko'z o'ngimda butun dunyoda namoyish qilinayotgan ana shu serqirra manzara orasida ko'chada hayajonga tushib, shovqin-suron ko'tarayotgan namoyishchilar mening diqqatimni tortadi. Nima uchundir talay politsiyachilar norozilik bildirib ko'chaga chiqqan namoyishchilar bilan birga ketishyapti. Hamma ko'chalar odamga liq to'la, turli nuqtalardan, jumladan baland joylardan ko'rsatuvlar olib borilmoqda, kishilarning hayajonli ovozlari yangraydi. Joylardagi voqealar haqida gapirayotgan muxbirning va studiya diktoring ovozini ko'chalardagi shovqin-suron, baqiriq-chaqiriqlar bosib ketadi. Bu voqea qayerda bo'layapti ekan? Italiyada bo'layotganga o'xshaydi. Shu qadar uzoq va yaqin - Hammasi shu yerda bo'layotganga o'xshaydi: chaqnagan ko'zlar, imo-ishoralar, asabiy chehralar. Ha, bu Sitsiliyada bo'layotir. Kishilar naridan beri yozilgan shiorlarni ko'tarib ketishmoqda. Ha, o'sha. Yana mafiya! Yana terrorchilar. Prokurordan so'ng bu safar bosh sud'ya qatl qilindi. Qatl qilinganda ham hammaning ko'z oldida, makkorlik bilan shafqatsizlarcha o'ldirildi. Ko'chaning transport o'tadigan qismida uzoqdan boshqarilgan portlatish natijasida barcha odamlar - Hamma-hammasi, ana shu mash'um paytda avtomabilda sud'ya va uning qo'riqchilari o'tib ketayotgan mahalda shu atrofda bo'lganlarning bari tit-piti chiqib portlab yonib ketdi. Hamma nayranglar barchaning ko'z oldida bekami-ko'st ishladi. Namoyishchilarning sabr kosasi to'lib toshgan... Odamlar daryosi oqib bormoqda. Lekin ular kimlarga qarshi chiqishmoqda? Ommaning qo'lidan nima kelishi mumkin? Mafiyachilarning o'zlari namoyish qatnashchilarining orasida miyig'ida kulib o'tirishmaganmikin? Oradan bir-ikki soat o'tgandan so'ng namoyish tarqalib ketadi, mafiyachilar o'z manfaatlaridan voz kechishmaydi, o'zlarini balandparvoz so'zlar bilan mafiya, kartel', sindikat va hatto imperiyalar deb atashadi. Butun-butun mamlakatlar, mafiya mustamlakalari hozirdanoq ana shu kuchlarning yashirin zulmi ostida yashamoqda!..

Namoyish qatnashchilari olg'a qarab borishmoqda. Ularning tepasida esa g'izillab vertolyot uchib o'tib, varaqalarni yomg'irday yog'diradi-da, uylar ortida ko'rinmay ketadi. Bularning hammasi mening ko'z o'ngimda bo'lib o'tayotir. Odamlar tepadan tushgan varaqalarni ko'zdan kechirishadi. Varaqalarda ajal nishonasi - kalla suyagi yonida ilik suyaklari tasvirlangan... Mafiya ajal urug'ini sochayotganini yashirmaydi. Barchaga, mafiyaga qarshi chiqqanlarning hammasiga o'lim! Qahrli hayqiriqlardan odamlar hayajonga tushishadi. Ko'plarining ko'zlarida yosh qalqiydi. Boshiga beretni qiyshaytirib kiygan, galstugi yechilib ketgan politsiyachi kiyimidagi juvonga ko'zim tushadi. Qo'lga kamera ushlab olgan politsiyachi ayol videoga olayotgan bo'lsa kerak. Juvon vertolyotni suratga olib ulgurdi. Bundan ne foyda? Mafiyachilar ahmoq emas - vertolyot boshqa rangga bo'yab qo'yiladi, chil-parchin qilib tashlanadi, va hokazo. Mana politsiyachi ayolning qo'lga mikrofon tutgan yordamchilari. Ular hayajon bilan nima haqidadir shosha-pisha gapirmoqda. Men ularning ahvolini tushunaman. Butun dunyoda har kuni mafiya qo'lidan qancha politsiyachilar nobud bo'lishadi. Bularning qismati ham shunday bo'lishi mumkin. Ehtimol bu ayolning ham. Nimani ko'rayapman o'zi: uning peshonasida o'sha mash'um xol Cassandra tamg'asi. Ha, to'g'ri ekan! Men bu kadri ni yaqinlashtirib, kattalashtirib ko'raman adashmagan ekanman. Yo, Parvardigor, politsiya xodimining hech narsadan xabari yo'q, hozir uning bu haqda o'ylashga vaqti ham yo'q, lekin juvon o'zi-ku bu dunyosini ich-ichidan xush ko'rmaydi, shuning uchun hozir fuqarolarga qo'shilib olib norozilik bildirmoqda, ana shu bor nafrati-hissiyoti bo'lajak farzandiga o'tganini o'zi bilarmikin? Mana, falokat darakchisi uning peshonasida miltillab turibdi. Ha, bu kassandra-embriionlarning zondaj-nurlarga aks sadosini aniqlash uchun orbitada turib o'tkazgan seanslarimdan birining amaliy samarasidir.

O'ylab ketasan kishi - bordi-yu ana shu yoki qandaydir boshqa bir kassandra-embriion tug'ilsa, vaqt kelib, xuddi o'sha o'g'il bola (yoki qiz bola) eng dahshatli jinoyatchilardan biri bo'lishi mumkin. Ko'p kishilarga, butun jamiyat boshiga u qancha jabr-jafu, baxtsizliklar keltiradi, katta jinoyat ishlariga qo'l uradi, buning asosiy sabablaridan biri shuki, embriion boshqalardan o'ch olish instinkti bilan dunyoga kelgan, negaki uni tug'ilishga, foni dunyoni qabul qilishga majbur etganlar. Bolaning keyingi hayotida ona qornidagi davrining fojiali boshlanganligi esida qolmaydi, lekin o'ch olish hissi xavfli samaralar beradi. Agar taqdir taqazosi bilan kassandra-embriiondan paydo bo'lgan bola keyinchalik uning salbiy genetik negizini zararsizlantira oladigan muhitga tushib qolsa-ku yaxshi; boshqa hollarda esa undagi yovuzliklarning avj olishi uchun hech qanday harakat kerak emas - tog'dan qulagan tosh tobora tezligi oshib ketavergani kabi, ana shunday odam taqdirining o'zi tubanlashib boraveradi.

Kassandra-embriionlarning signallariga e'tibor berar ekanman, ularning istiqbollari haqida o'ylab ketaman va ularga achinaman. Ularning nidolari o'zimizga qaytib kelgan kamon o'qimizdir, bu o'zimiz, bu bizning uzluksiz osiyligimiz evaziga tobora avj

olayotgan qo'rqinchdan nishonadir. Va shuning uchun bu signallarni - kassandra-embriionlarning ovozlari Yer kurrasida hamma eshitishi, ularning da'vatlari mazmunini tushunishi kerak.

Yo'q, bu o'tkinchi narsa emas, so'z abadiylik to'g'risida ketayotir. Abadiylik o'z-o'zicha abadiydir, inson esa faqat bir yo'l bilan - avloddan-avlodga axloqiy jihatdan takomillashish yo'li bilangina abadiylik sari qadam tashlashi kerak. Taraqqiyot g'oyaning texnikaviy samarasidir, xolos. Kerak bo'lsa butun dunyoni ostin-ustin qilishga tayyorlanayotgan mutaassib yakka hokim qo'lidagi yadro quroli bunga yaqqol misoldir.

Yerliklar kassandra-embriionlarning signallaridan tashvishga tusharmikin, bu signallarni genetik inqirozdan, va demakki, insoniyat sivilizatsiyasi inqirozidan nishonadir, deb qabul qilisharmikin?

Oldindan bir narsa deyishga qo'rqaman. Yana shuning uchun qo'rqamanki, shubha va vijdon azoblari har bir voqea doirasidan tashqariga chiqmaydi, va Kassandranning har bir tamg'asi ayrim-ayrim holda o'z yechimini va xotimasini topadi.

Ko'pchilik ayollar ana shunday g'ayrioddiy homiladan tezroq qutilishga harakat qilishadi deb cho'chiyman, erlari ham xotinlariga bu borada monelik ko'rsatishmasa kerak. Bunday ayollar bolasini oldirishni eng maqbul yo'l deb topishadi. Aytish mumkinki, bu axloqiy jihatdan ham, shubhasiz, eng to'g'ri vajdir - qismati oldindan ma'lum bo'lgan baxtsiz kishilarni dunyoga keltirishning nima keragi bor? Busiz ham baxti qarolar dunyoda to'lib yotibdi. Bu holda abortga rozi bo'lgan ayollarni kim ayblay olar ekan?! Kim? Jamiyatmi? Tarixmi? Axloqmi? Genetik qo'rqinch shaklida o'rnashib qolgan yovuzlikning manbalarini jamiyat tarixidan qidirmoq kerak, axloq esa voqelikning surbetlarcha siquvi qarshisida ko'pincha durustroq samara bermaydi.

Va mana shu o'rinda, hazratim, o'z mavqeimni aniqlab olishni burchim deb bilaman. Men katolik dinining abortni ta'qiqlashini jon-dilim bilan yoqlash barobarinda Kassandra tamg'asini ko'ra-bila turib abort qildirgan ayollarni qoralay olmagan bo'lur edim; buning ustiga bu hol kassandra-embriionlarning niyat-maqсадlariga ham mos tushgan bo'lur edi.

Oqibatda biz o'ta murakkab ziddiyatga duch kelayotirmiz. Bunday keskin harakatlar (abortlar) dunyoviy ongning asosiy muammolarini yecha olmaydi, aksincha, yanada kuchaytiradi - pushtda oxir zamon xabarchisi bo'lgan sabablar aniqlanmay qoladi. Bo'lajak ona quyidagi musibatlar haqida o'ylamasligi mumkin emas:

ocharchilik;
xaroba kulbalar;
kasalliklar, jumladan OITS (SPID);
urushlar;
iqtisodiy buhronlar;
ijtimoiy qasirg'alar;
jinoyatkorlik;
fohishabozlik;
giyohvandlik va narkomafiya;
elatlararo qirg'inlar;
irqchilik;
ekologik, energetik halokatlar;
yadro sinovlari;
qora tuynuklar
va hokazo, va hokazo.

Bularning hammasi odamlar dastidan. Odamzodning boshiga tushayotgan musibatlar avloddan-avlodga ortib bormoqda. Va bularning hammasida barchamiz ishtirokchimiz. Mana, nihoyat, Iloh bizni jahannam labida to'xtatib, Kassandra tamg'asi orqali o'zi haqida nishon bermoqda...

Men yana takror aytaman, mening kassandra-embriionlarning signallarini aniqlash borasida olib borgan kosmik tadqiqotlarim kishilarning endi bunday yashash mumkin emasligini, bundan buyon avlodlarning, naslning buzilishi boshlanajagini anglab olishlariga yordam berishni maqsad qilib olgan, xolos.

har qaysi kishi, hamma birgalikda, butun bani bashar bir bo'lib, falokat va illatlarga barham berishsa, hayotning istiqbolini yangilashlari mumkin. Bu xomxayollikmi? Yana xayolparastlikmi?! Yo'q, bu navbatdagi xayolparastlik emas. Bu tirik jonning omon qolish yo'li, boshqacha yo'l yo'q...

Imonim komilki, kassandra-embriionlardan tezda xalos bo'lish uchun o'zlarini chetga olmaydigan, orqaga chekinmaydigan, mardonavor kishilar topiladi; bunday kishilarga taqdiri azaldan xabar beruvchi signallar ko'p narsalar to'g'risida: inchunin hammaning va har bir kishining hayot tarzi uchun, avlodlar taqdiri uchun mas'uliyati to'g'risida, odam bolasining o'z-o'zi bilan mislsiz bellashajiga haqida gapirib beradi. Bunday kishilar hayotning yaxshilanishiga erishadilar.

Men bunga ishonaman.

Endi qisqacha o'zim haqimda.

Meni hech kim sochinni qirqib rohiblikka qabul qilgan emas, men shunchaki, boshqacha aytganda, shartli samoviy rohibman va ismimni ham shartli tanlab, o'zimni Filofey deb ataganman, qadimgi Rusda shunday ismli rohiblar bo'lishgan. Fazoviy hujrada darvishona yashashni o'zim tanlaganman. Bizning xalqaro ekipajimiz - amerikalik, yapon va men (yaqin vaqtgacha sovet olimi va kosmik laboratoriyaning ilmiy rahbari) o'z dasturimizni tugatib, Yerga qaytishimiz kerak edi, men orbital stansiyani tashlab, ko'p marta foydalaniladigan fazoviy kosmik kemaga o'tishdan bosh tortdim. Men bu haqda bayonot berdim va meni tinch qo'yishlarini talab qildim. O'tkir ustarani tomog'imga qadab, sheriklarimni meni o'z holimga qo'yishga majbur qildim. Va o'z so'zimni o'tkazdim...

Mana beshinchi oy, bir yuz o'ttiz yettinchi kundirki, orbitada yakka-yolg'iz yashab tadqiqotlar olib bormoqdaman, Stansiyada qoldirilgan oziq-ovqat zahiralari menga bu yerda yana ko'p vaqt bo'lishimga imkon beradi. Yomon aytmay yaxshi yo'q degani rost bo'lsa kerak. Sovet imperiyasining parchalanishidan butun dunyo zil ketdi, menga esa bu qo'l keldi. Kosmos uchun xizmat qiladigan yerdagi sobiq sovet mahkamalari boshlari gangib, meni va ilgilarini "Vostok27" deb atalgan orbital stansiyani unutib qo'yishdi. Hali-veri eslashmasa ham kerak, taxminimcha, men haqimda o'ylashga ularning vaqtlari ham yo'q, ehtimol, ular kosmosdagi mulklarni yangi davlatlarga bo'lib berish kabi be'mani tadbir bilan hali uzoq vaqtgacha band bo'lishadi, men yashab

turgan orbital stansiyani ham bo'lib olishga harakat qilishlari mumkin, balki kosmosning o'zini ham taqsimlab olishar... Lekin bu ularning ishi. Mening tanlagan ishlarim aniq va o'z burchimni bajarayapman. Men butun insoniyatning fikrini o'rganib, kassandra-embriionlarning signallarini umrimning oxirigacha aniqlash bilan shug'ullanishga bel bog'laganman.

Yerda meni hech kim kutmayapti, chunki men so'qqabosh, tashlandiqman, bolalar uyida tarbiyalanganman. Barcha ma'lumotlarga qaraganda, go'dakligimda onam meni qandaydir jiddiy sabablarga ko'ra bolalar uyi eshigi oldiga tashlab ketishga majbur bo'lgan ekan. Mening hayotim qanday kechdi, kosmosga ketishga meni nima majbur qildi - bu haqda hozircha hech nima demayman, bu alohida mavzu.

hazratim, men Sizning nuroniy siymongiz oldida yana bir marta bosh egaman. Aybga buyurmagaysiz. Siz orqali odamlarga murojaat etar ekanman, mening birdan-bir orzum - kishilar haqiqatni bilishsin.

Filofey, samoviy rohib, hayotda - Andrey Kril'sov

Rim papasiga orbital komp'yuterdan jo'natilgan maktubga "Tribyun" gazetasining tahririyasiga yuborilgan xat ham ilova qilingan edi. "hurmatli muharrir! Siz bilan kelishganimizdek, maktubimni bosib chiqarish huquqini faqat "Tribyun" gazetasiga beraman. Men "Tribyun" gazetasi ana shunday ishga jur'at etib o'ziga o'ta og'ir mas'uliyat olayotganini yaxshi tushunaman. Sizning jasoratingizga qoyilman.

Tahririya mening murojaatimga kelgan eng qiziqarli fikrlarni jo'natib tursa, minnatdor bo'lur edim. Men yerliklarning fikrlarini bilib turishim zarur.

Ehtirom ila Filofey, samoviy rohib, RX orbital stansiyasi".

Uchinchi bob

Uning tushiga yana kitlar kirdi. U okeanda uzoq vaqtgacha kitlar orasida suzib yurdi. U kitlarning to'lqinlar yuvib turgan ko'zlariga boqar va ularning fikrini o'qir edi. Uning o'zi ham kit edi. Va kitlar samolyotdan ko'ringan holatni takrorlaganday o'tkir burchak hosil qilib suzishar edi. Ularni qandaydir g'ayritabiiy kuch ufq sari, go'yo o'sha tomonda nimadir kutayotganday olg'a yetaklab borar edi. Ufq uzoqlashgandan uzoqlashar, kitlar esa qudratli tanalari bilan to'lqinlarni yorib hamon suzib borishmoqda edi. Okean suvi tobora isib, to'lqinlarning zarbidan tana qizib bormoqda edi. Issiq to'lqinlarda suzish borgan sari qiyinlashib, dahshatli tus olmoqda edi. Okean chidab bo'lmaydigan darajada birdan qaynab ketganini ko'rди va tushundi. Okean ustida birdan ikki quyosh paydo bo'ldi. Cho'g'day yonib turgan qizil-jigarrang ikkita shar osmonda bahaybat juft proyektor kabi olov purkamoqda edi. Shulardan qaysi biri haqiqiy, mangu quyosh ekanini, qaysi biri esa qayerlardandir daydib kelgan, ehtimol, chinakam quyosh bilan raqobat qilayotgan kelgindi quyosh ekanini bilib olish qiyin edi. U o'takasi yorilguday qo'rqib ketdi. Yonginasida suzib ketayotgan kitlarga qarab qichqira boshladi: вѢХ Qaranglar, qaranglar, kitlar, mening birodarlarim! Osmonga ikkita quyosh chiqibdi! Birdaniga ikkita quyosh-a! Eshityapsanlarmi? Bu yaxshilik alomati emas! Okean qaynab ketadi, va biz hammamiz nobud bo'lamiz! Ikkita quyosh - dahshat!..вѢК

Robert Bork qutirgan okeanda o'zini uyoqdan bu yoqqa tashlayotgan kitlar orasida yana ancha vaqtgacha suzib yurdi va keyin qora terga tushib uyg'onib ketdi, uning gurs-gurs urayotgan yuragi qulog'idagi tomirda lo'qillar edi. O'ziga kelguncha ko'rganlari tush ekanligiga ishonmadi. Okean ustida ko'zni qamashtirib turgan ikkita quyosh xuddi o'ngida ko'ringanday ko'z oldidan ketmas edi. Uning tushiga kitlar ko'p kirgan, lekin tepadan birdaniga ikki quyosh kuydirib nur sochib tursa - bunaqasi bo'lgan emas. Dahshat, dahshat!...

Xuddi shu onda u tushida ikkinchi quyosh qayoqdan kel-ganini tushundi. Yalt etib xayoliga kelib seskandi. Buni birdan anglab olmaganiga ajablandi qam. вѢХ Qarang-a! вѢК - miyig'ida kulib qo'ydi Futurolog va ko'zgu oldida turgan soatga qaradi. Ertalab soat yetti bo'lib qopti. Xotini qo'shni xonada hali uxlab yotgan edi.

Bork ertalabki gimnastika qiladigan ochiq ayvonga chiqdi. Lekin bu safar uning miyasi boshqa fikrlar bilan band edi. Dala hovlisidagi jamiki narsalar unga boshqacha mazmun kasb etganday tuyuldi. Hatto hovuz oldida yulduzlarning joylashishiga qarab yaponchasiga qurilgan toshlar bog'i ham bugun butunlay unutgan edi. Holbuki, Jessi tarqatgan yarmi hazil, yarmi chin mishmishlarga qaraganda, jonsiz xarsang toshlar quchog'ida Futurolog har kuni ertalab sehrgarliklar ko'rsatar, qum ustida qandaydir sirli belgilar chizar edi. Bugun hazil-mutoyibalarga o'rin yo'q. Stolda uyilib qolgan gazeta-jurnallarni ko'zdan kechirish, xilma-xil masalalar yuzasidan turli kishilarga qo'ng'iroq qilish - tezda vaziyatni fahmlab olish vazifasi ko'ndalang turar edi. hammaning dili-tilida kassandra-embriionlar. Robert shunday bo'lishiga hech shubhalanmas edi. Uning o'zi esa o'zini o'tmish yoshlik yillaridagidek bardam seza boshladi, o'sha paytlarda zamonaviy sivilizatsiya muammolari yuzasidan dorilfununlarda olag'ovur munozaralar bo'lib turar, insoniyatning istiqbolini allomalarning og'zidan tushmay qolgan вѢХ Rim klub вѢК modelidagiday hal qilish mumkin, faqat eskilikka yopishib qolgan muxoliflarning fikri o'zgartirilsa bas deb o'ylar edilar. Kassandra tamg'asi atrofidagi voqealar Borkda yoshlik paytlaridagidek qandaydir katta qiziqish uyg'otdi, uni tahluka yo'lini tanlashga, g'oya yo'lida ochiqdan-ochiq to'qnashuvlarga tik borishga undadi.

Bu voqealar Borkni aeroportdayoq giribonidan oldi. Jessi uni eshik oldida olomon orasida qo'lida qalin gazetasi bilan kutib oldi va gazetani silkitar ekan, qandaydir g'alati jilmayar, biron ayb qilib qo'yganday tashvishli va ma'yus edi. Jessi to'satdan yoqqan sharros yomg'irda qolgan kabi bir oz yasharganday ko'rindi. U Borkdan to'qqiz yosh kichik edi, lekin o'qtin-o'qtin betob bo'lar, qon bosimidan azob chekar, hatto holdan toyib, rangi ketib qolar edi, bu gal esa aeroportda erining ko'ziga u xuddi yoshlik yillaridagi kabi hayajonga tushganday jo'shqin bir holatda ko'rindi. O'sha paytlarda u xotining buyuk navozandalardan bo'lishiga qanchalar to'sqinlik qilgan edi! Axir u ajabtovur violonchelist edi-ku! Unga kanaday yopishib olgan: jinnisang'i o'sha Bork bo'lmaganda edi, ehtimol, Jessi teatr orkestri bilangina cheklanib qolmagan bo'lur edi. Lekin har kimning taqdiri azali o'zida. Jessining aeroportda aylanma eshiklar oldidagi tiqilinchda aytgan so'zlari jumlasida quyidagi jiddiy ibora erini qarshi olishdan mamnunligini ham ifoda etar edi.

Bilmayman, Robert, nima balo, sen safarga otlanish oldidan o'zingning bema'ni toshlaring orasida qandaydir sehrli belgilar chizganmidig, bo'lmasa yuz bergan bu voqealarni qanday izohlash mumkin? Buni izohlab bo'lmaydi, Robert, hech ham...

Tushuntirib ham bo'lmaydi. Bu mislsiz bir hol. Ishon menga, bundan butun dunyo larzaga keladi!

Demak, mening mixxatlarim nimagadir arzir ekan-da?! - deb javob qaytardi uning so'zlariga yarasha Futurolog.

Lekin umuman olganda, yetishding, mening aziz Futurologim, sehrgarlikda yetishding... Mana eni buyog'ini bilib olaver.

Yo'lda mashinani Jessi boshqardi. Bork gazetani ochdi, lekin u yoq-bu yog'ini ko'zdan kechirdi-da gazetani yig'ishtirib qo'ydi.

Yo'q, buni uyda bemalol o'tirib diqqat bilan o'qib chiqish kerak, - deb ko'zoynagini g'ilofiga solib qo'ydi Bork.

Sen nima deb o'ylab eding?! - dedi Jessi. - Kosmosdan emas, biron kimsa yerdan turib shunday bashorat qilganda bormi, uni olomon qilib o'ldirib yuborishgan bo'lur edi. Tasavvur qilasanmi: embrion, zig'irday pusht salkam fikr yuritar emish! Nimanidir faraz qilar ekan! Va tug'ilishni xohlamayman deb jar solar ekan. Bu jiddiy gap emish. Shunday bo'lishi mumkinmi?!

Unchalik bo'lmasa kerak, - dedi hayrat bilan yelka qisib Bork. Unga ayoli o'yalmasdan gapirganday tuyuldi, lekin bunaqasi kam bo'lgan, negadir bu safar xotining nohaq bo'lishini xohladi. - Ehtimol, mavjud embrion refleksiya nazarda tutilayotgandir. Lekin nima bo'lganda ham mulohaza qilish uchun bahona bor. Zora osiy dunyomizni idrok etishning, hisob-kitob qilishning halol yo'li topilsa... Bilasanmi, hozir birdan shu haqda o'ylab ketdim. Bunaqasi chindan ham faqat embrion bosqichidagina bo'lishi mumkin. Shunda ham fantastik tasavvurlarda. To'g'risini aytganda, bir narsa deyish qiyin. Hozir buni qo'yib turaylik, avval uyga boraylik, o'qib ko'ray, shundan so'ng masala jiddiy bo'lsa, gaplasharmiz... Bilasanmi, gapiraversam rosa kulasan.

Futurolog xotiniga nemislarning sinchkovligi va o'taketgan rasmiyatchiligi haqida, shu bilan birga yevropaliklarning ichki erkinligi to'g'risida, bu esa ularning amerikaliklar bilan ellashib ketishiga imkon berganligi haqida jo'shib gapira ketdi. U bir kun ertalab Reyn daryosining sohilida Dyussel'dorf shahrida velosipedga minib olib ovozing boricha mashhur bir ariyani ijro etib ketayotgan kishini ko'rib qoldi; velosipeddagi odam oq ko'ylak, lak tufli kiyib, galstuk taqib olgan, boshiga shlyapa kiyganmi, yo'qmi, baribir xuddi opera sahnasidan chiqqanga o'xshaydi. Daryo bo'yida uning ashulasiga quloq osadigan bironta jon yo'q. Lekin velosipedda uchib ketayotgan ashulachining hech kim bilan ishi yo'q. Uning o'zi xon, ko'lankasi maydon; to'lib-toshib oqayotgan Reyndan tortib daryo uzra ertalabdan suzib ketayotgan yuk kemalari-yu paroxodlar barcha-barchasi go'yo uning o'zinikiday... Yoz quyoshi endigina ko'tarilib kelayotir. Bu manzara shu qadar ajib va ulug'vor ediki, Bork o'sha tentakvoy ashulachi ketidan quvib ketguday bo'ldi. Dunyodagi bor erkinlik, baxt uniki edi. Qani edi, Bork cheksiz sohil bo'ylab xirgoyi qilib uchib ketayotgan xonandani qarshi olish uchun Reynga kalla tashlab, suza ketsa-yu, unga qo'l silkitsa, suvdan boshini chiqarib biron bir shirin so'z ila uning ko'nglini olsa, yonma-yon birga chopib, dunyoning jamiki tashvishlarini unutsa.

Ular katta yo'lda g'izillab ketayotib o'sha g'alati hofizni eslab rosa kulishdi.

Bork yana o'z uyiga, o'lan to'shagiga, ishxonasi, yozuv stoliga qaytish ishtiyoqida yonar ekan, вЂњEndi uyga, uyga. Ishlash kerak, ishlash! вЂќ deb qo'yar edi o'z-o'ziga. Bu haqda o'ylar ekan, odatdagiday vujudida ikki xil tuyg'u jo'sh urar edi - Har gal safardan qaytib kelganda bo'lgani kabi aeroportda - Jessi bilan uchrashganda qandaydir o'kinch, hafta davomida uyda bo'lmaganligi, qo'ldan boy berilgan kunlar uchun achinish hissi uning dilini tirnar edi. Inson o'z umrida qancha kunlarni behuda o'tkazganligini, bu kunlarning qadr-qiyamatini juda kech tushunadi.

Bu safar odatdagi kayfiyatga yana bir his - samolyotda ekanligidayoq eshitilgan xabarning aks sadosi qo'shilganday bo'ldi. Bunday axborotlar odatda, hammani hayratda qoldiradigan sensatsiya bo'lib alanga oladi-da tezda so'nib qoladi. Lekin Bork bu safar qulog'iga chalingan voqea haqida o'ylagan sari ro'y bergan hodisaga o'zini daxldorday, daxldor bo'lganda ham endi undan bosh torta olmaydigan, o'ziga hech aloqasi bo'lmagan mojaroni miyasidan tamomila chiqarib tashlay olmaydigan darajada daxldorday sezib, o'zi o'zidan tobora ko'proq hayratlanardi. Agar tasodifan u sudxonaga kelib qolganda kutilmaganda birdan hukm chiqarishib, sudlanuvchigina emas, balki shu paytda ishni eshitish uchun kelgan barcha kishilar sud protsessida ishtirok etganliklari uchungina aybdor deb topilsa qanday bo'lardi? Bu hukmnomani o'qib eshittirilganligi uchungina bekor qilib bo'lmasa-ya!

Kosmosdan kelgan yangilikdan chindan ham g'alati, kutilmagan va tushuntirib bo'lmaydigan vaziyat vujudga keldi. Rulda o'tirgan Jessi ham bu yangilik og'ushida g'arqday ko'rinadi. Buni Bork xotining chehrasidan, ko'zlaridan bilib oldi. Tabiat Jessiga chaqnoq nigoh ato qilgan - ko'z ilg'amas darajada tovlanib turadigan bu nigoh Robert Bork uchun butun bir olam desa arzigulik. Ular birinchi bor xayriya konsertida tanishishgan edi - o'shanda Bork uni yosh musiqachilar orasida, Jessi esa Borkni sahna yaqinida, tomoshabinlar o'rtasida ko'rgan edi; shundan so'ng ular bot-bot uchrashib turishdi; o'sha birinchi kundan boshlab, uning ko'zidan вЂњhayotning issiq-sovuqlarini вЂќ o'qib olishni o'rgandi, uning butun borlig'ini bilib oldi va Jessi ham erining butun fe'l-atvorini o'rgandi. Bir-birlarini bir so'zdan, bir qarashdan tushuna olishlari ularning inoq va baxtli oilaviy hayot qurishlariga zamin yaratdi.

U o'z tabiatiga xos bo'lmagan tarzda o'yga tolib jimib qolgan ziyrak xotinini oldi-qochdi gaplar bilan alahsitmaslikka harakat qildi. Jessining tashvishlanishi uchun durustroq asos ham yo'q edi. Ularning turmush poydevorlari o'ta mustahkam edi, oldindan aytib bo'lmaydigan birdan-bir narsa shu ediki, Xudoning qancha umr ato qilganini hech kim bilmas edi. Hozircha ular o'zlarining ijodiy rejalarini vaqt va sog'lik imkon bergan qadar amalga oshirishga harakat qilishmoqda edilar. Bork shu narsani tushunar ediki, hozir Jessining avzoyi buzuq ekan, demak, u samoviy rohib Filofeyning haligi xatidan g'alati ahvolga tushib qolgan edi.

вЂњUyda gaplashib olarmiz, - deb o'yladi Robert Bork. - Ehtimol, hozir yo'ldayoq dorilfunundagi do'stlardan birontasiga qo'ng'iroq qilib, gaplashgan ma'qulmidi? - U telefon dastasini ko'tarmoqchi bo'ldi-yu, yana o'ylanib qoldi.

hozir emas, oldin o'sha samoviy folbinning maktubini diqqat bilan o'qib ko'ray-chi, undan keyin... вЂќ Radioni qo'yaymi? Erining fikrini o'qiganday so'radi Jessi.

Kerak emas... Radiodagi valdirashlarning menga nima keragi bor? Sen yonimdasan, shuning o'zi yetadi.

Bu gapingga jon deb ishonaman, juda ishonaman, - dedi Jessi bosiq istehzo bilan, yana bir mashinani quvib o'tar ekan.

Agar o'sha yerdan turib aytganlari chindan ham bor narsa bo'lsa, unda hech kim chetda qolmaydi, albatta, - deb yuqoriga qaradi Bork.

Nahotki, sen shu narsaning haqiqatda ham bo'lishi mumkinligiga ishonsang?

Bilmayman. Bordi-yu bu to'g'ri bo'lsa, hammaning e'tiborini tortishi turgan gap.

Tilingga tirsak, Futurolog! - rostakamiga tashvishlanib javob berdi Jessi. Olomon qo'zg'aldimi, undan qo'rqqulik.

- Odamlar o'zlarini halokatga yo'liqqanday his qilishsa bormi, aytib qo'yay, genetika biologiyaning sirli sohasidan siyosatga aylanib ketishi hech gap emas.

Bu endi quyushqonga sig'maydigan gaplar, Robert, - kuchayib borayotgan ko'ngil vahimasini sal bosib qo'yishga urinib, dedi Jessi. - Yana ham kim biladi, - dedi u endi o'ychan bir qiyofada. - Artur bilan Yelizabet mening jo'nab ketishim oldidan Shnayera aeroportiga telefon qilishdi. Ular ham xavotir olishayapti. Bizning Jon Koshut Atlantadan qo'ng'iroq qildi, spektakl' qo'yyapti ekan. U birdan esiga kelib aytdiki, insoniyat tarixining tugashi to'g'risida Fukuyama nazariyasiga bag'ishlangan munozarada sen odamzodni yangi bir fojia, yangi bir ko'rgilik kutyapti degan emishsan. Mana buyog'ini eshit, sening sovuqnafas Futurologing qag'illab, bashorat qilibdiki, tilla topgan tentakday, dunyodagi jamiyki yovuzliklar orasidan qidirib, jahon urushi o'rni

odamning qalbidagi urushni - tug'ilsammikin, tug'ilmasammikin degan muammoni tanlab opti. Futurologing jimib turganda bunchalik bo'lmasmidi. U bo'lsa, o'ylamay-netmay darvozani lang ochib qo'ydi, mana oqibati, dedi. Men: bunisi nimasi, deb so'rasam u вЂњbu shunaqasivЂќ deydi. O'shanisining oti ham yo'q ekan.

Ha, bilaman, bilaman, Koshutni, - dedi Bork istehzo bilan, yelkasini qisib. - Hamma vaqt hazil-huzul qilib kulib yuradi, o'zi bo'lsa teatrdan Shekspir, Esxil va boshqalarning asarlaridan tragediyalar qo'yib dunyosini naq ag'dar-to'ntar qiladi. Men bo'lsam devorga chiqib olib qag'illayotgan qarg'a emishman. Rahmat bunisiga, вЂњdo'stingdan topvЂќ degani shu-da.

E, uni qo'yaver, qandaydir g'alati o'zi. Esingdami, bir kun bunday desa bo'ladimi: senga havasim keladi, Robert, xotining ham jononmisan jonon, sochlaring esa hali quyuq. вЂњMeniki-chivЂќ deb edi u. Sen esa unga вЂњXotinimni tortib olishing mumkin, lekin sochimni, oq bo'lsa ham hurpaygan sochimni hecham ololmaysanvЂќ degansan. O'shanda u ko'ziga yosh olgan, kulganini ham, yig'laganini ham bilmaysan, naq artist-a!

Bork uning so'zlarini ma'qullaganday boshini o'ychan chayqab qo'ydi. U uyiga dilini bezovta qiladigan qandaydir og'ir tashvish bilan qaytib kelayotgan edi.

Bob, sen chindan ham okeandagi kitlarni ko'rdingmi? - dedi Jessi uning fikrini chalg'itib.

Ko'rganda qanday?! Shuning uchun ham senga qo'ng'iroq qilgandim-da, - qaytadan jonlanib tilga kirdi u. - Tasavvur qilolasanmi? Bu manzarani so'z bilan ifodalab bo'lmaydi. Ko'z oldingga keltir: okeanda bahaybat hayvonlar kemalarga o'xshab suzib ketayotir, suzganda ham kitlar galasi osmonda uchib ketayotgan qator turnalarga o'xshab o'tkir uchburchak hosil qilib suzib borayotir. Ko'z uzib bo'lmaydigan manzara. O'shanda yonimda bo'lsang edi. Yaxshiyamki, telefonda gaplasha oldim. - Bork jim bo'lib qoldi, so'ngra qizishib ketib, so'zini davom ettirdi: - Senga qanday tushuntirsam ekan, bilasanmi, hozir o'ylasam, bu hecham tasodifiy bir hol emas ekan. Mana, quloq sol. Frankfurt da bu safar tanish-bilishlardan tashqari Avstraliyadan, Mel'burn dorilfununidan kelgan bir olim ishtirok etgan edi. Har holda avstraliyaliklar bizlardan nima bilandir farq qilishadi, sababini tushunmayman, ehtimol, tupkanning tubida bo'lishgani uchundir. Balki uning o'zi tabiatan shundaydir. Uni men o'zimcha del'finshunos deb atadim, chunki del'finlar bilan juda qiziqar ekan. U tiyrak, risoladagiday, sinchkov, o'zi gapga chechan odam ekan. O'shanda gap tasodifan del'findan boshlanib kitlarga borib taqaldi. Kitlar haqidagi uzoq suhbatdan so'ng biz do'stlashib qoldik. Ehtimol bu senga kulgili tuyular. Ana shu suhbatda men o'zim uchun jumboq bo'lib kelayotgan bir masalani - kitlarning gala-gala bo'lib o'zlarini o'ldirish hodisasini tushunib olganday bo'ldim. Axir buni fan hali-hamon tushuntirib berolmaydi-ku!

Sen kitlarning qirg'oqqa otilishini nazarda tutyapsanmi?

ha, xuddi o'shani. Soppa-sog', aqli-hushi ham joyida bo'lgan kitlarning u yo'q - bu yo'q, kelishib olishganday to'satdan kechasi qirg'oqqa yaqin suzib kelib, suv to'piqdan keladigan sayozlikka bo'g'ilib o'lish uchun sakrashadi. Ular o'sha yerda okeanga qaytib ketishga urinmasdan halok bo'ladi. Kitlar nima uchun, qanday sabablarga ko'ra shunday qilishadi?

Hay, to'xta, - deb uning so'zini bo'ldi Jessi chehrasi ochilib. - Bu haqda gazetalarda qancha marta yozishdi. Xo'sh, sening o'sha avstraliyalik do'sting buning sababini bilarmikin?

Hamma gap shunda-da. Biz u bilan qanday fikrga keldik degin. Bu hodisa turning o'z jonini saqlash biologik qonuniga ziddir. Boshqacha aytganda, tabiatga ziddir. Hayvonot olamida bunaqasi yo'q.

Lekin odamlar orasida xohlaganingcha bor.

Bu butunlay boshqa narsa. Ha, tamomila boshqa narsa. Gap bu haqda ketmayotir. Bu yerda butunlay boshqa bir manzara, Jessi. Robert Bork jim qoldi, o'rmonlar orasidan tepalikka ko'tarilib boradigan keng avtomobil' yo'lga nazar tashlab, yo'l yoqasidagi belgilar va tanish manzarani zavq bilan tomosha qilib ketar edi. Bir zum u o'zini juda baxtli sezdi yo'lda mashinani Jessi haydab borar ekan u o'zicha kitlarning ulkan bir sirini xotinigaga aytib berishini, buni eshitib Jessining lol qolishini, so'ngra ikkalasi bu kashfiyotga maftun bo'lib, mavzuga takror-takror qaytib, uni atroflicha muhokama qilishlarini ko'z oldiga keltirdi.

Shuning o'zi baxt emasmi? Baxt degani dillarning uyg'unlashib ketishi degan so'z. Uyga yetib kelgach, ayvonda xotini bilan suhbat quradi, Jessi qo'ygan musiqani miriqib eshitadi (Jessi klassik xalq musiqasi desa jonini beradi) va o'zi xush ko'rgan oq vinosidan xo'plab o'tiradi... Shu on birdan samoviy rohib esiga tushib qoldi uning, u bugun kayf-safoga o'rin yo'q ekanini tushundi.

Nega jimib qolding, gapir. Bob. Faqat meni gapirtirib qo'ymoqchimisani?

Yo'g'-e. Fikrimni jamlayapman. Sen o'sha avstraliyalik Kiffer kitlarning o'zini o'zi o'ldirishi sabablarini bilarmikin deb so'rading. Senga nima desam ekan? U boshqalarning yetti uxlab tushiga kirmagan fikrni aytmoqda. Bu qandaydir mantiqan to'g'ri fikrgina emas, men uni alohida axloqiy-falsafiy mushohada degan bo'lar edim. Ha, ha, shunday. Kulma ham, ajablanma ham. Bu haq gap. Avstraliyalik olim dunyoviy ahamiyatga ega fikrini o'rta tashlamoqda. Bilsang kerak, barcha sut emizuvchilar orasida kitlar bilan del'finlar aqliy jihatdan eng rivojlangan mavjudotlardir. Afsuski, ular gapira olmaydi, bu esa hozircha bizlar bilan ular o'rtasida yengib bo'lmaydigan g'ov bo'lib turipti.

E xudo, sen ma'ruza qilishga odatlanib qolibsan, Robert. Men tushunolmayapman - qanday axloqiy-falsafiy mushohada haqida gapiryapsan?

Ana shu g'alati hodisaning tabiatini birorta olim tushuntirib bera olmadi. Kiffer bo'lsa mening ko'z o'ngimda birdan dunyoviy ahamiyat kasb etadigan fikrni o'rta tashladi.

Uning gipotezasining mohiyati nimada ekan?

U hammani hang-mang qoldiradigan xulosaga kelibdi. U kitlarning gala-gala bo'lib o'zini o'zi o'ldirishida dunyoviy aqlning yerdagi hodisalarga aks sadosini ko'rmoqda.

Bu g'irt xayolparastlik-ku, Robert!

Bunday dema, aslo bunday deya ko'rma, azizam. Men bu gipotezaning maftuni bo'lib qoldim. Inson ongning mutlaq hokimidir, demakki dunyo oldida burchdordir, agar biz takomillasha olmas ekanmiz, biz o'n sakkiz ming olamni o'rgana olmas ekanmiz (bizdan talab qilinadigan narsa ham shu, dunyoda biz ana shuning uchun yashaymiz), demak, biz o'z burchini oqlay olmaydigan tekinox'larmiz, hemirilik maxluqlarmiz. Lekin meni kechir, bir oz chalg'ib ketdim. Men faqat shuni aytmoqchi edimki, bizga, odam bolasiga qancha huquq berilgan bo'lsa, biz shuncha burchdormiz. Birinchi galdagi burchlarimiz: turmushni, hayotni uyg'unlashtirish, takomillashtirish, bizning barcha orzu-niyatlarimiz, amaliyotimiz shu jumlagi kiradi. Hayotning uyg'unlashishi! Biroq bu sohada qancha buyuk va ayni vaqtda bo'lmag'ur fikrlar tug'iladi, o'zlarimizda deyarli har qadamda qanchadan-qancha hasadgo'ylik, ichiqoralik, razillik yuz ko'rsatadi, axir uyg'unlik degani o'z nafsini tiyish, ma'naviy axloqsizlikka qarshi kurash demakdir. Va bu o'rinda o'z-o'zidan bir savol tug'iladi - vijdon deganining o'zi nima, barcha zamonlarda har bir kishi vijdonni o'zi xohlaganday ayyorlik bilan, o'ziga moslab, bilganicha izohlab keldi, o'zi holicha tabiat oldida, tarix oldida, dunyoning kelajagi oldida, nihoyat, bizni yaratgan va biz o'zimiz o'ylab topayotgan Xudo oldida mohiyati nimadadir?

Robert, - dedi xotini toqati toq bo'lib, - Agar o'rta asrlarda yashaganingda edi chindan ham sendan otashin notiq chiqqan bo'lur edi. Shu bilan barobar shakkokliging uchun seni inkvizitorlar jon deb gulxanga tashlagan bo'lar edi. Xudoni o'ylab topib, yaratib bo'ladimi?

Ha, nima demoqchi ekanligingni endi tushundim. Jessi, sen ham juda aqidaparast bo'lib ketyapsan. Bay, bay, bay. Baribir meni yondira olishmagan bo'lardi. So'z bilan hammasini, hammasini qilsa bo'ladi. Ha, ha. Shuning uchun ham so'z nozil qilingan. Nimaiki xayolimizga kelsa, boshimizga tushsa, barini so'z bilan izhor qilamiz. Inson qo'li bilan nimaiki yaratilbdi, bari so'zning amalga joriy qilinishidir. Ko'priki daryo ustiga qurilmasdan oldin so'z edi. Undan ham muhimi, so'z - abadiylikning o'zimizdagi imkoniyatidir. Biz o'lamiz, lekin so'z qoladi. Shuning uchun ham u - Xudo. Biz ana shu so'zda iztirob ila yugurib yelamiz, so'zlarda - ba'zan qanot bog'lab abadiylikka uchamiz, ba'zida so'z bizni xachir kabi yetaklab olishi muqarrardir. Lekin men boshqa narsa haqida gapiryapman. Hayotning butunlay qarama-qarshi mohiyati haqida - dastlab so'z bo'lmaganligi to'g'risida gapirayotirman. Bu esa - butun boshli tabiatdir. Misol uchun o'sha kitlarni olaylik. Shu ma'noda ular fojeali maxluqlardir. Gapira olmagan uchun, kitlarga noyob intuitsiya - ichki shuur, faqat shu jonivorlarga xos tafakkur va ruh, o'ziga xos energoinformatsion (energiya hamda informatsiya chiqarib turadigan) biomaydon ato qilingan. Kitlarning ukalari bo'lmish del'finlarga qarab ham shunday xulosa chiqarsa bo'ladi.

Shunday bo'lsa ham, Robert, sen o'zingga nimalarni kashf qilding?

Robert Bork o'zi uchun o'ta muhim bo'lgan masala yuzasidan og'iz ochishdan oldin o'ylanib indamay qoldi. U har safar aeroportga ketayotganda yoki aeroportdan kelayotganda nima uchundir uyda kam gapiriladigan narsalar to'g'risida so'z yuritish istagi paydo bo'lishini payqadi.

Bilasanmi, - davom etdi u, - Kifferning gapiga qaraganda (men buni asossiz deya olmayman) kitlar - ochiq okeanlardagi radarlardir, ular koinotdan keladigan signallarni sezishadi, ehtimol, vulqonlarning otilishi yaqinlashganini xuddi o'sha kitlar birinchi bo'lib sezib olishadi va yerning ichki energiyasining siquvidan sassiz o'kirishadi, lekin ular uchun, har qanday kemalar ham bas kela olmaydigan dahshatli po'rtana va to'fonlarga metindek bardoshli bu jonivorlar uchun eng dahshatlisi inson aqli yetmaydigan, payqamaydigan holat, ya'ni nosog' ijtimoiy muhitning, odamlar qilgan yovuzliklarning signallari ta'sirida dunyoviy ruh muvozanatining buzilishi bo'lsa kerak. Aftidan kitlar uchun eng dahshatlisi, ana shu, Al'p tog'laridan esadigan shamol (men nimani nazarda tutayotganimni payqagan bo'lsang kerak, bu haqda qancha-qancha adabiyotlar bor) tog' odamlarining tinkamadorini mudom quritib turadigan bo'ron bo'lgani kabi, devkor maxluqlar uchun eng mashaqqatli ana shu yovuzliklardir. Axir vulqon qancha qo'rqinchli bo'lmasin, u lavani otib chiqaradi-da so'ngra tinib-so'nib qoladi. Odamlarning yovuzlik shamollari esa tinim bilmaydi. Gap mana shunda. Hayot shunday qurilganki, ezgulik har doim tanqis, yovuzlik esa mo'l-ko'l, oshib-toshib yotibdi. Tasavvur qil, yerda odamzot to'xtatib qolishga ojizlik qiladigan dahshatli bir hodisa ro'y bersa, bir-birlarimizni o'ldirib, qiynoqqa solib, oyoqosti qilib, surbetlarcha aldab, shu hodisani keltirib chiqargan bo'lamiz (biz bunga o'zimizning qilmish-qidirmishlarimiz sabab bo'ldi deb ham qo'yamiz), kitlar chorasizlikdan najot istab bizga keladi. Chunki dunyoviy aqlning barbod bo'lish, yo'qolish, demak, barham topish xavfi tug'ilayotir. Bundan har qanday tilsiz maxluqot zamonning oxir bo'lishini sezadi. Tirik mavjudotlar ichki sezim bilan ana shundan qo'rqadi. Nima uchun kalamushlar cho'kib borayotgan kemani tashlab qochadi, deb o'ylaysan. Xuddi ana shuning uchun. Gapirish, so'zlash baxtidan mahrum bo'lgan kitlar bizlarning dastimizdan naqadar azob chekayotganini izhor eta olmaydi, bu holat ularning vujudini siqadi, ezadi, bo'g'adi, keyin ular qanday qilib bo'lsa ham ichini bo'shatish yo'lini qiladi. Buning naqadar azobli, mashaqqatli ekanini tasavvur qil. Esingdami, kimdir aytib bergan edi. Ko'chada bir gung qizni ko'rib qopti. Uning onasini ablah otasi o'ldirib qo'ygan ekan. Sho'rlik qiz esa voqeani odamlarga tushuntirib beraolmaganidan uyoq-bu yoqqa chopib, o'zini tramvay tagiga tashlamoqchi bo'pti. Aftidan, kitlar ham xuddi shu ahvolga tushadi. Lekin bu holat boshqacha miqyosda, dunyo miqyosida ro'y bermoqda. Kitlar, aftidan, lovullab alanga olgan o'rmon yong'inlari uchun okeanda turib bezovta bo'ladi, tog' ko'chkilari ro'y bersa, muzliklar harakatga kelib o'z yo'lidagi hamma narsani yakson qilib ketsa iztirob chekadi, lekin inson xulqidagi nopokliklarga, shafqatsiz va dahshatli yovuzliklarga chiday olmaydi, bilasanmi, dunyoviy aql egasi bo'lgan odamda halokatga olib keladigan ehtiroslarning junbushga kelishiga bardosh bera olmaydi. Bizga dunyoviy aql, substrat, to'g'rironi, abadiylik shahodati ishonib topshirilganligi haqida o'ylaymizmi? Shubham bor. Qayerdadir bizning oramizda, muhitimizda o'pirilish, yemirilish, axloqiy buzilish ro'y beradi, yovuzlik va qo'rqinchning ko'rinmas radiatsiyasi o'sha o'pirilgan muhitdan dunyo bo'ylab tarqaladi, dunyoviy adolat buziladi, o'ylaymanki, shunday adolat bor narsa, hayotning uyg'unligi izdan chiqadi, shundan keyin kitlar bardosh bera olmaydi va junbushga kiradi, suzib kelib o'zini qirg'oqqa otadi, o'zini o'zi halok qiladi. Tasavvur qil, Atlantika ustida uchib ketayapman va birdan burilib uchgan samolyotning qanoti tagida okeanda bir to'p kit ko'rindi. Men to'lqinlar orasida kitlarning turnalar parvozini eslatadigan shaklda uchburchak hosil qilib suzib ketayotganini ko'rdim-u hang-mang bo'lib nafasim ichimga tushib ketdi, keyin ular qayoqqa oshiqayapti, ularni qanday kuch qayerga va nima uchun haydab ketayapti deb o'ylab qoldim.

Samolyotdan menga telefon qilib qolganing boisini endi bildim. Men bo'lsam tushunmay, qanday kitlar haqida gapiryapti, nima bo'lyapti o'zi deb yuribman. Shunday manzaraning guvohi bo'lganingdan keyin telefon qilasan-da, albatta.

Men bu manzaraning guvohi bo'libgina qolganim yo'q.

Hay-hay, sekinroq, - dedi xotini iltifot bilan. - Mening qimmatli futurolog do'stim! - u eriga yengil istehzo bilan qarab qo'ydi. Shunday qilish sening tabiatingga xos narsa. Lekin bunisi qiziq bo'ldi, hatto juda qiziq. Menga qara, bu rostdan ham norozilikning o'ziga xos bir shakli bo'lsa-chi? Voy esim qursin, Robert, benzin olishimiz kerak-ku, qara - benzinimiz tugayapti. Kitlar haqida bahs qilib, yeldek uchib ketaveribmiz-u...

Ular benzokolonkaga burilishdi-yu, hamma narsa - samoviy rohib ham, kitlar ham, barcha mavhum fikrlar bir zumda unut bo'ldi. Shundan so'ng shahar chetidagi ko'cha bo'ylab ketishdi, endi uylari juda yaqin qolgan edi.

Bork birdan o'zining charchaganini his qilib dedi:

Jessi, bugun telefon qo'ng'iroqlariga javob bermaymiz. Avtomatga qo'yib qo'y, yozilib qoladi. Charchadim. Yo'l azobi go'r azobi...

Faqat bir marta qo'ng'iroq bo'lishi mumkin. Bugun kechqurun Oliver Ordok telefon qiladi. Unga seni bugun uchib keladi deb aytgandim. U senga, hatto Yevropaga telefon qilmoqchi bo'luvdi.

Oliver Ordok-a?

Ha, o'sha. U prezidentlikka o'z nomzodini qo'ygan. Bundan xabaring bormi?

Borlikka bor. Hozir nomzodlarning hammasi birinchi qurdan o'tishayotir. Lekin undan qochib qutulib bo'lmaydi. U tutganini kesadigan odam. Masalaning mohiyatiga yetmaguncha telefon qilaveradi.

Kechirasan, Bob. Men yo'q deya olmadim.

Mayli, qo'ng'iroq qilaversin. E, xudoyim-ey, Oliver Ordok bilan talay vaqtdan buyon telefonda gaplashgan emasmiz. Esingdami, u vitse-gubernator edi. Shu shtatda fan, ta'lim ishlari va aholining ish bilan bandligi masalasi bo'yicha shug'ullanar edi. Bizda xalqaro ilmiy konferensiyalar tashkil etishga yordam bergan, esingda bo'lsa. Gorbachev qayta qurishining birinchi yillarida birgalikda Moskvaga borganmiz. O'shanda u yerga butun dunyodan siyosatshunoslar, futurologlar to'plangan edi. Ordok siyosatshunos hamda shtat ma'muriyatining vakili sifatida ishtirok etgan. Ha, qayta qurish, qayta qurish! Biz hammamiz Sharqda ham, G'arbda ham seskanib tushganday bo'ldik, nimasini aytasan! Romantikaga to'la paytlar. U mendan yoshroq, lekin hozir uyam anchaga kirib qoldi.

Ellik oltida, - eslatdi Jessi. - Gazetalarda shunday deb yozishmoqda: ellik olti yoshli Oliver Ordok. Uni qara-ya! Men ham taxminan shu yoshlarda bo'lsa kerak deb o'ylovdim. Bundan chiqdi, Oliver Ordok yurak yutibdi-da, taqdirini sinab ko'rmoqchi bo'пти-da. Oliy hokimiyatning sehriga qarang. Birdan ishi o'ngidan kelib qolsa-ya? Saylov kompaniyasi ochiq dengizday gap, to'lqin turib qolsa, qarabsanki, qirg'oqqa otib tashlaydi. Jamoatni og'zingga qarata olsang, bas. Sezgirlik, ustomonlik kerak. Bu jihatdan Ordok o'zini suvda suzgan baliqday his qiladi. Fikri unchalik teran bo'lmasa ham, ayni vaqtda ahmoq ham emas.

Ha, o'sha damlar esimda. Yaxshi xotirlayman. O'shanda Moskvada bo'lganimizda, sakson oltinchi yil edi, sen Kremlda, saroyday eski, katta zalda forumda so'zga chiqqan eding, forumni Gorbachevning o'zi boshqargan edi. Ordok ham biz bilan birga edi. Esingda-mi? O'shanda binoyiday, hatto yaxshigina ma'ruza qilgandi.

Binoyiday. Binoyiday bo'lganda qanday. U g'ayrat-shijoat bilan zavq-shavqqa to'lib so'zlagan. U har doim fursatdan to'g'ri foydalana biladi. Garchi takror aytaman, bilimi bo'lmasa ham. Ehtimol, bunday hollarda teran bilimning o'zi kerak emasdir. Ommaning ongiga ta'sir eta olish uchun, avvalo, nomzodning dasturi dolzarb bo'lmo'gi lozim. Undan tashqari, kishining nuktadonligi katta rol o'ynaydi.

Hoy, Robert, yetar, boya kitlar to'g'risida vaysab edik, endi bo'lsa Oliver Ordokka yopishib oldik. Bizning boshqa tashvishlarimiz yo'qmi? Ko'p o'tmay uyga yetib kelamiz. вЂњOrdok, OrdokвЂќ deb valdirayveramizmi?

Hozirgi populizmning mohiyati ham ana shunda-da, Jessi. Bir shaxs deb hamma telba bo'lib qoladi, o'sha shaxs ham hamma uchun telba bo'lib qolganday. Biz Amerikada bundan mustasno emasmiz.

Albatta. Faqat nima uchun u birdan shoshilinch suratda senga Yevropaga qo'ng'iroq qilmoqchi bo'пти? Boisi ne ekan?

Bu yerda fol ochib o'tirishga hojat yo'q. O'ylaymanki, o'sha samoviy rohib hozirning o'zidayoq ko'plarning boshini og'ritdi, birvarakayiga dovdiratib qo'ydi. Sababi xuddi ana shunda deb o'ylayman. Yanayam xudo biladi.

Bunga sening nima daxling bor! Kosmik fenomen yuzasidan Ordokka sen ham telefon qilishing mumkin edi, Bob. Salom, mo'ysafid, Rim papasiga kosmosdan kelgan maktub haqida nima deya olasan deyishing mumkin edi. Esingdami, Moskvada o'rislar bunday hollarda вЂњmasalani nima bilan hazm qilish mumkinвЂќ deyishadi. Sen ham вЂњbu sensatsiyani nima bilan iste'mol qilsa bo'ladi, azizim OrdokвЂќ, desang bo'lardi. Nega shunday deb bo'lmas ekan?

To'g'ri aytasan. Hozirning o'zidayoq ko'plar senga qo'ng'iroq qilishdi deganding. Nima uchun odamlar kosmosdagi savdoyining qiliqlarini meni izohlab beradi deb o'ylashadi. Buning sababini tezroq bilib olishim kerak. Bu shunchaki safsata bo'lsa-chi? Safsata bo'lsa, kulishamiz, jinnilik qilamiz.

Hay, hay, bunday deya ko'rma. Bunday safsatalar yaxshilikka olib kelmaydi.

Mana isbot, senga bahona topilsa bas. Kulgisevar fransuzlarning seni pessimistiklikda dunyoda buning oldiga tushadigani yo'q deb atashlari bejiz emas. Bu gaplarning barini uygayam olib kirma, ko'chaga tashlab ketaylik. Bugunga shuncha muammo ko'plik qiladi - orbitadagi rohib Filofey deysanmi, okeandagi haligi kitlar deysanmi, eh-he, men esa ertaga orkestr bilan jiddiy repetitsiya qilishim kerak... E, Xudoyim-ey...

Men o'zim bugun sen bilan bafurja suhbatlashib o'tirmoqchiman, Jessi... Mana, uyga ham keldik.

To'rtinchi bob

Bamaylixotir dam olishning iloji bo'lmadi. Kech soat yettidan oshishi bilan telefon jiringladi. Ayol kishi dadil ohangda, kech bezovta qilgani uchun kechirim so'radi-da, mister Bork prezidentlikka nomzod mister Ordok bilan gaplasha olarmikin deb qoldi. Shundan so'ng Ordokning o'zi gaplashdi. Har doim so'zamol, o'ta samimiy odam bu gal nima uchundir hayajonda edi. Ikki do'st o'rtasidagi erkin suhbat qirq minutdan ko'proq davom etdi. Robert Bork ish yuzasidan ko'pgina kerak-nokerak gaplarni eshitdi. O'zi ham ko'nglidagi gaplarini aytib oldi.

Suhbat hazil-mutoyibadan boshlandi:

Xelou, Robert, qaytib kelganing rost bo'lsin, men senga aytib qo'yishim kerak: bu safar Amerika qit'asida sening kelishingni hech kim menchalik kutmagan bo'lsa kerak, bundan sening go'zal rafiqang mustasno, albatta, seni Reyn sohilida qandaydir frankfurtlik jononlar davrasida uchratib qolsam kerak degan umid bilan Yevropaga jo'nashga ham tayyor edim.

Rahmat, Oliver! Frankfurtlik ayollar chindan ham go'zal. O'ylaymanki, sen meni faqat shu sababli axtarib yurmagandirsan. Boshqa biron gaping bo'lsa kerak. Ancha vaqtdan beri ko'rishganimiz yo'q.

Ha-da, juda gap ko'p. O'zing tushunasan-ku: jin ursin, aytganday keyinroq jin haqida men senga tunov kuni o'zim guvoh bo'lgan qiziq bir voqeani so'zlab beraman, buyog'ini eshit, sen Yevropa bo'ylab sayr qilib yurgan kezlaringda men saylovoldi kompaniyasiga o'ralashib qoldim.

Bilaman, bilaman. Bunga qattiq kirishgansan.

Qattiq bo'lganda qandoq. Menga yetarlicha beli baquvvat, eng muhimi, manfaatdor puldorlar sherik bo'lishmoqda. Lekin gap bu haqda ketmayotir, aqcha bir orkestr bo'lsa, ashulasini sening o'sha manman do'sting, ya'ni kamina aytishim kerak. Buning ma'nosi nimaligini o'zing mendan ko'ra yaxshiroq bilasan. Faqat biron natija chiqarmikin? Bu jiddiy masala. Biroq men orqaga chekinmoqchi emasman. Qisqasi ezmalik qilishga o'rin yo'q. Sen buni juda yaxshi bilasan. Omma bilan uchrashuvlarda obro'yimga obro' qo'shmoqchiman (olomon demoqchi emasman, hecham, har qanday holda ham, ha, albatta, umumzakovat, buni men barcha uchrashuvlarda ta'kidlayapman, men barcha darajalardagi umumzakovatning rivoj topishi tarafdoriman). Shunday bo'lsa ham sen - sen o'zimiznikisan, aytib qo'yay, sening ikkiyoqlama muhitlar haqidagi maqolalaringni o'qiganim bor, demakki, populizm degani portlash xavfi bo'lgan mintaqaga kirib qolgan bilan baravar: odamlarning ko'nglidagidek qadam tashlamasang, javob bermasang, fikr bildirmasang, birovlarining ko'ngli to'ladi, boshqalarniki - yo'q, va hamma sendan nimadir kutadi, va bunga har qanday holatda ham tayyor bo'lib turmoq darkor. Eng muhimi, muammolarni o'z nuqtai nazarindan xalqqa tushunarli qilib gapirib berishda. Ular, saylovchilar nimalarni kutishadi - muammolarning hal qilinishini. Allo, allo, eshitayapsanmi? Robert,

kechirasan, men senga - olimga qayoqdagi narsalarni gapirib o'tiribman, o'zim ham xijolatdaman. Lekin hozirgi paytda mening qismatim shunday. Ko'chada o'tib ketayotgan har bir kishi meni tushunishi kerak.

Xavotir bo'lma, Oliver. Men seni eshityapman, qulog'im senda.

Rahmat. Eng muhimi, dunyodagi hozirgi krizis holati qarshisida o'z dasturimni - Amerika istiqbolining strategik dasturini saylovchilarga tushuntirib berishga harakat qilaman. Dunyoda krizis bo'lib turgan paytdagi dasturimni. Ta'kidlab aytaman - krizis holati dasturini. O'z-o'zimga shunday deb qo'yaman - Hayot o'zi qachon krizis holatida bo'lmagan. Krizis har doim, hamma zamonlarda bo'lgan. Har doim kimdir o'zini tahluka ostiga qo'yib boshqalarni o'z ortidan ergashtirgan. Shu ma'noda krizis odamlarni ergashtirish, ishontirishning zaruriy shartidir. Konstitutsiya va mavjud qonunlar bor bo'lsin, dunyoda osoyishtalik hukmron bo'lsa birov birovga quloq solarmidi? Krizis bo'lmasa, birov birovning gapiga kirarmidi? Men shunday deb tushunaman. Ko'rib turibsanki, mening dasturimning bosh g'oyasi abadiy muammolan - Hammaning va har bir kishining hayotini ertaga qanday qayta qurish kerakligi masalasidan kelib chiqqan. Albatta, har bir kishi hayotda o'zi uchun yaxshi o'zgarishlar bo'lishini istaydi, istabgina qolmasdan bunga qanday erishish kerakligini, erishganda ham tezda farovon turmushga erishishni xohlaydi. Senga kulgili tuyulmasin, lekin odamlar buni bila turib, o'zlarini ishontirish va yana ishontirish kerakligini tushunmaydilar.

Ordok o'zining bu sohadagi mulohazalari va tashvishlarini hikoya qilib berguncha Bork prezidentlik lavozimiga da'vogarning gapidan saylovoldi mashaqqatlarining ma'lum va mashhur mavzularini payqab olish bilan birga nomzodning hozircha yashirib yotgan fikrini, asl maqsadini ham anglab oldi.

Suhbat zamiriga nazar solinsa, Ordok suhbatdoshida yaxshi taassurot qoldirishga, grajdanlar va demokratiya prinsiplari manfaatlari yo'lida go'yo xavf-xatarga rozi bo'lganiga va hayajonli nutqlar bahonasida o'zini bezovta qilgan qandaydir masalalarni oydinlashtirishga urinayotganini bilib olish mumkin edi. U chindan ham ana shu maqsadda qo'ng'iroq qilgan ekan.

Bork Ordokni partiyaning mahalliy bo'limining boshlig'i sifatida shu firqaga qarashli binodagi katta cho'zinchoq oynali keng kabinetda, telefonlar va boshqa orgtexnika o'rnatilgan stolda, qora ko'n qoplangan aylanma kursida patlarini hurpaytirgan qushga o'xshab gavdasini sal orqaga tashlaganicha, o'n beshinchi qavatning oynalari orqali qarshidagi xuddi shunday baland binolarning oynavand qavatlariga telefonni qulog'iga tutganicha ma'nosiz qarab o'tirgan holatda tasavvur qildi. Oliver Ordok har qancha dilkash va samimiy bo'lmasin, u haqda xilma-xil fikrlar mavjud edi - birovlar yaxshi desa, birovlar yomon der edi, hatto uning o'taketgan ziqna ekanligi to'g'risida mish-mishlar ham yurar edi va hokazo. U populist-siyosatchilik bobida itday hid bilar emish. Bunday mish-mishlar kimlar haqida bo'lmaydi deysiz. Buning ustiga ishni advokatlikdan boshlab yashin tezligida o'ziga jamoat fikrini tortsa-da, boshqalarning ko'zini kuydirib g'alaba ketidan g'alaba quchsa, uni yaxshi bilganlarning tanqidiy gaplariga tupurib, yo'q yerdan martabaga erishaversa.

Ordok dastlab kasaba uyushmasi, so'ngra ekologik harakat sohalari amallarga mindi, teleekranlarda va matbuot sahifalarida ko'rinib, anchagina qobiliyatli ekanligini namoyish qildi. Bu esa zamonning dolzarb talablariga, uning o'z tili bilan aytganda, notanish kishilarning ehtiyojlariga to'la javob berar edi. U yirtqichning izidan tushgan itga o'xshab, past tabaqalarning ijtimoiy kayfiyatini xatosiz aniqlay olar va bu muhitga ta'sir etar ekan, yuqori tabaqaning tanqidiga matonat bilan bardosh berar edi. Shu yo'l bilan yutib yurdi. Shak-shubha yo'qki, muvaffaqiyat qanot bag'ishlar, ishonch ato qilar, odamni o'zgartirib yuborar edi. Ordokning hatto tashqi qiyofasi ham birdan tanib bo'lmas darajada o'zgarib ketdi. Uning qushlarnikiga o'xshagan yuzini va tomirlari bo'rtib chiqqan bo'ynini qoplab yotgan qandaydir oqish-kulrang dog'lar ham o'z-o'zidan yo'qolib ketdi.

Ordokning ko'zlari ostiga qoramtir dog'lar tushgan, go'yo sho'rva sachraganday yuzi yaqin-yaqinda ham Gebbel'sning hayajonli yuzini eslatardi. Bu yog'ini eshiting, uning vrach bir raqibi o'z vaqtida shunday degan edi: Ordokning yuzidagi dog'lar uning shuhratparast orzu-istaklarining, hokimiyatga bo'lgan chanqoqligining ruhiy ko'rsatkichidir. Agar taqdir kulib boqmaganda edi, uning butun nimjon badani boshidan oyog'igacha ana shunday antiqa dog'lar bilan qoplanar, u xuddi shu zaylda go'rga ketgan bo'lur edi. Og'ziga kuchi yetmaydiganlar ana shunday mish-mishlarni tarqatishar edi. Sir nimada ekanligini biladiganlar aksincha, Ordokka achinar edilar, chunki bu dog'lar kam uchraydigan va olapes deb ataladigan asab kasalidan nishona edi. Ordokning yuzidagi dog'larning o'z-o'zidan yo'qolib ketishiga uning sabr-bardoshliligi va nihoyat, ko'pdan buyon kutilgan maqsadlarga erishib ich-ichdan keskin o'zgarishi sabab bo'ldi deyishdi. Ordokning basharasidagi nuqson uning siyosiy muvaffaqiyatlari tufayli barham topdi desak kulgili tuyuladi. Lekin aslida shunday bo'lib chiqdi. Ammo turmushning ikir-chikirlari unutildi ham. Oliver Ordok ekranlarda soppa-sog' ko'rinadi, dog'lardan nishon ham yo'q. Uning serharakat, o'ynoqi qora ko'zlari yo'qotgan narsasini axtarganday doimo jiddiy boqar edi. Ordokning tan olishiga qaraganda, u o'ziga qarshi bo'lgan odamni bir ko'rsam der edi. U raqibiga ro'para chiqar va uni iskanjaga olar edi. Buning ustiga Ordok binoyiday va'zxon edi: jaranglagan ovozi, so'zlarni chertib-chertib talaffuz qilish, ta'sirchan imo-ishoralar, xullasi kalom, olomonning diqqat-e'tiborini tortadigan jamiyki sifatlar notiqda muhayyo edi.

Ordokning Bork e'tiborini eng ko'p jalb qilgan xususiyati, butunlay tasavvur qilib bo'lmaydigan nodir fazilati shu qadar hayrotomuz ediki, asti qo'yavering. Chindan ham biron kishiga aytangiz bunga umuman ishonmaydi, bo'lishi mumkin emas deydi. Bork buni orqavorotdan eshitib emas, balki shaxsan bilar edi, chunki ular Oliver Ordok bilan bir dorilfununni bitirishgan, lekin turli yillarda o'qishgan - Bork sal oldin, u esa keyinroq o'qigan, Bork tarix fakul'tetini, Ordok bo'lsa yuridik fakul'tetni tugatgan. O'shandan buyon ko'p vaqt - bir necha o'n yil o'tdi, lekin dorilfununda o'tkazilgan romantik yillar ularni yaqinlashtirgan edi.

Ordokning eng noyob qobiliyati shunda ediki, u telefonda qachon, kim bilan, nima haqda gaplashganlarini umr bo'yi yodida saqlab qolar edi! ha, u telefon orqali qilgan hamma suhbatlarini yoddan bilar edi. Aytaylik, biron arzimas masala yuzasidan bo'lsa ham, bundan o'n-o'n besh yil oldin qaysi kuni, soat nechada, kim bilan qancha vaqt gaplashganini aytib bera olar edi, masalan, uning bir vaqtlar aeroportning ma'lumotxonasiga qo'ng'iroq qilgani yoki bir ming to'qqiz yuz yetmish birinchi yil 12 avgust chorshanba kuni soat uchda birdan benzokolonkadan telefon qilishgani degandek. Xotiraning ana shunday xususiyatini, kallada shu qadar bemaza ma'lumotlarning to'planishi mumkin ekanligini hech kim tushuntirib bera olmadi. Robert Bork Ordokning ana shu g'alati fazilatiga ba'zan havasi kelsa, ba'zida esa undan dahshatga tushar edi. Bu haqda gohida mutlaqo jiddiy, ayrim hollarda esa kulgili va qo'rqinch bilan o'ylar edi, rost-da, bunday bema'ni qobiliyatning odamga nima keragi bor? Bu Tangrining mukofotimi yoki aksincha, jahannamdan yuborilgan jazomi? Kim biladi?

Robert Bork birga o'qigan o'rtog'ining telefondagi ezmaligiga quloq osgan paytida ham Ordokning o'sha fazilatini esga oldi. Birdan o'ylab ketdi: "Salomat bo'lsak, balki o'n yillardan so'ng hozirgi suhbatimizni ham gapirib berar, men bo'lsam hammasini unutgan bo'laman, ajab emas, birdan mening ham esimga tushib qolsa... Buning nima keragi bor?".

Shu asnodda u gap mavzusini o'zgartirib muddaoga o'tdi:

Endi, Robert, dardimni eshit. UZR, gapni uzogdan boshlashga to'g'ri keladi; shunday bir voqea ro'y berdiki, uni dab-durustdan

tushuntirib berolmayman. Sen buni yaxshi bilasan, albatta, bu haqda butun Amerika shang'illayapti. O'sha samoviy rohib, oting qurg'ur - Filoveymidi, Filovey-a?

Filofey, - to'g'riladi Bork. - Ismi Filofey. Men uning maktubini bir soat oldin o'qidim.

O'zim ham shunday bo'lsa kerak deb o'ylagan edim, Robert. Bilasanmi, kassandra-embriionlar muammosi shaxsan mening boshimga tosh bo'lib tushganday bo'ldi. Bundan ko'ra dahshatli zilzila bo'lgani yaxshiroq edi. Meni kechirasan, tushkunlik ruhimni ezib tashladi. Umrimda hech qachon bunday ahvolga tushmaganman. Shu vaqtga qadarli jahannam nima ekanini tasavvur ham qila olmas edim, hozir esa jahannam yoqasida turibman. Men raqibimni qidirib topishga va hammaning ko'z o'ngida u bilan bellashishga odatlanganman, bu yerda esa o'zingni qanday tutishingni, kim bilan ish qilishingni, qo'y-chi, kim bilan solishish kerakligini bilmaysan. Aytmoqchimanki, bu qandaydir mavhum narsa. Shu bilan bir vaqtda, aslini olganda bu hammaga va har bir kishiga daxldordir, hammamiz gangib qoldik, balki faqat sen va senga o'xshagan allomamisan allomalarning e'tiqodigina o'zgarmagandir.

Kechirasan, Oliver, - uning so'zini bo'ldi Bork, - men ham bu borada hamma qatoriman. Ochig'ini ayt, nega endi bu masala yuzasidan boshqa odam qurib qolganday menga murojaat qilayotirsan. Ikkalamiz ham bir dorilfunundan chiqqanmiz, men xohlaganingcha senga quloq solishim mumkin, shunday bo'lganda ham...

Ochig'ini aytaman. Bu fikr menda paydo bo'lgani yo'q. Bu masala yuzasidan sharh va maslahat so'rab senga murojaat qilish g'oyasini mening yordamchim Entoni Yunger aytdi. U yosh yigit, ishchanligidan tashqari o'ta savodli, falsafa bilan ham qiziqadi. Men uni hurmat qilaman. Shu desang, gangib qolgan mening barcha maslahatchilarim va yordamchilarim ko'zlarini ola-kula qilib, qo'llarida "Tribyun" gazetasi bilan chopib kelishsa g'alati bo'lib ketibman. Ertaga men okrugda odamlar bilan, xalq bilan katta uchrashuv o'tkazishim kerak. O'zing bilasan-ku, demokratiya bilan xalq bir narsa. Men hamma narsaga tayyorman, har qanday savollarga shayman, lekin men o'sha kassandra-embriionlar to'g'risida so'rab qolishlarini eslaganimda, bilasanmi, sal narida yo'lbars turganday yuragim orqaga tortib ketadi. Birdan kosmosdan momaqaldiroq gumburlashi yetti uxlab kimning tushiga kiribdi. Oldinda - saylovchilar bilan qancha uchrashuvlar rejalashtirilgan. Men nima qilish kerakligini hisob-kitob qilib o'tiribman. O'zing bilasan, biz amerikalik saylovchilarmiz, o'ta sinchkov xalqmiz, janjalkash desa ham bo'laveradi. Buni hamma biladi, bizni butun dunyo kuzatib turibdi, shunday bo'lishi mumkinki, bizning serxarxashaligimizdan hammaning kulgusi qistashi hech gap emas. Demokratiya - birdan-bir maqsad. Xuddi ana shunday. Xudo haqi, meni kechir, yana mavzudan chetga chiqdim. Shunday qilib, men nima demoqchi edim? ha, ertaga saylovchilarim mening hamma oziq tishlarim joyidami-yo'qmi ekanligini bilib olish, mening tish doktorimdan so'rab bunga ishonch hosil qilish barobarinda o'sha samoviy rohibning maktubi yuzasidan fikrimni albatta bilishni xohlaydilar. Men nima deyishim kerak? he yo'q, be yo'q, yelkamni qisib turaveramanmi? Siyosatchi uchun bu umuman yarashmaydi.

Bu haqda savol berishlariga aminmisan?

Aminman! O'ylab o'tirishga hojat yo'q.

Demak, faqat bir yo'l bor - Filofeyning kashfiyotini o'z-o'zimizni kosmos orqali tuzatishimiz deb tan olish lozim. Bu kosmik zondlash orqali botin ko'zimizga ko'ringan yangi bir manzaradir. Shunday emasmi?

Ehtimol shundaydir, lekin bilmayman, men bunday deyishga tayyor emasman. Sen bilan gaplashish yaxshi, lekin bunday tuzatma, qo'shimcha, paroksizm, yangi nuqtai nazar kerakligini odamlarga qanday tushuntirish mumkin? Farqi nimada? Osmoni falakdagi rohib qandaydir kassandra-embriionlar, ularning dunyoga kelishdan bosh tortishi, umuman olganda tajriba qilib bo'lmaydigan mislsiz narsalar to'g'risida so'z yuritadi. Agar bu faqat ilmiy sohagagina daxldor bo'lganda ham bir gap edi. Axir Filofeyning Rim papasiga, aslida butun insoniyatga murojaat qilayotir. Buning ustiga Rim papasining o'zi nima der ekan? U umuman javob qaytararmikin? Mening Rim papasining ahvoliga ham, o'zinning ahvolimga ham havasim kelmaydi. Papa Vatikanda, rohib osmonda, men esa olomon qarshisidan!

To'xta, to'xta, Oliver, birinchidan, sen bir o'zing emassan. - vaziyatni oydinlashtirmoqchi bo'lib so'z qotdi Bork. - Bunda hamma...

Tushunaman, tushunaman, lekin kechirasan, gapimni oxiriga yetkazay. Sening nima demoqchi ekanligingni bilib turibman. Sen demoqchisanki, bu muammo sof shaxsiy muammo, har bir kishi ana shunday paroksizm degan narsani qabul qilish-qilmaslikni faqat o'zi hal qilishi kerak. Ha, lekin tashqaridan qaragandagina shunday, Robert. Bizning hozirgi zamon ko'cha noroziliklari va olomon talablari zamon, shaxsiy tashvishlarni ma'muriy tuzumga yuklab qo'yadigan zamon. Hatto OITS (SPID) uchun ham ma'muriy sistemani aybdor deb bilishmoqda. Hozirgi odam shunday maxluqki, sal ko'ngilsiz hodisa ro'y berdimi, avvalo o'zini emas, balki tuzumni aybdor deb hisoblaydi. Shu paytda samoviy rohibdan shunday yangilik kelib qoldiki, uni kimga to'nkash, qayerga ag'darish kerakligini bilmaysan. Endi nima qilish kerak? Umuman olganda muammolar to'lib yotibdi. Lekin ko'plar bu safar ham hunar ko'rsatmoqchi - men o'z hamkasblarimni, siyosatchilarni nazarda tutyapman, - bu ishda ular saylov oldi kampaniyasidan foydalanib qolishga urinmoqdalar, hatto qirg'inbarot urushdan ham naf ko'rib qolish mumkin. Men demoqchi bo'lganim shu.

Ha, do'stim, bugun senga oson emas. Men seni tushunaman, Oliver. Biroq Filofey maktubi mening uchun muammo emas deb o'ylama. Men ham hayajondaman. Lekin shuni aytishim kerakki, muxoliflar Filofeyning da'volarini rad etolmas, fosh qila olmas ekanlar, bularning hammasi chin bo'lib chiqadigan bo'lsa va haqiqatdan-da nodir kashfiyot qilingan bo'lsa, kashfiyot deganimiz ham ruh paydo bo'lishining biopsixologik faktoriga, embriiondagi intuitsiyaga, jumladan oxirzamon nishonasiga (men uni "Filofey nishonasi" deb atagan bo'lur edim) aloqador bo'lsa, erk va qo'rqinch, tug'ilish bilan o'lim kishi hayotida qanday o'rin tutsa, bu ham bundan buyon xuddi shunday o'rin tutajak.

Hatto shu darajadami? Nahotki shunday bo'lsa, unda hech narsa deb bo'lmaydi. Hayratomuz gaplar! - Ordokning ovozida samimiy hayrat va ranjish alomati sezildi. - Unday bo'lsa bundan buyon nima qilmoq kerak?

Sen nimani nazarda tutyapsan?

Men nimani nazarda tutishim mumkin? Biz sen bilan musohaba qilgan yuksak materiyalar o'z yo'liga, lekin men saylovchilarning savollariga konkret javob berishim, "Filofey nishonasi"ga o'z munosabatimni bildirishim kerak. Bu borada tushunmovchiliklar bo'lmasligini xohlar edim.

Ha, seni tushunaman, - Ordokning fikrini ma'qullab dedi Bork. - O'ylab ko'rish kerak...

Biron soatdan so'ng telefon qilsam-chi? Rostdan ham, Robert, g'alati bo'lib ketayapman. Xotirjam bo'lganimda seni bezovta qilmagan bo'lur edim ham, lekin o'zim nafsoniyati kuchli odam bo'lganim uchunmi (men shunday odamman, xudodan yashirmaganni bandadan yashirmayman) o'sha auditoriyada o'zimga o'zim kuchli ishonishim hecham kifoya qilmaydi. Sening gaplaringdan payqadimki, bu - inson tabiatida butunlay yangi bir haqiqatdir. Axir biz amerikaliklar, o'zing bilasanmi, hamma

sohada birinchi bo'lmog'imiz, o'zimizning mustaqil va boshqalarga o'rnak bo'ladigan fikrimiz bo'lmog'i zarur. Xudo ko'rsatmasin, bugun galaktikadan o'zga sayyoraliklar kelib qolishsa, ertaga o'shalar bilan achomlashib tushgan rasmlarimizni bosib chiqarishimiz kerak. Aks holda biz amerikalik bo'lolmaymiz.

Ha, to'g'ri, xuddi shunday, - kuldi Bork va qo'shib qo'ydi: - Albatta, endi telefonda gaplashishlar kifoya qilmaydi, balki muhimroq narsa, aytaylik qandaydir forum, yo'q deganda maxsus konferensiya, bittagina konferensiya emas, bizning Amerikadagina emas, balki boshqa mamlakatlarda ham konferensiyalar o'tkazilmog'i kerak, bu tashabbusni aholi zich yashaydigan regionlar, birinchi galda Rossiya, Xitoy, hindiston, Yaponiya ayniqsa jon deb qo'llab-quvvatlaydi, Filofey ulotqirgan tosh suv yuzida qanday to'lqin hosil qilajagini tasavvur etaman. Lekin boshlagan suhbatimizni davom ettiraylik. Nima qilmoq kerak, ertaga nima qilamiz? Axir sen, Oliver, o'zingning saylovoldi dasturing bilan chiqmoqchi eding shekilli? Shundaymi? Sen hozirgina saylovchilar bilan uchrashuvlar o'tkazding, sening o'zingning birinchi o'ringa qo'ygan masalalaring, dalil-isbotlaring, har bir da'vogarda bo'lganidek, ta'sir qilish usullaring bor. Matbuotda nomzodlarning reytingi to'g'risida ma'lumotlar ko'zga tashlandi. Xomcho'tlar, bashorotlar. Sening ishlaring chakki emasga o'xshaydi. Men sening raqiblaringni ham yaxshi bilaman.

Hamma gap shunda-da. Juda kuchli, tadbirkor shaxslar. Ana shunday kutilmagan omil - Filofey nishonasi mana men deb turganda o'shalarni hech ham unutilib bo'lmaydi.

Bork uning ko'nglini ko'tarishga urindi:

Menimcha, hali vaziyat aniq emas ekan, bu haqda gaplashishga vaqt erta. Prezidentlikka nomzod ekansan, bu mavzuning senga bevosita aloqasi yo'q.

Oliver Ordok og'ir xo'rsindi.

Sen u qadar haq emassan, - e'tiroz bildirdi Ordok. - Albatta, butun tarix uchun hecham mas'ul emasman. Lekin bu vaziyatning saylovoldi ishlarimga ta'siri meni tashvishga soladi. Endi menga quloq sol, Robert. Mening senga murojaatimga kelganda shuni aytish kerakki, hozirgi yoshlar seni yaxshi bilishadi va ma'naviy jihatdan senga ergashishadi. Ko'p vaqtingni oldim, men tasodifan qo'ng'iroq qilayotganim yo'q, axir sen mashhur futurologsan va hokazo, bizdek siyosat amaliyotchilariga senga o'xshagan allomalarni maslahat bermasa, kim maslahat beradi. Saylovlardagi raqiblarim tullak siyosatdonlardir, ular orasida men yangiman. Bilasanki, hozir birinchi qur, agar oldindan to'g'ri siyosiy yurishlar qilinmasa, o'yindan chiqib ketish hech gapmas. Ana shu vaziyatda saylovchilar kimni afzal ko'rishadi? Qanday mavqe tutish kerak? Ochig'ini aytganda, men konservator deb nom chiqarishni xohlamagan bo'lar edim, buning keragi yo'q, shu bilan birga biron sohada inqilob qilish - Hamma vaqt xatarli bo'lib kelgan. Qandaydir bema'nilik, tushunmovchilik sababli, aytaylik, ana shu samoviy voqea munosabati bilan poyganing boshidayoq o'yindan chiqib ketish alam qiladi. Men hammasiga tayyorman, saylovoldi kurashining hamma variantlari, Olimpga ko'tarilish yo'lida ro'y berishi mumkin bo'lgan barcha mushkulotlar hisob-kitob qilib qo'yilgan. Xuddi ana shu paytda samoviy rohibning "Assalomu alaykum" deb qolishi qiziq bo'ldi-ku! Nima qilish kerak - "men sen bilan" deymanni yoki "seni jin ursin, nari tur" deymanni? Xudo haqqi, bunaqasi tushingga ham kirmaydi. Lekin go'rga borasanmi? Shu masala yuzasidan sening fikringni bilmoqchi edim, shunchaki qiziqsinib emas, balki zaruratdan. Kutilmaganda ovozlarni boy berib qo'ymasam bo'lgani. Mana muammo qayerda.

Yaxshi, Oliver, men hammasiga tushunganday bo'ldim, - javob berdi Robert Bork, Ordokning g'ayrati va shijoatiga qoyil qolib (Siyosiy jihatdan omon qolish uchun siyosatchilar bilan bel bog'lab kurashish oson emas!).

Bork rohib Filofeyning kosmosdan dumli yulduz yanglig' uchib kelishi kishilarning ongiga qanday rahna solganligi, dunyoda qanday yovuz ig'vo-ehitrosalar xuruj qilganligini bir lahzada ko'z oldiga keltirgach, miyasiga qon quyilganday bo'ldi, qulog'i shang'illab ketdi. Bu yaxshilikka olib keladimi yoki yomonlikka? Bevosita qo'yilgan savolga javob berish kerak edi.

Agar sen, Oliver, saylovoldi poygasida ishtirok etmaganingda ham, - dedi Bork telefon simining narigi uchida suhbatdoshi uni ko'rib turganday beixtiyor bosh chayqatar ekan, - o'shanda ham baribir muhokama qilinishi kerak bo'lgan masalalar topilardi. Gap mening Filofey maktubi ta'sirida bo'lganimdagina emas. Gap shundaki, men har qancha shubha qilmayin, Filofeyning xulosalarini rad etish uchun asos topolmayapman. Aksincha, ishonch paydo bo'layotir.

Ishonish kerak demoqchimisani?.. Bu nimaga olib keladi, Robert?

Zamon nimaga olib kelgan bo'lsa, o'shanga. Bundan buyon masala shunday qo'yiladi - biz Filofeyning kashfiyotini ma'lumot uchun qabul qilamizmi yoki uni qo'limizdagi dalillar bilan rad etamizmi, yo bo'lmasa, hech qanday muhim voqea ro'y bermaganday, pinagimizni buzmay turaveramizmi, Filofeyni xira pashshaday haydab yuboramizmi? Birinchisi ham, ikkinchisi ham, uchinchisi ham hozircha bizning ixtiyorimizda. Bordi-yu Filofey ko'targan muammolardan o'zimizni chetga oladigan bo'lsak, hayot doimgiday davom etaveradi, Kassandra tamg'asidan bexabar bo'lganimizda, kassandra-embriolarning genetik fojeasi to'g'risida tasavvurga ega bo'lmaganimizda boshqa gap edi, lekin biz buni bilib oldik. Endi qanday yo'l tutish kerak? O'zimizcha hech qanday xavf yo'q deb beparvolik qilib turaveramizmi yoki haqiqatdan ko'z yummay, oxir zamonning muqarrar ekanligini sezib, kassandra-embriolarning ovozini eshitib turaveramizmi? Nima qilish kerak? Kechagina insoniyat bu haqda hech narsa bilmas edi, bugun esa bundan xabardor. Boshqacha aytganda, tashxis qo'yilgan. Oqibatda inson o'z jismida o'zini yangidan kashf etdi deyish mumkin - o'zining endigina paydo bo'lib, unib kelayotgan pushtida u o'zi kim, oldingi avlodlarning irsiyi yo'l bilan o'tgan illatlari uni qayoqlarga, qanday genetik zimistonga olib ketadi? Biz o'sha mudhish ko'zguda o'zimizga yaxshilab razm sola olamizmi? Yoki ko'rmaslikka olib, o'zimizni borgan sari burchakka ko'proq tiqaveramizmi? Men Filofeyning kashfiyotini ana shunday tushunaman.

Hm, hm, - kuchanib to'ng'illadi Oliver Ordok telefonda va og'ir uf tortib jimib qoldi.

Nima uchun jimib qolganingni tushunaman. Lekin mening fikrimni umum inobatga olmasliging ham mumkin. Eshityapsanmi? Eshityapman. Har holda sening fikring men uchun muhim, Robert. Mening boshqa yo'lim yo'q - men yutishim yoki yutqazishim mumkin, bu mening yo'l tanlay olishimga bog'liq. Tushunyapsanmi? Yutqazish esa menga hecham yoqmaydi. Nega endi men yutqazishim kerak ekan? Tushunib turibman, masalan, men ish tashlovchilar tomoniga o'tsam yoki aksincha, aparteidga qarshi namoyishchilarning birinchi saflariga qo'shilsam, yo bo'lmasa, aksincha, bunday yo'lni ma'qul ko'rmasam va hokazo. O'shanda sen nima uchun mag'lub bo'lganingni bilasan, jin ursin. Biron arziydigan ish uchun! Bunda-chi? Kosmik stansiyadagi qandaydir telbaning xayoliy gipotezasi uchun martabangni, ehtimol, bo'lajak prezidentlik mansabingni xavfqa qo'yananmi? Qanday be'manilik bu! Ana shu voqea yo'ldinroq emas - yo kechroq emas, xuddi shu paytda ro'y berib qolsa nima deysan? Kechirasan, o'zimning shubha va dardlarimni aytib olyapman.

Qulog'im senda, Oliver. Gapiyaver. Lekin Filofeyning kashfiyotini qandaydir xayoliy gipoteza hisoblab to'g'ri qilmayotganga o'xshaysan. Bu sening ishing, albatta. Lekin o'sha gipoteza emas, balki bor narsa deb qo'rqaman. Agar shunday bo'lsa, bu hodisa

yer yuzidagi barcha kishilarga taalluqli bo'lib chiqadi. Biron tarmoqda ish tashlash, shaharlarning ko'chalaridagi namoyishlar va boshqa siyosiy voqealar Filofeyning kashfiyoti oldida hech gap bo'lmay qoladi. Demak, hamma narsani o'z o'rniga qo'yib, o'zimizga hisob bermog'imiz darkor.

Ularning har ikkalasi o'ylanib jim qolishdi. Yana Oliver Ordok tilga kirdi:

Shunday ekan, sen, Robert, Filofeyning maktubini qo'llab-quvvatlashni maslahat berasanmi?

Bilasanmi, Oliver, sen har narsaga siyosiy yondoshib o'rgangansan. Bu tushunarli, albatta. Lekin men bu masalada shaxsiy mayllarni inobatga olmayman. Filofeyning dalillari va mantiqi bilan hisoblashmaslik mumkin emas. Samoviy rohibning kashfiyoti shuni ko'rsatadiki, insoniyat yangi sinovlar oldida turipti. Shuning uchun meni to'g'ri tushun. Sen - siyosatchisan, sening muddaong muammolarning dolzarbligini payqab olish. Kayfiyatlar yo'nalishini sezish. Men bo'lsam olimman, futurologman. Sen mening fikrimni bilmoqchi bo'lding. Agar sal nafim tekkan bo'lsa mamnunman.

Katta rahmat, Robert. Matbuotni kuzatib boraman. Sen bu masala yuzasidan matbuotda va televideniya chiqasan, albatta.

Yaxshiyam Jessi mening kelganim haqida hozircha jurnalistlarga lom-mim demaydi.

Bundan chiqdi Jessi seni mendan - shilqim Ordokdan himoya qilolmabdi-da? Lekin jahling chiqmasin. Men sen bilan do'st bo'lganim uchun yuragimni yozdim. Aslini olganda men beorrog nuxsaman, yaxshigina ezmaman. Aytgancha, men senga shayton haqida gapirib bermoqchi edim.

Shayton haqida? ha, esimga tushdi. Xo'b, shayton haqida nimalarni eshitar ekanmiz?

Qiziq bir voqea. Tasavvur qil, men yaqinda birinchi saylovoldi uchrashuvini o'tkazdim. Katta zalda igna otsang yerga tushmaydi. Besh ming chamasi odam bor! hayajondaman. Dasturimni aytib berdim. Nimalarnigina so'rashmadi deysan. Bachchabozlikdan tortib xalqaro munosabatgacha. Sport bilan shug'ullanamanmi, oilam qanday, ishqivozligim va hokazo. Birdan mikrofon oldida bir nusxa paydo bo'lib, shunday savol beradi: "Mister Ordok, marhamat qilib ayting-chi, sizning shaytonga munosabatingiz qanday?" Men dovdirab qoldim. Zal jim bo'lib qoldi.

"Shaytonga munosabatim? Qanday shayton haqida gapirayotirsiz?!" - "Siz haqingizda, mister Ordok. Siz - shaytonsiz!" - "Bu nima deganingiz?" - "Siz mister Ordok, vengersiz. Venger tilida Ordok "shayton" degani! Siz buni yodingizdan chiqarmasligingiz kerak edi, mister Ordok!" Zal sharaqlab kulib yuborsa bo'ladimi. Meni ter bosib ketdi. O'sha nusxa qo'shimcha qildi: "kechirasiz, mister Ordok. Men shunchaki gapirayotganim yo'q? Sizning Amerikada eng mashhur shayton bo'lib qolishingizni xohlayman!" Va yana zalda shipni yorguday kulgi gumburladi. Bu yog'i qanday bo'ldi, Robert?

Bunaqasini o'ylab ham topolmaysan! Buni Jessiga ham aytib beraman.

Aytib ber, aytib ber, bir maza qilib kulsin.

O'key! Zarur bo'p qolsam, qo'ng'iroq qilarsan.

Albatta, - javob berdi Ordok, u xayrlashmoqchi edi, birdan gap boshqa yoqqa burilib ketdi. - Eshityapsanmi, Robert, mening xom kalamda betamiz bir fikr nish urdi, - dedi Ordok, telefon dastasiga kinoya bilan "hm, hm" der ekan. - Tasavvur qil, bordi-yu, bizning yo'limizda to'satdan o'sha samoviy rohib paydo bo'lib qolsa, o'shanda unga nima kerakligini hech kim bilmaydi, shunda sen bizning komandamizda bosh maslahatchi bo'larmiding? O'sha kompaniya paytida, albatta. Tabiiyki, tegishli haq evaziga. Lekin gap bunda emas, Xudo haqi, meni kechir, buni pisanda qilmasa ham bo'lardi.

Rahmat, Oliver, taklifing uchun rahmat, - qandaydir keraksiz mavzuga burun suqmaslik uchun shoshib javob berdi Bork. - Lekin aytib qo'yay: o'zimning ishlarim shu qadar ko'pki, ulgurmayman. Senga tong sahardan qora kechgacha yoningda yelib-yuguradigan uddaburon, ishchan yigitlar kerak. Axir bu kompaniya ovozlari ketidan quvish degan so'z. Men bo'lsam bu ishga keksalik qilaman.

Unday dema, Robert, unday dema. Sen o'zing o'ylagan darajada keksa emassan. Sen o'zingni qari qilib ko'rsatyapsan. Mening gapimga ishon. Men chin dildan gapiryapman. Ma'qul bo'lsa, o'ylab ko'r. Shoyad! Kosmos Filofeyi bo'lgandan keyin kurrayi zamin Filofeyi ham bo'lishi kerak! Nima deysan?

Bu haqda birgalikda o'ylashib ko'ramiz, - xijolat tortib dedi Bork. - umuman olganda, kerak bo'lib qolsa telefonlashib turishimizga hech narsa xalaqit bermaydi.

O'key! Gaping to'g'ri. Xayrli kech! Mendan Jessiga salom ayt.

Jessi hozir televizor ko'rib o'tiribdi.

Tushunarli, hozir hamma televizorga yopishib qolgan. Hamma sharhlovchilarning fikr-mulohazalariga quloq tutib o'tiribdi. Ertaga nima bo'larkin? Qanday shamol esadi? Xudo biladi. Xayr, Robert.

Ko'rishuncha.

Beshinchi bob

Robert Bork, nihoyat, telefon dastasini qo'yar ekan, boshini chayqadi - Filofeyning maktubi chindan ham hammani qiziqtiradi. Asrlar osha hal qilinmay qolgan muammolar kam bo'lgan deysizmi? Mana, endi kassandra-embriyonlar jumbog'i yoz kuni boshga qor yoqqanday bo'ldi. Endi butun dunyo jazavaga tushadi. Qancha odamlar dovdirab qoladi. Vaqti-soati keldi! Na qochib, na yashirilib bo'ladi! Nimadir nishona bermoqda! hoziroq osmonda muallaq turipti! Yetilib kelayotgan olovli hodisa-voqealarning tafti sezilmoqda! Bozorning qoq o'rtasida kimningdir nomusiga tegishsa yoki diniy tuyg'usini haqoratlashsa, ko'z ko'rib quloq eshitmagan qiy-chuv ko'tarilgani kabi Filofeyning maktubiga shoshilinch va ayovsiz javob qaytarilishi aniq. Hokimiyat davrlarida, yangi xudolarni deb, yangi xaloskor haqiqatlar ilinjida, ideal hayot qurish yo'lidagi xayoliy bepoyonliklar sari boshlangan katta va kichik yurishlarda har gal bo'lgani kabi, Filofeyning g'oyalari pachavasi chiqquncha tanqid qilinsa, masxaralansa, badnom etilsa, la'natlanilsa kerak. Hammavaqt shunday bo'lgan. Nahotki tarix bu gal ham yana, yana ko'r-ko'rona takrorlansa! Nahotki har qachon bo'lgani kabi, entikib nafasi tiqilsa, hech narsa kashf qilolmasdan hech nimaga erishmay barbod bo'lsa? Lekin avloddan avlodga tobora ko'proq to'plana borgan yovuzlik, asrlar bo'yi yig'ilgan yovuzlik mahsuli o'laroq hayotdan bosh tortgan kassandra-embriyonlar o'z-o'zidan yo'qolmaydi, Filofey kashfiyoti munosabati bilan kassandra-embriyonlar to'g'risidagi xabar insoniyatning qiyin qismatidan - oxirzamon bo'lishidan nishona beradi. Boshqacha bo'lishi mumkin emas.

Ana shular haqida fikr yuritar ekan, Robert Bork nogahon o'ylab ketdi - o'zidagi bu ehtiros qaydan keldi, koinotning bir burchagida olam kezib yurgan samoviy rohib Filofeyning qilmishini nega yuragiga shunchalik yaqin olayotir, nega unga bu qadar kuyib-pishayotir, nega endi u kassandra-embriyon ta'limoti muallifining otashin tarafdori, hamfikri bo'lib qoldi? Bularning sababi nimada? Borkni hammadan ham ko'proq hayratda qoldirgan narsa shu ediki, uning butun o'tgan hayoti o'z umrida ko'rgan-kechirganlari, bor tajribasi va bilimi xuddi shu paytda, Filofeyning kashfiyoti munosabati bilan chinakam ahamiyat kasb etganday

bo'ldi. Ana shu ishonch unda ham taajjub uyg'otdi, ayni vaqtda misli ko'rilmagan darajada ich-ichidan qoniqish hissini hosil qildi, u o'zini qidirib yurgan narsasiga, masalalar masalasiga yo'l topganday sezdi. Ana shu masalani hal qilishni ehtimol u butun umr orzu qilgandir: shuning uchun ham samoviy rohibning kashfiyotini o'zining jonajon ishiday himoya qilishga tayyor ekanligini his etdi. Bo'lajak ma'ruzasining mavzusi ham esga kelib qoldi - "Kassandra-embriionlarning qo'rqinch hissi nimadan darak beradi". Xuddi shu zahoti u o'ylab ketdi - Hayotda shunday yuksak daqiqalar bo'ladi: yillar davomida to'planib, kun sayin boyib borgan fikrlar birdan yashin yanglig' yalt etib yuz beradi. Bunga, albatta qo'shimcha shart-sharoit - oiladagi inoqlik, o'zining ilmiy doirasida tan olinganligi, ya'ni insonning kundalik holatiga, ish qobilyatiga har kuni ta'sir etadigan hamma narsa yordam beradi, buni esa juda oddiy qilib aytganda baxt deyilar. Buni kundalik turmush baxti desa ham baxtning bahosi tushib ketmaydi. Xufton payti edi; charchaganligiga qaramasdan Robert Bork kabinetiga kirib olib, komp'yuterni yoqdi. Endi ko'ngildagi jamiki tuyg'ularni nazardan qochirmasligi kerak. Bularning hammasi qog'ozda, so'zda o'z ifodasini topmog'i lozim. Mehmonxonada yonib turgan kamin pechka kabinetning ochiq eshigidan ko'rinib turar edi. Jessi yil bo'yi, har qanday mavsumda ham kaminga olov yoqib qo'yadi. U olov musiqasini sevar edi.

Dastlabki qanotli iboralar osongina paydo bo'ldi. Toza yangi ekranda satrlar dalada traktor plugi ag'darib ketayotgan tuproq qatlamlariday aniq va ketma-ket terilgan edi. Kabinetning yon tomonidagi nim yorug' oynalaridan ko'kimtir kuz kechasi ko'zga tashlanar edi. Bog'dagi daraxtlarning tanish sharpalari g'ira-shira sezilardi. Oy osmonning bir chekkasida suzib, pag'a-pag'a bulutlarga sho'ng'ib ketar, yana yuz ko'rsatar edi.

Ish yurishib turgan ana shu onda Robert Borkning xayoliy nigohida butun jahon komp'yuter ekrani ortida yashiringan yuksak tog'dan ko'rinib turganday edi. Ana shu kezda Bork odamning boshqalar orasida yashashining, inson bolasining tug'ilishdan to o'lishga qadarli umrining muqarrar suratda muammodorligi, hayotning bosh mohiyatiga yetishishga urinishi haqida yozdi - inson da'fatanoq himmat-saxovatli qilib yaratilgan emas, mutlaqo bunday emas, buning uchun hormay-tolmay ruhiy kuch-quvvat sarflash talab qilinadi va har gal, har bir bolaning tug'ilishi bilan - yetib bo'lmaydigan idealga yetishish uchun bu ishni yana boshlamoq dardkor. Odamning butun borlig'i ana shunga yo'naltirilgan bo'lmog'i lozim. Ana shundagina u - insondir.

Robert Bork inson hayoti to'g'risida fikr yuritir ekan, Filofey maktubi taassurotida tahlil qilmoqchi bo'lgan masala hayotning oldindan ko'rib bo'lmaydigan darajada murakkab ekanligini, uning naqadar ziddiyatli, makkor va keskin ekanligini xayoliga ham keltirmagan ekan. Jumladan, u prezidentlik kursisi uchun kurashgan Oliver Ordok bilan gaplashganda rohib Filofey kashfiyotiga munosabatini bildirgan soatdan boshlab o'zining taqdiri hal qilib qo'yilganligi haqida o'ylamagan ham edi. Holbuki ana shu soatdan e'tiboran uning taqdiri Ordok taqdiriga bog'liq bo'lib qolgan edi. Ikkinchi tomondan esa uning taqdiri butunlay tasavvur qilib bo'lmaydigan darajada, boshqa bir kishining o'sha paytda orbitada, fazoviy hujrada kun kechirayotgan va o'z navbatida Borkni bilmaydigan, uni tushida ham ko'rmagan Filofeyning taqdiri bilan bog'lanib ketgan edi.

Lekin nimaiki bo'lmasin, bo'lar ish bo'lgan, bo'yog'i singan edi. Va taqdirilar bir-birlari bilan payvasta bo'lib ketgan edi. Buni o'sha oydin kechasi hali hech kim bilmas edi. Taqdiri bog'lanib ketganlarning birontasi - birinchisi ham, ikkinchisi ham, uchinchisi ham bilmas edi... Lekin taqdirilar tarang tortib bog'langan edi.

Oy esa tun qo'ynida yog'du sochar ekan, Yer ustida belgilangan aniq soat va daqiqalarda o'zining abadiylik yo'lida og'ishmay olam kezar edi. O'sha kechada bo'lgan qancha homilalarni o'ning tortish kuchi olam substansiyasiga, abadiylikning aylanma harakatini - tug'ilish va o'lish jarayonini davom ettirishga jalb qilgan edi. Hayotning abadiyligi onalar qornidagi yangi homilalarda yangilanib borardi. Va o'sha kechada paydo bo'lgan barcha homilalar kelajak shaxslari edi. Mana shu barcha homilalarga ozodlik eshiklari, tug'ilish eshiklari ochib qo'yilgan edi. Va o'sha kechada hosil bo'lgan embrionlar vaqti kelib biri mo'min-musulmon, biri so'qqabosh ruhoni va hokazo va hokazo bo'lib tug'ilishi mumkin edi. Lekin abadiylik qonuniga zid o'laroq, o'sha kechadagi homilalar orasida hayot da'vatidan bosh tortgan genetik jihatdan nigilistlar - kassandra-embriionlar ham paydo bo'lgan edi. Ular ikkiqat ayollarning qornida turib Kassandra belgisi nuri orqali o'zi haqida xabar berish uchun paydo bo'lgan, o'gay taqdiri azalga qarshi o'laroq, o'zining sassiz iltimosini - Hayotdan vidolashishga ruxsat berishlarini so'rab qilgan iltimosini Filofeyning zondaj-nurlari yordamida tashqi dunyoga ma'lum etish uchun paydo bo'lgan edi.

Va o'sha kechasi okeanda zulmat qo'ynida milt-milt yongan mash'al yonida sohil yaqinida kitlar suzib bormoqda edi. O'ynoqi oydin kechada kitlar galasi qorong'ida sadafday tanasini yaltiratib, sabot bilan to'xtovsiz suzar edi. Ular qayoqqa suzib ketmoqda edi? Ularni nima o'ziga jalb qilar edi? Ularni nima quvmoqda edi? Sohilda turib okean suvida va kitlarning ko'zlarida aks etgan mash'al ularga nimalar demoqchi edi?

Va o'sha kechasi komp'yuter oldida futurolog Robert Bork o'tirgan ko'yi, bir tashvish tortsa, bir umidvor bo'lar, bir umidvor bo'lsa, bir tashvish tortar edi. Va u okeanda kitlar orasida suzib borar, kitlar uning o'zlari bilan birga suzishini bilishar edi. Shunday qilib, ular birga suzishar edi, negaki uning taqdiri bilan kitlarning taqdiri borgan sari bir-biriga payvasta bo'lib borar edi...

Jo'sh urgan to'lqinlar orasida kitlar qanday suzsa, u ham okeanda xuddi shunday suzar edi, uzoqdagi mash'alning nuri kitlarning ko'zlarida qanday aks etsa, uning ko'zlarida ham shunday aks etar edi...

Moskva vaqti bilan kechasi roppa-rosa soat uchda mashhur Krem'l kurantlarining har safar davlatning buyukligi haqida butun dunyoni ogoh qilib zang urishi bilan jaydari boyqush Spas minorasidagi uyasidan uchib tushdi-da Krem'l devori bo'ylab soya yanglig' parvoz qilar ekan, keng qanotlarini sassiz qoqar, tik boqadigan sehrli ko'zlarini yaltiratib, ulkan yapaloq boshini ilg'ab bo'lmas darajada qimirlatib borar edi. Boyqush har kechasi ayni bir vaqtda, atrofdan tirik jon yo'q paytda navbatdagi soqchilar roppa-rosa ikki yuz o'n tantanali-marosimiy shaxdam qadam tashlash uchun Spas darvozasidan chiqib Lenin maqbarasiga qarab yurgan kezda uchib tushadi. Maqbara bu yerda uning, boyqushning ko'z o'ngida qad ko'tardi, va u lahza sayin, kechayu kunduz yil bo'yi, har doim qo'riqlanadigan maqbaraning eshigi og'zida ma'lum vaqtgacha haykal sifat qaqqayib turgan ko'plab yosh soldatlarni ko'rgan.

Butun maydonni u yog'idan bu yog'iga kesib o'tar ekan, boyqush oydinga granit libosi jilolanib turgan maqbara ustida, so'ngra maqbaraning orqa tomonida, qarag'aylar tagida, Krem'l devorining shundaygina yonida davlat marosimi bilan dafn etilgan do'kay rahbarlarning qabrlari ustida bir necha bor aylanib uchdi va odatda yarim kechadan o'tgan sokin paytda paydo bo'ladigan va quyib qo'yganday bir-biriga o'xshash, har ikkalasi ham pakana, har ikkalasi ham xumkalla shu yerlik arvohlarning, aftidan bu gal ham qadam ranjida qilmoqchi emasliklariga ishonch hosil qilgach, (qayerga yo'qolishtiykin, yana aytishib qolishmadimikin?!) postda toshday qotib turgan soqchilar yonidan shovqinsiz otilib uchib nariroqqa ketdi. Boyqushning hafsalasi pir bo'ldi - Har ikkalasi ham pakana, har ikkalasi ham xumkalla arvohtar, g'iybatchi suhbatdoshlar, ajralmas ikki do'st Qizil maydonda sayr qilish uchun,

hayot ikir-chikirlari to'g'risida gap sotish uchun ancha vaqtdan buyon kelishmayapti. Narigi dunyolik bu ikki shaxs bundan boshqa nima ish ham qilishsin?

Chindan ham, ular gaplashishni, o'tmish haqida, albatta siyosat bobida suhbatlashishni o'ta xush ko'rishardi. Shunday bo'lardiki, arvohlar qizishib, janjallashib qolishar, tortishishar, so'kishib ham ketishar edi. Ulardan biri jon-jahdi ila ikkinchisi bilan endi hech qachon uchrashmasligini, uni yomon ko'rishini, ko'rarga ko'zi yo'qligini, uning yoniga yaqin kelmasligini so'zlar, ikkinchisi esa bunga javoban mening boradigan joyim yo'q, o'lganingdan keyin to'kilgan xazonday gapsan, shamol uchirgan tomonga ketaverasan derdi. Olooh taoloning irodasiga ko'ra, ana shu bir-biri bilan chiqisha olmaydigan, tinib-tinchimas sharpalarning narigi dunyodagi omonat hayotini faqat boyqushgina ko'ra va eshita olardi... Boyqush uzoq yillar davomida ularga o'rganib qolgan, ular bo'lmasa zerikib qolar, o'zini biror narsa yetishmayotganday his qilardi. Lekin boyqush ularning boradigan boshqa joyi yo'q ekanini, ertami, kechmi qadam ranjida qilishlarini bilar edi. Mana, yaqinda maydonda katta parad va namoyish bo'lishi kerak, shularning ketidan kechasi hayajonga tushib, ko'rgan-bilganlaridan ko'zlarini mast odamlarnikiday baqraytirib sharpalar albatta kelishadi. Barabanlarning gumbirlagan ovozi, harbiy saf muzikasi, soldatlarning maydon uzra yurakka qadaladigan qadam tashlashlari ularni o'ta hayajonga soladi. Harbiy texnikaning shovqin-suroni-chi! Namoyishlar, namoyishlar shunday hayajonga soladiki - odamlar daryoday oqadi, bor ovozi bilan qichqirishadi, maqbara ustida turganlarning rasmlarini, shiorlarni ko'tarishib shodu xurram o'tishadi. Va olomon вЂњura-aav Ъќ deb qichqirib, urug' qo'yish uchun suzayotgan baliqlarday kallasi kallasiga tekkunday bir tomonga oqadi.

Lekin sharpalarning kunduz kuni, yorug'da paydo bo'lishi joiz emas, bo'lmasa ular vaqtning kechish jarayoni bilan hisoblashmasdan, fanodan oniy hayotga qaytib kelgan, ishga kirishib ketgan, hayajonga tushgan odamlar daryosi tepasidagi yuksak maqbaraning ustki minbarida turgan bo'lur edi. Shundan so'ng bularning hammasi birdan stop-kadrdagiday to'xtagan, harakatsiz serrayib qolgan, ovozsiz sahnada tarixning tushuniksiz lazzatli zavq-shavqi ila abadiylikka, mangulikka qotib qolgan bo'lur edi. Kreml' ustidan guvillab uchib o'tayotgan samolyotlar ham, harakatsiz to'xtab qolgan, hurkak kabutarlar ham osmonda turib qolgan va porloq ko'zlar ham, baqiroq ovozlari va hatto harakatga kelgan pok fikrlar ham miya qatlarida turib qolgan bo'lur edi... Quyosh ham bir joyda abadiylikka qotib qolgan bo'lur edi...

Begim kunlari, xususan havo aynigan kezlarda, surunkali yomg'ir paytlarida, yer bag'irlab izg'irin turgan onlarda - maqbara yonidagi soqchilar oyoqlariga piyma etik, kalish, boshlariga quloqchin, qo'llariga qo'lqop kiyib olgan va og'izlaridan chiqqan hovur kiyim yoqalariga, yelkalaridagi miltiq-avtomatlarning og'izlariga oppoq qirov bo'lib qotib qoladigan fursatlarda, xumkalla-pakana arvohlar, balki havo ayniganidan bo'lsa kerak, vaysaqi bo'lib bir-biri bilan chiqisha olmay qolishadi, ko'proq burchak-burchaklarga tiqilib, oyga ko'z qirini solar ekanlar, bir-biriga gap qaytarishadi, ana shunday mahallarda boyqushning qulog'iga asabiylashgan ovozlari tez-tez eshitilardi: вЂњTushuntirib bo'lmaydigan narsalarni menga ishontirishga urinma! O'linga davo yo'q, davo bo'lishi mumkin ham emas, o'lim haqdir. Men o'lgan ekanman, abadiy yashab qolmoqchi emasman, soxta hayotning menga keragi yo'q! Bu qachongacha davom etadi?! Oxiri bormi o'zi, tinchim ham yo'q, hammasi jonimga tegdi! Ilgarilari o'ylamagan ekanman, endi bo'lsa nega tug'ildim, meni onam nima uchungina tug'di ekan degan fikr kalamdan chiqmaydi. Men tug'ilishni xohlamagan edimku! Endi bo'lsa maqbaraga qamalib qolganman. Bularning hammasi sening ishing! Bu sening iblisona, makkorona g'oyang! Bunga hech qachon rozi bo'lmayman, hech qachon, esingda bo'lsinвЂќ. Bunga sherigi o'zining butunlay o'chib qolgan trubkasini osoyishta tortar ekan xirillagan ovozi bilan javob berardi: вЂњQuloq sol, men senga ko'p marta tushuntirganman. Bu partiyaning xohishi edi. Men senga aytganman: sen partiyaga butun borlig'ing bilan, ko'rgazmali qurol shaklida kerak eding, tushunyapsanmi, jahon inqilobi uchun sinfiy qasam ichishlar uchun kerak eding, sen partiyaga o'lganingga qaramasdan va o'lganingdan keyin ham kerak eding. Sen inqilob fir'avnisan, seni asrashadi, avaylashadi, senga tosh tobutingda ta'zim qilishadi!вЂќ - вЂњMen bo'lsam buni mutlaqo xohlamayman! Men qat'iy norozilik bildiraman! hech kimning, mutlaqo hech kimning o'lim bilan hisoblashmaslikka haqi yo'q. Bu - bema'nilikвЂќ.

Boyqush ularning tepasidan uchib o'tar ekan, hang-mang qolar edi ular turfa olam haqida g'azabnok janjallashardi ediki, bunaqasini dunyoning biron go'shasida eshitmaysan...

Lekin bugun ular, yarim kechada paydo bo'ladigan janjalkash sharpalar yo'q edi... Maydon xoli edi...

Boyqush Kreml' qal'asining kungirador devori ustidan shuv etib uchib o'tgach, o'zining ulkan ko'zlari bilan butun tevarak-atrofniki ko'zdan kechirib bordi-da, bo'm-bo'sh tomlar ustidan o'tib saroy bog'lari tomon yo'l oldi. U bu yerda kuzning qalin shox-butoqlari orasida sekingina вЂњuhвЂќ tortdi, tepalik ustiga chiqqach pastda sokin oqayotgan daryoning muyulishiga, uxlab yotgan uylarning qorong'u tomlariga nazar tashladi. Ko'prik tagida daydi ko'ppak angillar edi. Sovuq yegan bo'lsa kerak...

Boyqush birdan xayol surib ketdi, qulog'iga ko'z ilg'agis uzoq-uzoqlardan, dunyoning bir chekkasidan qandaydir tovushlar eshitilganday bo'ldi - okeanda tun qo'ynida kitlar galasi suzar, tog'day tanalari bilan bahaybat to'lqinlarni yorib borardi. Kitlar atrofida okean suvi guvillar edi. Suv ularning suzishiga monelik ko'rsatar, lekin kitlar parvoyi palak qayoqqadir shoshilmoqda edi. Ularning vulqonday qaynoq nafasidan qandaydir tashvish-xavotir sezilganday edi.

Boyqush Kreml' tepaligidagi turar ekan yer kurrasida qandaydir voqea sodir bo'lishini sezdi. Har doim shunday bo'lgan - dunyodagi har qanday falokati kabir oldidan kitlarni tashvish-xavotir bosardi.

Kreml' bog'ida boyqush og'ir xo'rsindi. Tong yorishmoqda edi...

Ertasiga ro'y bergan voqea Robert Bork uchun qandaydir kutilmagan narsa bo'lmadi, voqealarning bunday kechishini oldindan bilish mumkin edi. Lekin bunchalik keskin tus olishini kutmagan edi...

U ertalab leksiya o'qish uchun dorilfununga ketayotganida o'zini xotirjam va mamnun sezardi. Keyinroq esa...

Tushdan keyin Bork uyiga qaytdi. Yo'lda mashina rulida diqqat-e'tiborini bir yerga to'play olmadi. Tezroq uyga borib, Jessidan bosimini o'lchaydigan haligi apparatni, o'sha oting qurg'ur o'sha asbobni toptirmoqchi bo'ldi. Jessi ba'zan o'ziniki bilan birga Robertning ham bosimini o'lchab qo'yardi. Uning sog'ligi joyida, nolishga o'rin yo'q edi, bosimini o'lchashga uringanda xotining injiqliklariga marhamat yuzasidan kulib qo'yib rozi bo'lardi. Endi esa sog'ligidan xavotirlanganday hammasini o'zi bilib olmoqchi bo'ldi. Tobi qochganday sezdi o'zini. U umr dunyosining omonatligini sezganday g'alati bo'lib ketdi. Hayot qandaydir o'rnidan qo'zg'alganday, shamolda qalqib turganday tuyuldi, ko'p yillardan beri tanish-bilish kishilarning ko'zlarida va ovozlari ham nimadir o'zgarganday sezildi, ehtimol uning o'zida ham shunday bo'lgandir?

Tez yurishga mo'ljallangan va mukammal jihozlangan o'sha ajoyib keng yo'lni ham o'zi yaxshi bilmaganday his qildi. Yo'lda ham negadir xavotirga tushib borardi. Hamma narsa oldingiday emas, butunlay o'zgarib ketganday edi. Hammasi o'z o'rinlarida bo'lsa ham tevarak-atrofdagi borliq go'yo boshqacha ahamiyat kasb etgan... Buning boisini tushunish qiyin edi...

Jessining mashinasi uyining yonida turgan ekan. Bork buni ko'rib bir oz o'zini yengil sezdi. Demak, xotini hali repetitsiyaga

ketmagan ekan.

Xo'sh, ishlar qalay? - deb Jessi istiqboliga chiqdi. Uning chehrasida har doimgiday tabassum balqir edi. - Yana bir narsa bo'ldimi? Nima uchundir avzoying g'alati. - Jessi erining yuziga boqdiyu tabassumli nigohi birdan o'zgardi. - Tobing qochib qoldimi? hechqisi yo'q. Jessi, tasavvur ham qila olmaysan, odamlar jinni bo'lib qolganga o'xshaydi! - dedi-da, portfelini divanga tashladi, pidjagini yechib uloqtirdi.

Kofe ichasanmi?

Mayli. Qo'ng'iroq qilishdimi?

Qilishdi. Bu haqda keyinroq gaplashamiz. Shaharda nimalar bo'layotganini aytib ber.

Nimalar bo'lyapti? Bo'lgani bo'lyapti. Vahima. Hammaning og'zida Filofey. Shunaqa gaplar. Gazetalar, radio va televideniye gapirmayoq qo'ya qolay. Olag'ovur, hamma buning mohiyatini bilib olishga urinadi.

Hsha mahkamalardan telefon qilishdi: вЂњSi-en-enЂќ, вЂњAmerika ovoziЂќ, вЂњOzodlikЂќ radiosi. Men seni kechroq keladi deb edim. Gapiraver.

Dorilfununda bo'lsa qadam bosib bo'lmaydi, hamma oyoqqa turgan. Ko'chalar yonib yotipdi. Hammaning og'izda faqat bir gap. Barchani hayajonga solgan voqea haqida hamma birday gapirsa yomon bo'larkan. Qayoqqa borma, g'azab to'la gaplarni eshitasan. Gitlarning maydonlarda nima ishlar qila olganini, odamlarni qanday ko'ylarga solganini endi tushundim.

Ehtimol sen haqdiansan. Axir ular studentlarku, nima demoqchisan. Yosh, qaynoq, g'ayrati ichiga sig'maydi. Birdan Filofey chiqib qolsa? - Sening aytganingcha bor. Esimda, Kennedi otib o'ldirilgan kuni ham xuddi shunday bo'lgan. Bugun qanaqangidir beboshlik, tartibsizlik, to's-to'polon. Birovlar Filofey tabiatning botiniy siriga burnini suqdi deyishadi-da, ketidan buning teskarisini aytishadi - tekshirib bo'lmaydigan qatag'on sirlarning o'zi bo'lishi mumkinmi? Boshqa birovlar - tashvishlanishga arzimaydi, samoviy rohib orbitada turib nasihatgo'ylik qilaversin, bizga nima, uch pulga arzimaydi deydi. Bor-yo'q gapi jinday husnbuzar ekan. Bunga javoban luqma tashlashadi: sen erkaksan, senga sariq chaqalik ekan, bo'lajak bolasi tug'ilishni xohlamagan ayol sho'rlik nima qilsin? Endi buyog'i nima bo'ladi? Cassandra tamg'asiga qanday munosabat bildirish kerak? Mavjud voqeadan qanday ko'z yumsa bo'ladi? Uchinchi bir xil odamlar kurakda turmaydigan gaplarni aytishadi. To'rtinchi xil odamlar, beshinchi, o'ninchi xil odamlar va hokazo. Nihoyat, hammalari ayyuhannos ko'tarishadi: genetik kodga burun suqishning nima keragi bor - buni taqdiri azal deyдилar, taqdiri azal esa Xudodandir. Odam ming-ming yillardan beri taqdiri azal bilan yashab kelgan, birdan bizning irodamizdan tashqari narsani taftish qila boshlashsa... Shunga o'xshash gaplar. Hammasini aytib ado qilolmaysan. Kingadir bu uch pullik narsa, bor-yo'g'i husnbuzar, kingadir fojia. Ha, aytib oxiriga yetib bo'lmaydi. Eng dahshatlisi Cassandra harakatga keldi. Aytishlaricha, yuridik fakul'tetda o'qiydigan bir qiz leksiya paytida oynaga qarab turib birdan auditoriyadan otilib chiqipti. Uning peshonasida o'shanday dog' - kassandra-embriion signali nishon bergan ekan. Boshqa bir voqea bundan ham o'tib tushipti. Yo'lda halokat yuz beribdi. Rulda ketayotgan ayol mashinada o'tirib kuzatish oynasiga qarasa, peshonasida o'shanday xavfli dog' ko'ringanday bo'libdi. Yaxshiyamki, falokat ro'y bermabdi.

E, Xudoyim-ey! - Jessi stulga cho'kdi. Hammamizning boshimizga balo bo'ldi! Buyog'i nima bo'ladi? Qandaydir yo'l topish kerak-ku!

Bilmayman, Jessi, bilmayman. Mendan nima xohlaysan? Buning ustiga, sen repetitsiyaga borishing kerak. Qaytib kelganingdan keyin gaplashamiz. Yuragim g'ash.

Repetitsiyaga balo bormi? Dunyoda nima ishlar bo'lyapti-yu, repetitsiya deysan.

Boshlandi endi!.. Sen ham chakki emassan. Butun boshli bir orkestr kutib tursa-yu, uyda Filofeyning vahimalariga qovurilib o'tirsang.

Telefon qilib kasal bo'lib qoldim deyman. Axir ular orasida yoshi kattasi menman. Yaqinda buvi bo'laman. Sen buni yaxshi bilasan-ku.

Mening qismatim ham senikiday, farqi faqat men erkak buviman, - xotinini kuldirishga urinib dedi eri. - Chikagoga Erikaning uyiga sen buvi, men buva bo'lib borsak, toza omadi ish bo'lardi-da! hozir bu haqda o'ylaydigan mavridi emas, Jessi, repetitsiyani barbod qilma, bo'lar bo'lmasga.

Jessi o'ylanib qoldi.

Xo'p, mayli. Mening yana yarim soat, hatto ko'proq vaqtim bor. Endi kishilar qanday yo'l tutishi kerak, ular nima bo'ladi? Erika yetti oylik homilador. Uning peshonasida ham Cassandra tamg'asi nishon bergan bo'lsa-ya? Agar Erika yaqinda homilador bo'lganda bormi, men kechalari umuman uxlamagan bo'lar edim. Jessi indamay qoldi va bir oz o'ziga kelgach, qo'shib qo'ydi: - Robert, senga kofe tayyorlab keyin ketaman.

Kofeni o'zim tayyorlashim mumkin, sen jo'nayver.

Yo'q. Aytganicha, boshqalar qatori Ordok nomidan Entoni Yunger degani telefon qildi.

Yunger? ha, esladim. Xo'sh, u nima dedi.

hozir kelib aytib beraman.

Xotini oshxonada bug' bilan ishlaydigan va shuning uchun parovoz deb ataladigan eski kofeqaynatgichda kofe tayyorlaguncha Robert Bork kursida o'tirib dam olar ekan, shalviragan qo'llarini yoniga tashlab, go'yo o'z uyida yotsirab qoldi. U hatto gir-atrofga nazar tashladi. Go'yo birinchi bor ko'rayotgan kabi zilday mebel' to'la katta mehmonxonaga razm soldi: Venesiyadan qachonlardir Jessi sotib olgan chilchiroq va kamin-pechka ustida katta oyna turipti. Royal', violonchel'. Oynavon shkafda zarhal muqovali kitoblar (kitoblarning ko'pchiligi ikkinchi qavatda, kabinet yonidagi kutubxonada saqlanadi). Va butun uy, hatto o'zi ham qandaydir begonaday tuyuldi o'ziga. Eski Venesiya ko'zgsiga qarar ekan, o'zining keksayib qolgan polvon oq yol otday suyaklari turtib chiqqanini sezdi, u o'zining o'tmish hayotini, o'z hayoti bilan bog'liq narsalarni, o'zini, o'zining har doim g'ayrioddiy fikrlar bilan band ekanligini ko'z oldiga keltirdi. U o'ylanib qoldi: "Nahotki menga ko'p narsa kerak bo'lsa, nega men chindan ham zamon oxir bo'lganday bunchalik kuyib pishaman? Ehtimol, endi men noma'lumlikka sho'ng'ib ketishim uchun mening butun o'tmish hayotim shunchaki debocha bo'lgandir. Maxfiy eshikni axtargan ko'rday timirskilashim kerakmi? Futurologiyaga yopishib olib har holda ishi yurishgan olim sifatida tinch-totuv yashab nimaga erishdim? Nihoyat samodagi Filofey siymosining mening taqdirimga ta'sirini olaylik. Bu nima? haqiqat g'alaba qilgan lahzami? Intiqommi? Shundaymikin? Filofey men uchun kim? O'ylab ko'rsa, hech kim emas. Nega bo'lmasa men tinib-tinchimayman? Demak, uning menga daxldor joyi bor ekan-da? Ba'zan kitlar tushimga kiradi, endi bo'lsa..."

Bu fikrlar, shubhalar uni tark etmas edi. Nima to'g'risida o'ylamasin samoviy rohib kashfiyotlari esiga kelaverar edi. Hamma-hammasini - bundan oldin bo'lgan voqea-hodisalarni ham, undan keyin ro'y bergan narsalarni ham qiyoslashga to'g'ri keldi.

Jessi kofe olib kirdi. Gap yana oldingi mavzu atrofida aylandi. Robert Bork asarlarining shaydosi Entoni Yunger prezidentlikka nomzod qilib ko'rsatilgan Ordokning qo'mondasi nomidan dorilfununga, Borkka telefon qilmoqchi bo'lgan ekan, lekin uni topisha olmabdi. Shundan so'ng kunning ikkinchi yarimida yana qo'ng'iroq qilaman debdi. Jessi unga Borkning o'zi telefon qilsa bo'lmaydimi deb so'raganda, Yunger: вЂњMeni topish qiyin, yugurib-elib yuribman, bugun bizlarning behalovat kunimiz, Ordokning saylovchilar bilan uchrashuvi tayyorlanyapti, shundan so'ng katta matbuot konferensiyasi bo'ladi, umuman tashvish ko'p, Bork bilan gaplashishni juda-juda xohlar edim вЂќ debdi. Yana: вЂњko'pdan beri gaplashmoqchi edim, endi buning uchun bahona topildi. Iltimos, aytib qo'ying, menda ko'p ma'lumotlar va savollar bor. Albatta qo'ng'iroq qilmoqchiman вЂќ debdi. Jessi repetitsiyaga jo'nab ketgandan keyin ko'p o'tmasdan telefon jiringladi. Bu o'sha Entoni Yunger edi.

Mister Bork, biz bilan sizning Filofey ismli umumiy do'stimiz bor, shunday emasmi, biz hozircha baxtga qarshi telefon orqali tanishdik, bu tanishish umuman olganda Filofeyning maslahati bilan bo'ldi.

To'g'ri. O'sha samoviy rohib endi bizning hayotimizda katta rol o'ynaydi.

Gap ana shu haqda ketayotir-da, mister, Bork. Bu boshqalardan ko'ra sizga ko'proq ma'lum bo'lsa kerak deb o'ylayman. Endi voqealar jarayonining qanday kechishiga, ruscha qanotli ibora bilan aytganda, tarix g'ildiragining qanday aylanishiga bog'liqdir. Maqtanib qo'yishim mumkin, axborotingiz uchun ruschani yomon bilmayman. Bordi-yu shu jihatlarim bilan sizga foyda keltira olsam, mamnun bo'lar edim.

Ha, bunisi yaxshi, - dedi Robert Bork hayratomuz javob qaytarib va Entoni Yungerning o'ziga bo'lgan ishonchiga va ovozining jarangdorligiga qoyil qolib. вЂњAncha g'ayratli yigit ko'rinadi вЂќ - o'yladi u.

Yoshi nechalarda ekan? - Men ham Gorbachev davrida Rossiyada bo'lganman: - dedi rus mavzuiga javoban. - Moskva, Leningrad, Kiyev. Aytmoqchi, Entoni, siz necha yoshdasiz? Shunchaki gap kelganda so'rayapman.

Marhamat! Ulug'sifat bo'lib ko'rinish uchun - o'ttiz yoshdaman demoqchi edim, endi, anig'ini aytaman - yigirma sakkiz yarim yoshdaman, - dedi u. - Aql kiradigan vaqt kepti. Yana nima deyish mumkin? hayot va bilimning boshqa qutbi bo'lmish Moskva menga ko'p narsa berdi, lekin kegebega xizmat qilmaganman. Boshidanoq aytib qo'yay.

Amerikada keng tarqalgan bu hazilga har ikkalasi ham kulib yubordi.

Kechirasiz, Entoni, yoshingizga qaraganda siz mening o'g'lim tengisiz. Bunga qiziqishimning boisi shuki - gap jiddiy masalalar ustida ketganda suhbatdoshning yoshini bilib qo'rgan yaxshi.

Men ham shunday deb o'ylayman. Siz haqingizda hamma narsani bilib oldim desam bo'ladi. Sizning kitoblaringizni o'qiganman, keyingi vaqtda вЂњJahonshumul uying to'qqiz eshigib вЂќ nomli maqolangizni qayta-qayta diqqat bilan o'qidim.

Ha, bu futurologiya sohasida butun dunyoda bayon etilgan g'oyalarni tahlil qilishga urinish edi. Rahmat, boshim osmonga yetdi, - javob berdi Bork.

Men o'zim, sizga aytsam, akademik uslub bilan aytganda, tushunib bo'lmaydigan nusxaman, - dedi Entoni kinoya aralash, - bilim rezgilaridan yasalganman, falsafadan tortib ilmi nujungacha barcha sohaga tirishib-tirmashib yopishganman, qachonlardir kosmosni orzu qilganman. Kasaba uyushmasi ishlari bilan ham, jurnalistika bilan ham shug'ullanganman. Oliver Ordok bilan yaqinligim shundan. U populizmga umid bog'lagan, uning kuchi ana shunda. Saylov oldi poygasida endi unga yordam berish kerak. Biz yordam berishga harakat qilyapmiz ham. Uning qo'mondasida ommaviy axborot vositalari bilan shug'ullanayotirman. Masalan, shu bugun uch soatdan keyin вЂњAl'fa-Beysbol вЂќ sport zalida saylovchilar bilan katta uchrashuv bo'ladi. Odam deganingiz dengiz, bevosita televideniya ko'rsatishadi. Shundan keyin kechqurun - matbuot konferensiyasi bo'ladi, bu ham bir necha kanalda bevosita televideniye orqali ko'rsatiladi. Bularning hammasini sizga bekorga gapirib berayotganim yo'q, mister Bork. Ehtimol, bizning, ya'ni Ordokning ishlari qaysi sohalarida yaxshi ketayotganini, qaysi jabhalarda oqsayotganini bilish siz uchun qiziqarlidir. Kechirasiz, sizning vaqtingiz bormi, men sizni gapga tutib qolmadimmi?

Yo'q, qulog'im senda, Entoni.

Shu munosabat bilan mening nimaga e'tibor bermoqchi ekanligimni bilib qo'ysangiz. Ertalab biz hammamiz yigirma chog'li odam - yordamchilar, ekspertlar va boshqalar Ordok kabinetida yig'ildik, u eng avval samoviy rohibning maktubi yuzasidan kecha siz bilan telefon orqali uzoq suhbat qilganligi haqida axborot berdi.

Ha, gaplashib edik, - tasdiqladi Robert Bork.

Hammaning dilida va tilida bo'lgan narsalar yuzasidan Ordokning siz bilan maslahatlashgani zo'r bo'пти. U borgan sayin ko'proq shuhrat qozonayotgan siyosatchi, lekin hecham payg'ambar emas va...

Entoni, azizim, - uning gapini bo'ldi Bork. - Bilaman, menga murojaat qilishni Ordokka sen shipshitgansan. Lekin men ham payg'ambar emasman. Meni hammasini bir zumda fahmlab oladigan odam deb o'ylaysanmi? Shu barcha masalalarni ipidan ignasigacha tushunib olishimga yordam bersa, xohlagan odamga murojaat qilishga tayyorman. Sen bu masalalarning hammasini biladiganday menga telefon qilyapsan. Men o'z mulohazalarimning shubhasizligiga kafolat bera olmayman. Buni nazardan qochirmaslik kerak.

Shunday ekan men mamnunman! - Entoni Yunger Borkni o'z javobi bilan ham hayratga soldi. Va uning ovozi yoqimli jarangladi. Sen nimadan mamnunsan?

Sezgirligim pand bermaganidan. O'z elidan payg'ambar chiqmaydi degan matal bor, lekin shunga qaramasdan, men yana bir marta amin bo'ldim-ki, prezidentlik kursisiga da'vogar bo'lgan siyosatdon dastlab siz bilan, sizga o'xshagan mutafakkir bilan maslahatlashishi kerak ekan. Ordok bugun butun bir stadion to'la odam oldida nutq so'zlashi, savollariga javob berish kerak. U bir qop afkor ommani o'ziga qaratib, yelkasiga ko'tarib ketadimi-yo'qmi, gap unda emas. Muhimi shuki, sizning qarashlaringiz shu yo'l bilan omma mulki bo'lib qoladi. Men buni ertalab bizga Oliver Ordok aytib bergan so'zlarga qarab gapirayotirman.

U nima degan ekan?

Umuman, men shunday tushundimki, u sizning fikringizga suyanib Filofeyning kashfiyoti bor narsa, u bilan barcha odamlarning, jamiyatning barcha tabaqalari, barcha qit'alardagi odamlarning hisoblashmasligi mumkin emas deb sharhlashga moyil. Shunday emasmi? Menimcha shunday. Ordok taxminan shunday dedi.

Buning bor narsa ekanligini ma'lumot uchun qabul qilish - bu bir gap, bu boshlang'ich nuqta. Xo'sh, undan keyin-chi? Kassandra-embriolarning paydo bo'lishiga olib kelgan va olib kelayotgan sabablar nima bo'ladi? Ijtimoiy, tarixiy, psixologik jabhalarda-chi. Bu sohada savollar to'lib-toshib yotipti.

Siz haqsiz, mister Bork, - dedi Entoni va yana nimalardir demoqchi, o'zining xayrixohligini bildirmoqchi edi, lekin Bork yana tilga kirdi:

Bu hodisa mening butun borlig'imni qamrab oldi, hatto shunday tuyuladiki, men kechagi odam emasman, va hayotning mag'zini

qaytadan chaqishim kerak, lekin men umrning tugayotganini ham unutmashim joyiz. Filofey kashfiyoti inson taqdiri masalasiga doir bizning oldingi fikrlarimizni yo'qqa chiqaradi. Biz ilgari tan olmagan narsalar oshkor bo'lib qoldi. Taraqqiyot, sivilizatsiya bor joyda salbiy narsalar ham bo'lib turadi deb o'yildik. Daraxt kessang, payraxa uchadi. Ruslarda shunday matal bor.

Ha, bu matal juda mashhur. Masalan, Stalin ommaviy repressiyalarni shu matal bilan oqlamoqchi bo'lgan. Gapiravering, men jon qulog'im bilan eshityapman.

Mana shunday gaplar. Men nima demoqchi edim? Filofey kashfiyoti shuni ko'rsatdiki, ko'rsatganda ham shafqatsizlik bilan ochib tashladiki, odamlar butun tarix davomida, avloddan avlodga muntazam suratda bir-birlarini qiynab jonlarini olib kelishgan, oqibatda insoniyat yashab kelgan dunyo ko'p narsa yo'qotgan; o'zlarining tarixiy takomil topish yo'lida qo'lga kiritishi mumkin bo'lgan juda ko'p yutuqlardan mahrum bo'lishgan. Umumiy tarzda aytganda, manzara ana shunday. Barcha uzluksiz urushlar, jumladan shonli urushlar deb nom olgan urushlar, barcha inqiloblar, g'alayonlar, qo'zg'olonlar, jinoyatlar, hokimlarning shafqatsizligi, ta'limot hamda mafkuralarning zulmkorligi - bularning hammasi, kishilarning hayotini, taqdirini mudom chil-parchin qilib egib ezib turadigan, xalqlarda bir-birlariga nisbatan nafrat uyg'otadigan, odamlarni ochko'z maxluqlarga aylantiradigan jamiki vositalar, bularning barcha-barchasi Filofey ko'zi bilan qaraganda borgan sari ko'payib ketayotgan kassandra-embriolarning nidosis noroziligida o'z ifodasini topmaganmikin? hayotdan bosh tortish oxirzamon nishonasi emasmi? Nima bo'ldi deng: uzil-kesil ishonilmagan afsona - oxirzamon to'g'risidagi afsona hayot taqozosi bilan bor narsa bo'lib chiqdi. Shu bugun kechasi boshlagan maqolamda shu haqda zo'ryapman. Oliver Ordok Filofeyga va uning kashfiyotiga o'z nuqtai nazari bilan qarashi mumkin, lekin nima bo'lganda ham Ordok ham, uning komandasi ham Hammamiz qanday murakkab vaziyatga to'g'ri kelib qolganimizni anglab olmog'imiz lozim. Men kecha Ordokka taxminan shunday dedim.

Bugun ham, kecha ham sizni telefonda uzoq vaqt band qilib qo'yib yaxshi qilmadim. Lekin bundan o'zim mamnunman - bilmog'chi bo'lgan narsalarimni bilib oldim. Sizning fikringizga qo'shilaman, albatta, Filofey nazariyasida hali o'ylash kerak bo'lgan jihatlari ko'p. Har qanday bo'lganda ham u bizning oldimizga misli ko'rilmagan masalani qo'ydi. Hammaning oldiga, butun insoniyat oldiga! Mana buni shaxs deydilar! U koinot kalitini burab yubordi! Kechirasiz, agar barcha o'tmish zamonlarning jabrini biz tortguday bo'lsak, - shunday bo'ladiganga o'xshab qoldi o'zi, - sizning iborangiz bilan aytganda, ochko'z mavjudotlar, ya'ni bizlar, hammamiz va bizdan oldin o'tganlarning gunohi kabiralari kasriga biz qoladigan bo'lsak, bizlar o'zimizga o'zimiz norozilik bildirmasak kim norozilik bildiradi?! Shu narsa aniqlandiki, yovuzlik uni ijro etgan kishilar bilan birgalikda izzsiz, javobsiz ketmas ekan, balki irsiyatning qaysi bir xampalarida talay vaqtgacha saqlanib turar ekan. Bundan chiqadiki, ertami-kechmi kimdir hayotidan voz kechib o'shaning kasriga qolar ekan?!

Ha, shunday bo'lib chiqayotir, Entoni. Gap shundaki, ezgulik bilan yovuzlikni bir shodaning donalari deb hisoblasak ham, ularning nisbati to'g'risida kam o'ylaymiz. Yovuzlikning ustunlik qiladigan kuch ekani to'g'risida, yovuzlikning bizning tub mohiyatimizni, burchimizni xonavayron etib, doimo barbod qilib turishi, bizning umumbashariy qadriyatlarimizni ko'kka sovurishi haqida, odamning hozirgiga nisbatan butunlay boshqa sifat kasb etishi uchun yashashning yangi usullarini aqlning bilib olishiga yovuzlikning yo'l bermasligi to'g'risida kam o'ylaymiz.

Mister Bork, odamlar jismoniy jihatdan bizga o'xshagani holda sifat jihatidan boshqa intellektga, zakovatga ega bo'lishi, butunlay boshqa xulqqa ega bo'lgan mavjudotlarga aylanishi mumkinmi?

Aylanganda qanday. Biz hammamiz o'z yog'imizga o'zimiz qovrulib keldik, biz butun Koinotda birdan-bir aqlli mavjudotlar edik. Hech qanday mahluqlar bilan raqobat qilmadik. Shunday ekan, bizda boshqa ma'naviy evolyutsiya, tamomila boshqa taraqqiyot bo'lishi mumkinmi? Bu haqda qanchalar o'ylash, munozara qilish mumkin. Lekin shunisi haqiqatki, biz fan va texnika taraqqiyotida ham har qancha yutuqlarga erishmaylik, hammamiz, afsuski, bir-birlarimizni yamlab yutadigan yirtqichligimizcha qolayotirmiz.

Afsus, ming afsus. Demak, samoviy rohib bizni genetik jinoyat ustida tutib opti-da?! Lekin, har qancha kaltafahmlik bo'lmasin, aytayki, bizning hozirgi ahvolimizga nisbatan boshqacharoq bo'la olmaganimiz menga alam qiladi. Mister Bork, ana shu fikrda bizlarni mazoxistik kechinmalar sari eltadigan odatiy idealistik ohang yo'qmikin?

Albatta bor, chunki mazoxizm - cho'lda turib daraxtzor yo'q ekan deb shikoyat qilish demakdir.

Ana shunday daraxtzor yo'q bo'lsa, bundan keyin ham bo'lmasa, siz nimani taklif qilgan bo'lur edingiz.

Faqat bir narsani - aql bog'-rog'larini barpo qilishni.

Bu nima degani?

Bu nima degani? Sen tutgan joyidan uzadigan jurnalist ekansan! Filofey kashfiyotlari nuqtai nazaridan bu faqat bir narsani anglatadi: kassandra-embriolarning signallariga quloq solish, Kassandranning har bir belgisini ogohlantirish deb qabul qilish. Bizning qalbimizda yetilib kelayotgan his - yorug' dunyoga kelishdan qo'rqinch hissini faqat shu yo'l bilan to'xtatish mumkin. Genetik halokatning yaqinlashib kelayotganini har bir kishi, umuman insoniyat bilib-tushunib olmog'i zarur. Men вЪН TribunЪН uchun yozayotgan maqolamda xuddi ana shu haqda gapiraman. Kechirasan, Entoni, telefonda hammasini aytib bo'lmaydi. Qisqasi, insoniyatning kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyati bundan buyon yangi mazmun olajak, ehtimol, bu evolyutsiyaning yangi bir davrasidir. Kecha Ordokka ham taxminan xuddi shunday dedim. U ham tashvishda.

Ha, mister Bork, bu safar bizning Ordokka yana shuning uchun ham qiyin bo'ladiki, bu vaziyat uning siyosiy repertuaridan emas. Ordok kabi siyosatchilarni men yakkama-yakka kurashuvchi siyosatdonlar deyman. Ordok ko'z oldida raqib bo'lsa, ishonch bilan kurashadi, o'shanda hujumga o'tadi, bu hammaning ko'z o'ngida bo'lishi kerak. Tor doirada u hatto вЪНzaruriy dushmanЪН tushunchasini ishlatadi. Ana shundagina u o'zini g'olib sezadi. Bunisi esa qandaydir mavhumlik!

Unchalik emas, Entoni. Ana shunday mavhumlik ko'z ochib yumguncha aniqlikka aylanishi mumkin. Aniqlik bo'lganda ham qat'iy aniqlikka aylanadi. Chunki bunda gap odamlarning hayoti to'g'risida boradi.

Ha, albatta. Men Ordokning psixologik xususiyatini aytib qo'ymoqchiman, xolos. Lekin bu ayni vaqtda uning siyosiy hayoti shakli hamdir. Bu shunchaki gap. Men so'zimni tugatyapman, mister Bork, aybga buyurmang, siz bilan gaplashgan sari odam xumordan chiqadi. Menga qo'ng'iroq qil deya ko'rmang, osonlik bilan qutula olmaysiz.

Yaxshi, yaxshi, Entoni. Zaruriyat bo'lib qolsa, nega gaplashmaslik kerak ekan.

Xayr, mister Bork. Televideniya вЪНAl'fa-BeysbolЪНdagi miting soat oltidan sakkizgacha, вЪНSheratonЪН mehmonxonasidagi matbuot konferensiyasi - soat to'qqizdan o'ngacha - marhamat qilib ko'ring.

Rahmat. Harakat qilaman...

O'sha yilgi kuzni rassom rangli qilib chizganda kartinada shaffof osmon, rang-barang xazonrezgi, shahar chekkasidagi uylarning tomlari ustida aylanib uchib xayrlashayotgan kelgindi qushlarni ko'rgan bo'lur edingiz... Tevarak-atrofdagi o'ynab yurgan bolalarning sho'x ovozlari quloqqa chalinadi. O'sha quyoshli kun barcha tirik jonga sokinlik, xotirjamlik ato qilgan edi... O'sha mo'jizakor kun ham boshqa kunlar qatori tugagan bo'lur edi va hayot maromiga hech nima monelik qilmayotganday edi. Lekin hozircha pinhoni, hali pishib yetilmagan, keyin o'zini ko'rsatish uchun mudom jamg'arilayotgan elektrday allaqanday hodisa yaqinlashayotgan edi. Buning uchun odamlarning bir joyga to'planishi taqozo qilinadi. Odamlar qancha ko'p to'plansa, qanchalik zich va qalin bo'lib, qaynoq nafas oladigan yaxlit olomonga aylansa, shuncha yaxshi.

Robert Bork soatiga qarab-qarab qo'yarkan, o'zini Ordokning saylovchilar bilan bo'lajak uchrashuvini hayajon bilan kutayotganday, prezidentlik kursisi uchun kurashib, nutq so'zlaydigan, gazetachilar ta'biri bilan aytganda, shu paytni qo'ldan boy bermaslik niyatida go'yo ommaning ishonchi va madadiga erishish uchun shaxsan kurashadigan his qildi. Bork nima uchun, nima sababdan shu qadar hayajonlanayotganini o'zi ham bilmas edi. Aslini olganda jiddiy bir voqea sodir bo'layotgani yo'q - saylovoldi kampaniyasi jarayonidagi siyqasi chiqqan tadbir, vassalom. Bu haqda o'ylashga arzimikin? Bo'lar-bo'lmas voqeaga kuyib-pishishga, o'ziga hech aloqasi yo'q narsa uchun xavotirga tushishga arzimikin? Jinnilik-ku bu! himoyachi yo'g'iydi-ya. Lekin u o'z ustidan qanchalik kulmasin, miyasi gangib qoldi, o'zini qo'yishga joy topmas edi. Uning uydan chiqib toshlar bog'iga borgisi kelaverar edi - bu yerda uyoq-bu yoqqa yurib, yoki qumga sehrli belgilar chizib, ochiq derazadan kelib turgan kuyni eshitishni xush ko'radi. Hozir ham radiodan musiqa eshitdi. U musiqadan, Betxovenning simfoniyasidan, uning qudrati va koinotshumulligidan taskin topar, musiqaning o'zini ovuntirishiga, o'z olamiga, o'zgacha kechinmalarga chorlashiga, har galgiday jilovsiz fikr va xayollarga undashiga ishonar edi. Uning tan olishicha, musiqa - quyosh energiyasining son-sanoqsiz o'zgartirgan shakllaridan biri, u koinot qaridan chiqadi, bastakor esa radarga o'xshab koinotdan kelgan musiqani tutib oladi, unga sayqal beradi, uyg'unlashtiradi, muayyan ohang baxsh etadi. Boshqacha aytganda, musiqa - ochuniy Bo'shliq va Vaqtning tovushdagi aks sadosidir. O'zining ana shu kashfiyotlarini hech kimga aytmagan, aks holda odamlar uni mazax qilishgan bo'lur edi. Hatto Jessi ham bundan bexabar. Uning yana bir nazariyasi ham bor edi, uni ham sir saqlar edi: musiqa odamlarga inson umrining o'lguday qisqaligi uchun mukofot qilib berilgan deb o'ylab qolardi. Odam musiqani eshitayotganda ruhan musiqaga sho'ng'ib ketadi, vaqtning insonga noma'lum kategoriyasiga kirishadi, u abadiylik oqimiga qo'shilib ketadi va uning umri uzayadi, abadiylik bilan to'qnashib cho'ziladi, ehtimol, bir necha o'n yilga, bir necha yuz yilga va ko'proqqa cho'ziladi, cho'zilganda ham uzunlik o'lchovlarida emas, balki tabiati hali aniqlanmagan o'lchovda cho'ziladi. Ehtimol, bu o'lchov mohiyati hech qachon aniqlanmas. Biroq bu safar Bork shunga ishonch hosil qildiki, musiqani ana shunday tushunish uchun muayyan moyillik, kayfiyat, masalan, ibodat oldidan, dengizda suzish oldidan odam o'zida qandaydir moyillik, kayfiyat sezgani kabi... Buning ustiga Jessi repetitsiyaga hayallab qoldi. Hozir transport ishida tig'iz payt va mashinasi yo'llarda tiqilib qolgan bo'lishi mumkin. Bork bo'lsa uyda ham o'zini tiqilinchda qolgan his qildi. Ishi yurishmaydi, u shoshilinch tugatish kerak bo'lgan ishga qo'l ham urmadi. В Ёъ Tribуunв Ёк esa va'da qilingan maqolani olishi kerak edi. U bo'lsa gazeta sahifalaridagi sensatsiya imillashni xush ko'rmasligiga aqli yeta turib bugun o'zini komp'yuterga o'tirishga majbur qila olmadi. Juda bo'lmaydigan bo'lsa yana kechasi ishlayman, gazetaga pand bermayman, deb ham ishni orqaga surgay berdi. Ranj chekdi, o'zini u yoqdan bu yoqqa tashladi va shu bilan birga matn sharros yomg'irdan so'ng bo'y cho'zgan maysaday yetilganini tasavvur qilib oldin mamnun bo'ldi. Uning miyasida maqola matni pishib yetildi. Maqola tayyor bo'lgan edi desa bo'lardi.

Lekin u go'yo o'ziga aloqasi bo'lmagan narsani butun diqqat-e'tibori bilan kutib turganday qo'lini sovuq suvga ham urmadi. Shaharning eng gavjum qismida, har xil odamlar liq to'la bo'ladigan mashhur sport zalda o'tkaziladigan o'sha ulkan saylovoldi mitingi nima uchundir xuddi o'zining yon-verida, ayvonda, gulxonlarda, toshlar bog'ida o'tishi kerakday tuyuldi unga. Olomon uning uyini yoppasiga o'rab olib, nafasini bo'g'ib qo'yadigan sezildi... U o'zini alahlaydigan jinni deb atadi. Bunaqangisi tushga ham kirmas.

Bork u yoq-bu yoqqa yurar, bir uyga kirsam yana tashqariga chiqar, soatiga qarab qo'yar, musiqaga chala-chulpa quloq solar, telefonga umuman javob bermas, lekin o'zi telefon qilib turar edi. Mehmonxonadagi katta televizorning yoniga bormas, vaqtliroq tomosha qilishni xohlamas edi; ko'pdan-ko'p kanallar orqali nimalar namoyish qilinishini ko'zni yumib turib aytib berishi mumkin - o'sha betartib teleko'rsatuvlar... Jessidan hamon darak yo'q.

Borkning yuragi qandaydir notinch edi, fikrini to'play olmas, lekin miyasiga jiddiy fikrlar ham kelib qolardi. Dorilfunundagi suhbatlarda, в Ёъ Tribуunв Ёк jurnalistlari bilan bo'lgan mulohazalarda ham samoviy rohib Filofeyning murojaati nima uchun shaxsan Rim papasiga yo'llanganligi masalasi tilga olinmadi. Shuni tushunish qiyin emas ediki, papaning o'zi ham juda qiyin ahvolga tushib qolgan edi - nima qilmoq kerak, qandaydir qallob rohibning o'ta g'ayriodati, sovuq desa ham bo'ladigan murojaatiga matbuotda javob berish kerakmi, javob berish lozim bo'lsa, nima deyish kerak?

Robert Bork kassandra-embriolar muammosi hamma joyda muhokama va munozara qilina boshlasa, turli dinlarda favqulodda g'alayonlar boshlanishini yaqqol ko'z oldiga keltirdi. Filofey kashfiyotlari yo'lidagi xavflardan biri ana shunda edi.

Axir, dinlar Xudoga yetishish orzusida inson ruhi azaliy g'ayratining azob-uqubatlarini ham, zavq-shavqini ham o'zida mujassamlashtirish barobarida ma'lum darajada bu o'rinda pismoqlik ham qiladi - Xudo o'z yo'lga; Xudo hamma uchun bitta deb tan olinadi, lekin har bir dinda ko'p narsalar o'zini va o'zganiki deb farq qiladi, bir dindagi qadriyatlar bilan boshqa dindagi qadriyatlar boshqa-boshqa, qaynatilsa qoni qo'shilmas hisoblanadi. Haqiqatga yetishish uchun o'z mavqelarini mustahkamlashda turli diniy ta'limotlarning g'arazgo'yiligi, nafsoniyatga berilganligi, xudbinligi ana shundan, bu esa dunyodagi ruhoniyalar orasida qarama-qarshiliklar tug'diradi, o'z navbatida, dindor ommaning begonlashib, bir-birini tushunmay qolishiga olib keladi. Balki xuddi shuning uchun ham har bir dinda, faraz qildi Robert Bork, har qanday holatda ham Filofeyning kashfiyotini albatta o'z foydasiga burish uchun harakat qiladigan muayyan kuchlar topiladi, ular yoki o'zini samoviy rohibni bilib bilmaganga solib qo'ya qoladi va shunday yo'l bilan siyosiy kapital jamg'aradi yoki dinni avj oldirish va dinchilarga o'z ta'sirini kuchaytirish maqsadida Kassandra tamg'asi kashfiyotini o'z ta'limotlariga bo'ysundiradi.

U dastlab yo'lakayiga, keyinroq esa tobora kuchliroq miyasiga quyilib kelgan fikrlar - turli mamlakatlar bo'ylab qilgan safarlarida, xilma-xil xalqaro ilmiy konferensiyalarda xuruj qilgan mulohazalar haqida yana o'ylab ketdi, biroq bu fikrlarni oshkor aytishga jur'at etmas edi. Bordi-yu Yer kurrasidagi har bir odam barcha dinlarga bir xil darajada e'tiqod qilganda, bordi-yu insonga hamma dinga teng daxldorlik huquqi berilgan bo'lganda - agar u Xudoga ishonar ekan - barcha mavjud dinlarga bab-baravar va bir xil maqomda e'tiqod qiladigan bo'lsa, boshqa din-e'tiqodlarni inkor etadigan qandaydir ayrim cherkov yoki mazhabning muxlisi emas, balki dunyo dinlari uyushmasining a'zosi bo'la olsa va barcha dinlar tomonidan hech so'zsiz tan olinsa, o'zini ayni vaqtda ham xristian, ham musulmon, ham buddoyi, ham yahudoi deb va shu kabi boshqa dinlar muxlisi deb hisoblasa, u har bir dinni sevsa va

hurmat qilsa, uni ham barcha dinlar tan olsa, u ularning mazhabiy, tarqoq g'oyalari va normalarini emas, balki umumdiniy g'oya va aqidalarini bemalol qabul qilgan bo'lsa, odamlarning, har bir shaxsning hayoti qanchalik qayta qurilgan bo'lur edi? O'shanda ulkan shaharlarda va aholi zich yashaydigan mamlakatlardagi xil-ma-xil va mazhab-tariqatlar aralash bo'lgan jamiyatlarda odamlar orasida uchraydigan yashirin va oshkor diniy g'ov-lar barham topgan bo'lur edi. Agar shunday bo'lganda in-son hayoti ancha yengillashgan, uyg'unlashgan bo'larmidi? Odam-zod istiqboliga barcha dinlar yakka-yakka holda va bir-bi-rini turtib emas, balki birgalikda chiqadigan vaqt, shun-day tarixiy davr kelmadimikin? O'tmish avlodlardan farq-li o'laroq yigirmanchi asr oxirlarida yashayotgan odam - barcha dinlar meniki va men barcha dinlarning muxlisiman, men barcha dinlarning barcha ibodatxonalariga kirib turaman, va barcha ibodatxonalarda aziz ziyoratchiman deya olsin... Men xristianlardan tavallud topganman, meni cho'qintirishgan, meni Qur'on tilovat qilib ko'mishadi, bugun pravoslavlar orasida pravoslav edim, kecha musulmonlar orasida musulmon edim, Yaponiyada Buddaga ibodat qildim, Shvesiyada Lyuter qasidalariga jo'r bo'ldim... O'zinning Xudoga e'tiqodimda men hech kimga yot emasman, bizning yaratgan Tangriga barcha tillarda va shevalarda qilingan ibodatlarda men uchun yot ibodatlar yo'q. Hammamizga baravar e'tibor bilan qaraydigan, bizning yovuzliklarimizdan bir xilda qiynaladigan va bizning aql-idrokimiz va ezgu ishlarimizga qarab hammamizga baravar koinot eshigini ochib qo'yadigan Tangriga ibodat... Dinlar uyushmalarga birlashishsa mavjud dinlarning birontasida ham Xudo g'oyasi zaiflashmagan bo'lur edi, aksincha, dinlar ko'pqirrali, oshkor va ustuvor xususiyatga ega bo'lar, eng muhimi - ajoyib nazariyalardagina emas, balki xatti-harakatlarda ham dinlarning tub mohiyati insonparvarlik negiziga qurilgan bo'lur edi.

Bork so'zsiz bilar ediki, bu g'alati g'oya, balkim, kelishmagan g'oyadir, bu g'oyaning amalga oshishi ehtimoldan uzoqdir, u haqda faqat o'zi uchun va ichida o'ylash mumkin, taqvodor dindorlarning izzat-nafsini og'ritmaslik, ularning hayotiy diniy tarziga til tegizmaslik uchun, bunday g'oya odamlarni ruhiy hayajonga solish mumkinligini bilib, ana shunday umumbashariy miqyosdagi fikr-mulohazalarda juda ehtiyotkor bo'lmoq kerak.

Xuddi ana shu mulohaza futurolog Borkni o'z ichida saqlagan g'oyani e'lon qilish shahdidan qaytarar edi. Hatto tilining uchiga kelib turganda ham, diniy kosmopolitizmning dolzarbligi haqiqatning o'ziday, odamlar va dinlarning yangi ruhiy muloqotining mutlaqo zaruriy modeliday ko'rinish turganida ham og'iz ochmagan. Bu boshqalarga nisbatan ko'proq muvaffaqiyat qozonish uchun bir-biri bilan raqobat qilayotgan dinlarning o'z-o'zicha urinishlari emas, balki Xudoga yetishish yo'lidagi umumiy qadam bo'lmog'i kerak edi.

Ko'plab dinlar-mazhablarni bir butun diniy uyushmaga birlashtirish g'oyasi diniy tashkilotlarning qattiq g'azabiga uchrashini, qanday shovqin-suron ko'tarilishini, o'zini sho'rlik boshiga qanday toshlar yog'ilishini, uni azim gunohlar qilganlikda, ashaddiy kufriklikda, mislsiz dunyoviy bid'atda ayblashlarini u yaxshi tasavvur qilardi. Agar xudbinlik va ta'magirlik inson tabiatining azaliy va deyarli biologik xususiyatlari ekan, bunday amallar, albatta yuz ko'rsatishiga shubhalanmasa ham bo'lardi. O'zlarining buyuk payg'ambari uchun o'ta haqoratlangan musulmon muftilari tomonidan o'lim jazosiga hukm qilingan sho'rpeshona Salmon Rushdining qismati ham (boshqa dinlar bunday holatga befarq qaraydigan bir paytda) holva bo'lib qolardi: har holda Salmon Rushdi o'ziga boshpana ola oldi, shunday bo'lishi ham ehtimolki, xilma-xil din-mazhablarni qo'shish uchun jonbozlik qilgan kishida bunday imkoniyat bo'lmasligi ham mumkin, hamma joyda tahqirlangan va g'azabga mingan barcha dinlar tomonidan hamma yerdan haydalgan bid'atchiga sho'rlik boshini tiqish uchun yer kurrasida joy topilmay qolsa kerak, unga hech yerda va hech qachon panoh bo'lmasa kerak? ВЪАна shunday vaziyatda sening kosmosga, Filofeyning yoniga ketishdan boshqa ilojing qolmagan bo'lurdi, - o'yladi Bork o'z ustidan kinoya bilan kular ekan va birdan miyasiga fikr quyildi: - rostdan ham yetib bo'lmas yuksaklikdan turib Yerdagi odamlarga haqiqatni aytib berish uchun taqdir Filofeyni kosmik orbitaga quvgan bo'lsa-chi? ВЪК Yopirilib kelayotgan fikrlar og'ushiga g'arq bo'lgan Bork saylovoldi uchrashuvi translyatsiyasining boshlanishini unutilib qo'yayozdi. Soatga qaradi - soat olti bo'lib qopti. U o'zini televizor turgan mehmonxonaga urdi. Naq ustidan chiqdi! Ko'rsatuvni olib boruvchi teletomoshabinlarni ekranga, saylovchilarning prezidentlikka mustaqil nomzod Oliver Ordok bilan uchrashuvi haqida вЪАI'fa-BeysbolвЪК sportzalidan olib boriladigan teleko'rsatuvga taklif qilar edi.

Sportzalning gumbazlari osti liq to'la odam. Odam shu qadar ko'pki, ko'zing tinib ketadi. Havo mavjlarida asalari uyasidan kelayotganday g'ovullagan tovush eshitilar edi. Son-sanoqsiz odamlarning yuz-ko'zlari, rang-barang basharalari Borkning ko'z oldidan o'tdi. Zal ichining bezaklari nomzodning qo'mondasi yomon ishlamaganligini ko'rsatar edi. Sportzal gumbazi tagida kulib turgan Ordokning surati solingan katta havo shari osig'lik turibdi. U yer-bu yerda har xil shiorlar ko'zga tashlanadi: вЪУ quyi ijtimoiy tabaqalarni yaxshi biladivЪК, вЪOrdok - bo'lajak prezidentвЪК, вЪOrdok yangi ekologik dasturni olg'a surmoqдавЪК, вЪIshsizlar Ordokka ishonishadi!вЪК, вЪFeministkalar birinchilikni xohlaydilar!вЪК, вЪO'zimizning Ordok uchun ovoz beraylik!вЪК va hokazo. Operatorlar ustalik bilan shiorlarni yirik qilib ko'rsatishar edi.

Voqealar rivoji ana shunday katta uchrashuvlarga mos edi. Shovqin-suron, estrada musiqasi, sharhlovchilarning dadil ovozlari, tartib-intizomni miq etmay kuzatib turgan politsiyachilar. Oliverning o'zi ham tantanaga yarashib turar edi. U shaxdam harakat qilar, bo'yi o'rtadan pastroq bo'lganidan tomirlari bo'rtib chiqqan bo'ynini cho'zib kallasini baland ko'tarib turar edi. Kulganda quruqshagan lablari jonlanib ketar, o'sha kulgi ortidagi sergakligi va hozirjavobligini ko'zidan bilib bo'lmas edi. U o'zining pakanaligini tetiklik, harakatchanlik, ovozinging jarangdorligi bilan xaspo'shlaydigan konferans'ega juda-juda o'xshar edi. Ordok minbarga o'tayotganda zalda gulduros qarsaklar yangradi, uni ikki tomondan maslahatchilari va yordamchilari kuzatib bordi. Prezidentlikka nomzod paydo bo'lishi bilan gurra-gurra fotoreportyorlar ko'z ochib yumguncha nishonga olishdi. Bir daqiqa chamasi ana shu efir vaqtida xalq bilan uchrashuv muhiti miting boshlanishidan oldin xuddi ana shunday bo'lmog'i kerak edi, bu esa amerikacha demokratiyaning amalda ekanligini, saylovoldi kampaniyasi uchun mas'ullarning ishchanligini yana bir marta namoyish qilar edi.

Nima uchundir kun bo'yi tashvish tortgan va kutaverib charchagan Bork namoyishning oddiyligini ko'rib yengil tortdi va o'zining kerak-nokerak asabiylashganidan o'ksindi.

Chindan ham faqat bir shaxsga - Oliver Ordokka tikilib qolgan olomonda me'yor doirasidan chiqadigan biron harakatni topish qiyin edi. Ordokning ovozini kuchaytirish uchun mikrofonlar o'rnatilgan, luqma va xitoblarga ko'milib ketgan nomzodning nutqidan ulkan zal gumbirlar edi. Ordok ustalik bilan so'zladi, dolzarb masalalarga urg'u berdi. Nomzodning so'zi nishonga tekkanda, eng muhim masalalarni ko'targanda bir necha bor olqishlar yangradi. Prezidentlikka nomzod o'ziga siyosiy ishonch jamg'arish, olomonni o'ziga qaratish, rom qilish uchun bor kuchini sarfladi. Buning uchun u ketayotgan prezidentning po'stagini qoqdi, kongressni, ommaviy axborot vositalarini, senatorlarni qattiq tanqid qildi, qandaydir korporatsiyalar va kompaniyalarni, moliya tuzilmalarini har biri ayrim holda va birgalikda nimalarnidir qilolmagan, nimalarnidir bera olmagan, daromadlarini yashirgan, kishilarning farovonligiga putur yetkazgan deb tanqid ostiga oldi, bularni o'rniga qo'yishga va undan bir necha bor

yaxshilashga va'da berdi. Nutqining ana shu qismi juda ko'ngildagiday chiqdi, butun zal hayajonga tushdi, shunda u o'z nazarida va yig'ilganlar ko'z o'ngida semirganday bo'ldi. Buni muvaffaqiyat deydilar.

Robert Bork kecha telefon orqali qilgan suhbatlari haqida Ordok nima der ekan deb uni diqqat bilan kuzatib turdi: samoviy rohibning maktubi haqida Ordok hozircha og'iz ochgani yo'q. Bu, ehtimol, yaxshidir, ehtimol, ana shunday siyosiy yig'inda haligiday narsani tilga olishning hojati yo'qdir? Balki olomonni avrash, chalg'itish va kundalik hayotning chakalakzoriga boshlab borish bilan ajratilgan vaqtini tugatishni maqsad qilib qo'ygandir.

Lekin nima bo'lganda ham Ordok olomonni chalg'itishning, Filofey fenomeniga chap berishning uddasidan chiqmadi. Zalda mikrofondan berilgan birinchi savoloq ana shu haqda edi:

Mister Ordok, - jarangladi bir ayolning ovozi, - Men Anna Smitman, maktab o'qituvchisiman, - kosmosdagi rohib Filofeyning вЂњТribyunвЂќ gazetasi bosilgan maktubi haqida nima deya olardingiz? - dedi yo'lakdagi mikrofon oldida qaqqayib turgan ayol hayajon bilan.

Zaldagi olomon birdan qaysar to'lqinga urilgan kema sahnida turganday chayqalib tushdi. Guvillagan ovozlari yoyilib, javob kutib jimib qoldi. Buni burilish lahzasi desa bo'lardi.

Ha, hurmatli Anna Smit, - bir oz jim turgandan so'ng so'z boshladi Oliver Ordok, junjikkanday yuzi o'zgarib, - bu hujjatni o'qidim va u haqda juda ko'p o'yladim. Yashirmayman, uchrashuvimizda ham shu haqda savol berishsa kerak deb o'ylagan edim, garchi buning aslini olganda saylovoldi kompaniyasiga bevosita aloqasi bo'lmasa ham. Lekin sizni qiziqtiradigan narsa, hurmatli saylovchilar, meni ham qiziqtiradi. Shu munosabat bilan men nima demoqchi edim, - davom etdi Ordok. - Albatta, siyosatdan uzoq bunday muammolarga mening fikr bildirishim amri mahol. Lekin o'ylaymanki, rohibning to'g'rirog'i zamonaviy katta olim Filofeyning kashfiyoti shuni ko'rsatadiki, insoniyat uchun intiqom payti yaqinlashib kelayotir. Afsus, bizlar o'zlarimizga yuqori baho bergan ekanmiz. Hammangiz gazetani o'qigansiz, gap nima haqda borishini yaxshi bilasiz. Filofeyning signallarini yaqinlashib kelayotgan falokatdan ogohlantirish deb tushunmoq kerak. Shunday bo'lib chiqyapti!

Shu paytda teleob'ektivlar zalda o'rmalashar ekan, ko'zlarida bezovta umid yolqini o'ynagan odamlarni boshqalardan yiroqroq qilib ko'rsatar edi. Robert Bork ekran oldida qotib turar ekan, shu paytda zalda emasligidan juda o'kindi. Ordok boshqalarni o'z gapiga ishonтира olarmikin?

Nima qilish kerak? - cho'kkan jimlikni buzib qayta so'radi o'qituvchi ayol. Ayolning najotsizlikdan samimiy savol berayotgani bilinib turar edi.

Mening fikrimcha, - bunga javoban dedi Oliver Ordok, - nima qilishni har bir kishi o'zi o'ylasin. - Zalda xitoblar guvilladi. - Lekin jiddiy talab nuqtai nazaridan qaraganda, - fikr yurgiza boshladi u zaldagi ola-g'ovurni bosish uchun, - albatta, yaqinlashib kelayotgan halokatning, ya'ni Filofey aytganday ijtimoiy halokatning, yo bo'lmasa biologik halokatning oldini olishning tegishli dasturini ishlab chiqmoq, kassandra-embriionlarning oxirzamonni sezish xususiyatiga, ya'ni hayotdan voz kechish uchun intilishiga sabab bo'ladigan hodisalarga qarshi kurash choralarini ko'rmoq zarur!

Menga so'z bering! - yana bir ayolning ovozi eshitildi. U mulatkalarga o'xshash qorachadan kelgan, yaltiroq metall sirg'alar taqib, yoqasi ochiq sariq bluzka kiyib olgan edi. Ayol qatorlar orasidagi yo'laklardan biridagi mikrofon oldida paydo bo'lib qoldi. - Men jim tura olmayman va bizlar jim turmasligimiz kerak! - dedi u gir atrofga qarab qo'yar ekan. - Ha, bizning kvartallarda yashash oson emas. Lekin biz hammavaqt bola deb yashab kelganmiz, bola uchun jonimizni ham ayamaymiz. Bu ishga hech kim aralashmasin. O'sha samoviy rohibga yo'l bo'lsin! Nega endi u meni ta'qib qilar ekan? Nechun mening shaxsiy ishimga aralashar ekan? Men qat'iy norozilik bildiram!

Zal yana guvillab ketdi, ko'plar вЂњТribyunвЂќ deganday boshlarini qimillatib qo'yishdi, ba'zilar o'rinlaridan turib ma'qullaganday qo'llarini silkitishdi.

Ordok mulat ayolga taskin berishga urindi:

Ha, men sizni tushunib turibman, xonim, lekin Kassandra tamg'asining paydo bo'lishi bizga bog'liq emas. Biz buning bor narsa ekanligini tushunib olishimiz kerak xolos.

Bo'lajak prezidentlik minbaridan turib samoviy rohibning yoni olinayotgan bo'lsa boshqa gap. O'sha kishi bu yoqqa kelsin, osmoni falakka chiqib olib, biz ayollarni butun dunyoga sharmandayu sharimsor qilayotgan rohib bizning nechuk xudoning g'azabiga uchraganimizni aytib bersin! - dedi hovurdan tushmasdan yaltiroq zirak taqqan o'sha ayol, atrofda hamfikrlarning norozilik yalqiniga olov tashlab. Ehtimol balkim uning uyi ham, eri ham yo'qdir. вЂњQanday baxtsizlik, - pichirladi Robert Bork, - qanday fojeali yanglishish. Uning joni qiynoqda, uni tushunish mumkinвЂќ.

Ayol esa besh battar tutaqib, so'zini davom ettirdi:

Sizlar uni genial olim deb atashingiz, u bizning ko'zimizni ochdi-ku, deyishingiz mumkin. Orbitadagi o'sha nusxa men uchun - ablah, yaramas! - deb qichqirdi nihoyat ayol g'azab bilan.

Ana shu so'zlar yangragandan so'ng guvillagan zal tildan qolganday bir lahza jim-jit bo'lib qoldi. Hech kim ayolning pishagini pisht demadi, hech kim uni tartibga chaqirmadi. Oliver ham o'zini noqulay sezib, ayolga g'ing deya olmadi. Shundan so'ng Amerikada xuddi shu paytda televizor oldida o'tirganlarning ko'plarini larzaga solgan sahna boshlandi.

Mana, qaranglar, xudodan yashirmaganini qanday bandadan yashiray, qaranglar, men nima qilay! - deb baqirib yubordi bir ayol, asabiy nafas olar ekan, barmog'ini peshonasiga qadab. - Mana bir necha kundir-ki, peshonamda o'sha ofat, o'sha dog', yaramas samoviy iblis tili bilan aytganda Kassandra tamg'asi! - uning yuzi teleekranda yirik ko'rsatildi va ayolning peshonasidagi o'sha mash'um qizil dog' milt-milt etib turar edi.

Krem ham, upa-elik ham surib ko'rdim, - dedi u bilinar-bilinmas uchib turgan lablarini kafti bilan yopar ekan. - Yordam bermaydi. Yo'qolmaydi. Kechami, kunduzmi farqi yo'q! Bundan chiqdi, men osmondagi badkirdorning nazorati ostida ekanmami! Bundan chiqdi, u mening ko'zimga barmog'ini tiqib: qarab qo'y, sening bolang - o'zingga qarshi, onasiga qarshi, hayotga qarshi chiqayotir, o'zini o'ldirishlarini so'rab signal jo'natmoqda! Binobarin u tug'ilishni xohlamaydi, u hayotdan qo'rqadi, der ekan-da! To'g'rimi? Uni hayotga nafarat bilan qarashga kim o'rgatmoqda? hali tug'ilib ulgurmagan o'sha homilani kim o'limga mahkum etmoqda, yorug' dunyodan voz kechishga kim majbur qilmoqda? Fazodan turib meni qandaydir dahshatli zondaj-nurlar bilan nurlantirishga kimning haqi bor? Biz bu yerda o'tiribmiz. Bizni ishontirmoqchi bo'lishgan o'sha daho Filofey osmondan turib o'z nurlari bilan xotinalardagi kassandra-embriionlarni timirskilaydi. Bizlarni nazorat qilib turadi! Bizlarni bu qadar ahmoq deb barmog'ini ko'zimizga tiqadi. Xo'sh, nima qilmoq kerak? Siz faqat meni shunday deb o'ylaysizmi? ha, mana shu zalning o'zida ham menga o'xshaganlar bordir, bu ayollar o'zlarida Kassandra tamg'asi nish urganini ehtimol hali bilishmas? Nima qilish kerakligini aytib beringlar, insonlar! Men nima qilishim kerak? Men bolamni hayotdan qo'rqani uchun tug'ilmasdan o'ldiraymi? Demak, men,

mening taqdirim, mening hayotim uni qanoatlantirmas ekanmizda? Yoki men unga yerda jannat qurib berishim kerakmidi? Qanday qilib? Shunday qilganimda o'zim ham xursand bo'lardim! Lekin men dunyoni qanday tuzata olaman? Yoki men o'zimni osishim kerakmi? - shunday deb ayol ho'ngrab yig'lab yubordi. Yaqindagi qatorlardan qandaydir odamlar yugurib kelib uni ikki qo'lidan ushlab olib chiqib ketishdi.

Zalda yana jimlik boshlandi. Ming-minglab odamlar yerga qarab miq etmay o'tirishdi. Hamma bu yerga Oliver Ordokni deb kelishgan bo'lsa ham hozir uni butunlay unutib qo'yishgan edi. Telekameralar minbardagi Ordokni chetlab o'tar ekan, goho o'tirganlarning yuzlarini ko'rsatsa, goh umumiy manzarani namoyish etar edi.

Ektranda Ordok paydo bo'lib, ovozi chiqardi:

Men bu yerda hamma savollarga javob bera olamiz deb o'ylamayman. Ehtimol, maxsus... - deb so'z boshlab edi, lekin zaldan chiqqan ovoz uning gapini yana bo'ldi:

Kechirasiz, mister Ordok, - narigi burchakdan mikrofoniga qarab murojaat qildi erkak kishi, - aytmoqchi bo'lganim xayolingizga yomon gap kelmasin. Biz siz tomondamiz, lekin ko'rib turibsizki, hamma tashvishda. Men o'zim vrachman va hayajondaman, men bu ayolni tushunib turibman, u qattiq hayajonlanmoqda, yana qancha ayol shu ahvolga tushib qolishi mumkin! Kim bo'lishidan qat'iy nazar, qandaydir bir kimsa, kosmosdan chiqqan bir qallobning hayotimizga tumshuq suqishiga nima haqqi bor?! Birinchidan, buni konstitutsiyamizni buzish deydilar. Savol tug'iladi: biz demokratik mamlakatda yashayapmizmi yoki yo'qmi? Biz o'zimizga xo'jayinmizmi yo yo'qmi? Inson huquqlarini himoya qilish degani qani? Shaxsning huquqlarini oyoqosti qilishga kimning haqi bor? Qandaydir nazariyaga, hatto ilmiy konsepsiyaga muvofiq yashash va ish ko'rishga bizni kim majbur qila oladi. Agar men o'sha konsepsiyani qabul qilmasam, u mening manfaatlarimga mos tushmasa, hech kim laboratoriya tajribalari orqali menga boshqa bir turmush tarzini majbur qilish huquqiga ega emas. Men Filofeyning maktubini diqqat bilan o'rgandim. Ko'p o'yladim. Sizni har qancha hurmat qilishimdan qat'iy nazar, mister Ordok, bu masalada, men sizning fikringizga qo'shila olmayman. Filofeyning tavsiyalariga ergashib bo'lmaydi deb bilaman. Ehtimol, ilmiy nuqtai nazardan u haq bo'lsa bordir, lekin amalda esa yo'q, u haq emas. Biz tajriba qilinadigan kalamushlar emasmiz-ku!

To'g'ri! Ofarin! haq gapni aytayotir! - degan ovozlari yangrab, zal to'liqlanib ketdi.

Telekameralar zal bo'ylab o'rmalar ekan, baqirib-chaqirayotganlarni birma-bir yirik qilib ko'rsata boshladi. Teleoperator bir zumda Ordokning o'zini ham yaqqol ko'rsatib o'tdi. U ayanchli bir ahvolga tushib, shumshayib qolgan edi. Minbar oldida butunlay sarosimaga tushgan, nima qilishini bilmay, zaldagi bebosh ehtirolarni qanday bosish yo'lini topolmay najotsiz turar edi. Xuddi shu onda Bork Ordokning yuzida yana paydo bo'lgan dog'larni sezdi. Ana, sho'rva yuzidagiday qizg'ish ko'kimtir dog'lar uzoqdan ektranda issiq va namday tuyuldi. Butun koru holni ko'rib turar ekan, Bork Yerdagi yovuzliklarning manbai odamlarning o'zlarida ekanligini tan olishni xohlamaganliklaridan g'alati bo'lib ketdi. Ha, ular Filofeyni tushunishni hech ham xohlashmaydi. Bork Ordokka achindi. Ordok esa haqoratlangan edi. В Ё Ё Ё Ishi yurishmadi, yurishmadi-da, - dedi o'zining eski do'sti uchun joni kuyib Bork. - Eng muhimi, u ruhiy tushkunlikka uchramasin-da! U zalni qayta ishontira olsa, o'z nuqtai nazarini himoya qila bilsa, oldingi mavqeini egallaydi. Qo'lidan kelarmikin? Voy xudoyimey, qanday bema'nigarchilik! Biz barbod bo'ldik, biz aybdor emasmiz, lekin ish bizning o'zimizga kelganda go'yo ko'r bo'lamiz qolamiz. Sho'rlik Filofey, hozir shu zalda bo'lsa edi! В Ё Ё Men sizdan iltimos qilaman, mister Ordok, o'z nomimdan, agar menga qo'shilishsa, saylovchilar nomidan so'rayman. Buni shunday qoldirib bo'lmaydi! - o'zini vrachman deb tanitgan kishi shovqinni bardosh bilan yengib, mikrofon oldida baqirib-chaqira boshladi. - Amerika fuqarolari ustidan qandaydir eksperimentlar o'tkazishga hech kimning haqi yo'q! O'sha samoviy rohib butun insoniyatni qandaydir to'da, olomon deb biladi, bu uning ishi, bizning ishimiz emas. Biz esa amerikaliklarmiz. Biz mustaqil shaxslarmiz! Qo'shma Shtatlar hududida g'alamislik bilan nurlantirishlar o'tkazishni man etish zarur! Endi Kongress o'z so'zini aytin, bizning federal organlarimiz o'z so'zini aytin!

To'g'ri, rost! Taqiqlash kerak! Hamma yoqdan ovozlari eshitildi.

Taqiqlansin!

Tinchlaning, janoblari! Iltimos qilaman, xonimlar! sahnadagi mikrofon oldida turib tartibga chaqirishga harakat qildi saylovoldi uchrashuvini boshqarayotgan suxandon. U qimmatbaho qalin ko'zoynak taqib, bashang kiyingan va sochini ikki bo'lib farq ochib olgan basavlat kishi edi. Aftidan, ahvolning bunday tus olishini kutmagan ko'rinadi. U hayajonda edi. Mikrofondan navbat bilan gapirishlaringizni so'rayman! da'vat qilar edi. Men sizga so'z beraman, faqat navbat bilan, iltimos qilaman, bemalol, faqat navbat bilan gapiringlar.

Lekin endi kech edi. Yo'laklardagi mikrofonlar yonida shu zahoti yuragidagini aytib olish, bundan oldin gapirgan notiqning so'zlariga javoban fikr bildirish uchun odamlar to'planib qolgan edi.

Majlisni boshqaruvchi mikrofonlarda gapiruvchilarga navbatma-navbat so'z berib turishdan boshqa iloj topmadi:

Birinchi mikrofon! So'z ikkinchiga! Bemalol! Uchinchi mikrofon! Beshinchi, yettinchi, o'ninchi...

Mikrofonlarda navbat kutganlar va gapirayotganlar soni ko'paygandan ko'payib bordi. So'zga chiqqanlarning ko'pchiligi Filofeyning kashfiyotlarini va g'oyalarini keskin qoralashga, kosmosda paydo bo'lgan o'sha g'alamisni, ashaddiy buzg'inchini orbitadan haydab chiqarishga chaqirar edi; bir nusxa, rus muhojirlaridan bo'lsa kerak, Filofeyni KGB chaqimchilariga o'xshatib, homilador ayollar ustidan material to'playdigan, kosmik ayg'oqchi deb atadi. Ikkinchi bir nusxa Filofey Rossiyaning kosmosga chiqqan agenti, unga Amerikani ichdan yemirish, jamiyatda genetik bomba portlatish vazifasi topshirilgan degan farazni o'rtaga tashladi; yana bittasi buni hozirgi jamiyatni nazorat qilib turishni niyat qilgan xalqaro mafiyaning ishi deb taxmin qildi. Tag'in qandaydir dahshatli taxminlar va farazlar o'rtaga tashlandi. Fikrlarning bellashishi avj olgandan avj olib bordi, yovuzlik va makkorlikning azaliy ma'no va mazmun tovlanishlari yangilari bilan boyidi kosmik shayton, fazoviy iblis, kosmik anarxist va hatto samoviy Faust va boshqalar.

Lekin ko'pchilik, har holda astoydil, tashvishlanib Filofeyga qarshi bo'lsalar ham uning ijtimoiy-biologik kashfiyotlaridan kelib chiqadigan qo'rqinchli oqibatlarini har qanday qilib bo'lsa ham miyadan chiqarib tashlash istagini bildirishdi, bunda eng avvalo asrdan asrga unib-o'sib, hech qanday В Ё Ё kassandra tamg'alariv Ё k tushiga ham kirmasdan rivoj topib borgan insoniyat tarixiga murojaat qilishdi; bularning hammasi, ayniqsa ayollar ko'zlariga yosh olib o'zlarini qutqarishlarini, shaxsiy hayotlarini zondaj-nurlardan himoya qilishlarini iltijo qilganlari chindan ham kuchli taassurot qoldirdi. Nihoyat so'zga chiqish jarayonida samoviy rohib bilan BMTning o'zi shug'ullanishi kerakligi aytili, insoniyatni himoya qilish choralarini ko'rish uchun masalani BMTga qo'yish talab qilindi.

Ana shu sahnalarni kuzatish Robert Borkka og'ir bo'ldi. U alam bilan shunga ishonch hosil qildiki, yaqinlashib kelayotgan oxirzamonning haqiqiy mohiyatini ochib berish uchun Filofeyning qilgan harakatini ko'pchilik tushunmayotir, oxirzamon tashqi

dunyoning yaratilgandan buyon ro'y berishi mumkin bo'lgan halokati orqasida emas, balki borgan sari urug'lab ketayotgan shafqatsizliklar va rango-rang yovuzliklar mahsuli bo'lmish irsiyat qa'ridagi o'pirilish natijasida kelib chiqadi. Inson tabiatidagi qo'rqinch gunohi azimlar uchun, Xudo bergan hayot oldida abadiylikka qilingan gunohlari uchun instinktiv qo'rqish ham o'z ishini qildi. Hayot har bir kishiga uzoq muddatga bir bor ato qilingan, lekin bu hayot abadiylikka berilgan emas, balki Fazo va Vaqt bilan azaldan me'yorlab va cheklab qo'yilgan.

Oliver Ordokning ahvoli achinarli edi. Bork Ordokning mag'lub bo'layotganini tasavvur qildi va voqealarning shunday tus olishini oldindan ko'ra bilmagani uchun o'zini aybdor deb hisobladi, biroq Ordokka bu haqda o'z bilganicha shipshitib ham qo'ygan edi. Ordok kulgili holga tushib qolgan edi. Go'yo bu uchrashuvning Ordokka hech qanday aloqasi yo'qday uni unutishgan va minbar oldiga tashlab ketishgan edi. Barcha nutqlaru luqmalar faqat Filofeyga qaratilgan edi, mitingni uyushtirgan Ordok, lekin hammaning diqqat markazida samoda Filofey osmonning bir kunjagida olam kezayotgan o'sha samoviy rohib edi. Yo'laklardagi mikrofonlarni o'rab-qurshab olgan odamlar o'z dardlarini prezidentlikka nomzodga emas, balki rohib Filofeyga aytib olishga shoshilardilar. Ordok esa nima uchundir minbarda qaqqayib turaverdi. Uning nazarida hamma narsa bozorga aylangan edi. Ordokning o'z vazifasining muhimligini saylovchilar va teletomoshabinlarga yetkazish uchun tayyorlangan nutqi va ko'zlangan maqsadlari barchasi puch bo'lib chiqdi. Sportzal gumbazi tagida kulib turgan Ordokning rasmi osilgan havo shari endi qandaydir kulgili, sovun ko'pigiga o'xshar edi. Holdan toygan, haqoratlangan Ordokning o'zi esa butunlay dovdirab qolgan edi. Uning yoniga maslahatchilari va yordamchilari yugurib kelishib, nimalarnidir pichirlashardi, lekin u mikrofon oldida so'ljayib turaverdi. Uning ko'zlari g'azabga to'la edi, yuzidagi dog'lar oldingidan ham aniqroq ko'rinsa boshladi. Bu uning muvaffaqiyatsizligi, butun mamlakat ko'z oldida rejalarining barbod bo'lishi edi.

Miting daryosi boshqa yo'nalish oldi. Cho'kib ketayotgan kishiga nogohon somon cho'pi tashlanmaganida, hammasining nima bilan tugashini Xudo bilardi. Birdan yon tomondan sahnaga sportchiga o'xshagan bir yigit yugurib chiqdi; galstugini tortqilayotgan va navbat bilan gapirtirishlarga behuda urinayotgan boshqaruvchiga yaqin kelib, qulog'iga nimalarnidir pichirladi va uning qo'lidan mikrofonni yulib oldi. Keyin zalga qarab, bor ovozi bilan gapira ketdi:

To'satdan oraga suqulganim uchun uzr. Bir gapim bor! Muhim gap!

Shovqin bosildi. Zalga bir zum tinchlik cho'kdi. Endi bir lahzani ham qo'ldan boy bermaslik kerak edi.

Mening otim Entoni Yunger, - deb o'zini tanishtirdi nogohon sahnada paydo bo'lgan yigit.

ВѢнѣа, Entoni Yungeri shu ekan-da, kelishgan yigitcha ekanВѢк, - o'yladi Robert Bork.

- Mashhur odam emasligimni ismimdan ham bilsa bo'ladi, - dedi Yunger. Lekin men ham sizlarga o'xshash, okrugimizning saylovchisiman. So'zga chiqish huquqimdan foydalanmoqchiman. Buning ustiga mister Ordokning qo'mondasidanman, uning maslahatchilaridan biriman. Quloq soling. Bizning mitingimiz kosmosdan bizga tashlangan muommolar munozarasiga emas, balki prezidentlikka nomzod bilan uchrashuvga bag'ishlangan. Shuning uchun saylovoldi muhokamamizni davom ettirish maqbul bo'lur edi. Filofey bilan esa keyingi safar shug'ullansak, chunki bu noyob yangilik haqida hali ko'p o'ylash va mulohaza qilishga to'g'ri keladi. Shuning uchun reglamentga qarab ish qilsak, Mister Ordokdan Filofey muammolarini qo'yib o'z saylovoldi dasturini aytib berishini so'raymiz.

Bu ayni muddao bo'ldi. Janjal bostirildi. Bork Entoni Yungerning kelganidan mamnun edi. U Yungerni taxminan xuddi shunday bo'lsa kerak, deb tasavvur qilar edi. Shundan so'ng ham hech kimning, hatto Borkning ham tushiga kirmagan voqea ro'y berdi. Ordok o'zini o'nglab oldi u endi tashabbusni qo'liga olgan edi:

- Ha, men o'z nutqimni davom ettiraman, - tayyorlanib so'z boshladi va ko'zlari yonishidan, chehrasidan unda qandaydir o'zgarish ro'y bergani sezilardi. Unda jasorat paydo bo'ldi. Ha, hurmatli saylovchilar, hozir Entoni Yunger aytganday, men bu yerda o'z nutqimni davom ettirish uchun turibman. Lekin kichkinagina qo'shimcha bor. U ozgina jim turib, o'tirganlarga sinovchan nazar tashladi-da, tushuntirdi: - Men xuddi ana shu Filofey, ha Filofey haqida gapiraman, - ta'kidladi u. Men bu yerda mikrofondan gapirganlarga qo'shimcha qilaman, kosmosdan bizga qilingan hujum bilan bog'liq fikrlarni rivojlantirmoqchiman, bizning genetik vaziyatimizni qattiq tanqid ostiga olaman. Birinchi galdan ana shu haqda gapiraman, chunki men saylovchilar bilan, xalq fikri bilan yashayman. Bu yerda hammamiz hamjihatimiz, men uchun eng muhimi shu. Mikrofonlardan eshitilgan nutqlar menikiga o'xshab ketadi. Men ham shu haqda, amerikaliklar uchun oliy qadriyat hisoblangan huquqlarimizga kosmosdan bo'lgan mislsiz tajovuz to'g'risida taxminan xuddi shunday xayollarga bordim. Bu yerda qayd qilinganidek, Filofey osmonda turib bizga choh qaziyapti, men ham shu fikrdaman. Men yana qo'shib qo'ygan bo'lur edimki, nihoyat, u bilib turibmi, bilmasdanmi, oxir oqibatda bizning demokratiyamizga ham choh qaziyapti. Bu aqli salimga to'g'ri kelmaydigan fikrga o'xshaydi, lekin aslida shunday. Bu choh yovuz niyat bilan, insonga qarshi qaziyapti. Iblis makkorligining chek- chegarasi yo'qligiga biz siz bilan yana bir bor ishonch hosil qilayotirmiz. Men ana shu haqda gapirmoqchi edim, lekin bundan avval men hamsuhbat bo'lgan ba'zi bir bilag'onlarning fikrlarini aytib o'tmoqchiman. Biroq so'zimning ikkinchi qismiga Filofey maktubiga o'z munosabatimni bildirishga, ko'rib turganingizdek, haqiqatdan ham ulgurmadim. Mikrofonlardan aytilgan gaplar mening fikrim bilan bir joydan chiqdi. Bu juda soz, mening obro'yimga obro' qo'shadi. Hozir jamiyat ustida qo'qqisdan mislsiz xavf paydo bo'ldi degan mulohazaga to'la qo'shilaman. O'zini rohib Filofey deb tanishtirgan odamning kori-amali genetik tadqiqotlarga daxldorga o'xshab ko'rinadi, aslida esa bu tajovuz, bizning ruhiyatimizni, o'zimizga, sivilizatsiyamizga bo'lgan tarixiy ishonchimizni kunpayakun qilishdir. E'tibor bering, bu tajovuz osmondagina olib borilmayotir, Filofey Yerdan ham o'ziga hamfikrlar topdi bizda fan va ijtimoiy hayotda katta e'tibor qozongan shaxslarni o'ziga sherik qilib oldi. Mana sizga ahvol? O'zlarining kosmik ilhomchilarini darhol ko'klarga ko'tarishga tayyor turgan ana shu zotlar Filofey bilan bir bo'lib olib uning nomidan yerda g'alayoni azim ko'tarish, bizning mavqemizni shubha ostiga olish va eng muhimi, - ayollarimizga qandaydir iblisona nishon - Cassandra tamg'asi taqib badnom qilish uchun vaqt-soat kutishmoqda. Falokatlar va baxtsizliklarning bashoratchisi bo'lgan Kassandraning nomi bilan atalgan tamg'aning o'zi dillarga g'ulg'ula soladi. Nomi ham tasodifiy qo'yilgan emas. Qandaydir makkaroni niyat bor bunda! Sergak bo'laylik! Butun millat sergak tortaylik. Filofeyning akademik libosidagi hamfikrlari odamlarga ommaviy axborot vositalari orqali ta'sir etishga, kosmosdan kelgan soxta bashoratlarga ishontirishga majbur qilish uchun shay turishipti. Bu hech ham mubolag'a emas, ishonig, bu insoniyatga qarshi fitnadir. Xuddi shunday! Mening tashvish tortayotganimning boisi ana shunda, hurmatli saylovchilar!...

Zal xuddi shuni kutib turgan ekan. Odamlar prezidentlikka nomzodning nutqiga mahliyo bo'lib, undan sehrli nigohlarini uzmay qo'yishdi. Hozir Oliver Ordokning og'zidan chiqqan so'zlar ularning dillarida hamdardlik va xayrixohlik topdi. Odamlar ВѢнѣАl'fa-BeysbolВѢк sportzali gumbazlari tagida birgalikda nafas olishar, Oliver Ordokning da'vatkorona so'zlariga butun vujudlari bilan quloq tutishar edi. Shak-shubhasiz bu g'alaba edi. Ordokning xalq oldidagi mag'lubiyatidan keyingi yorqin zafari edi. U g'alabaga yo'l topdi, u topganda ham ustalik bilan topdi, u strategiyasini bexato o'zgartirdi, ana endi samarasini totib turipti.

Ordokning o'zi ham o'zgarib ketdi. Endi minbarda butunlay boshqa odam turganday edi. Uning so'zlari zaldagilarga qanday kuchli ta'sir etganini ko'rib, gapirgan sayin ruhan parvoz qila boshladi. Bu o'z-o'zidan mamnun bo'lish, muvaffaqiyatdan lazzatlanish, o'z so'zidan qanoatlanish va rohatlanish lahzasi edi; bunaqasi har doim ham bo'lavermaydi; unga shunday tuyuldi, uning so'zlari qaynab chiqib, tevarak-atrofdagilar dilidan, birinchi galda tahsinlar aytib turgan ayollar dilidan o'rin olayotir, barcha odamlar erkaklar ham, ayollar ham o'zlarini unga yaqin tutishar va har bir kishi unga jon deb quloq osar edi. Ordok qattiq pishqirib uyurdagi biyalarga shitob bilan hujum qilgan ayg'irga o'xshash shu holatdan kuch olardi, har bir so'zi o'ziga kuch bag'ishlar va o'ta ardoqli, lekin hali qo'lga kiritilmagan hokimiyat bilan qovushib ketish onining yaqinligini oldindan sezish hissini uyg'otar edi. Ordok o'zida boshqalarga tinimsiz amri-farmon berish istagi nish urganday sezdi, bu da'vat boshqalarga hokim bo'lish, buyruq berish, bo'rilik qilish hissi odamlar qonida hali ular o'rmonlarda yarim vahshiy holda yashab yurgan chog'laridan buyon yashab keladi. Lekin hokimiyat lazzatiga yo'l nutqlar oqimi orqali o'tar edi - bunda so'zlar zich qatorlar hosil qilib, qal'ani, bu o'rinda Filofeyning g'oyalari va uning hali mag'lub bo'lmagan hamfikrlarining g'oyalari zabt etish uchun ishga solingan edi, u Filofey fikrlariga qarshi kurashish uchun hamfikrlarini o'z tevaragida jipslashishga va buyruq berish bilan kurashga o'tlanishga undardi. ha, bu Oliver Ordokning oshig'i olchi turgan payt ekanidan nishona edi. Hamma unga tahsin o'qirdi. Hozir bo'lganlar ichida faqat bir kishi - minbar yaqinida ekranda lip-lip ko'zga tashlangan yigit bu fikrga qo'shilmay edi. Entoni Yunger sahnaning bir chekkasida yakkakift bo'lib, go'yo unga tosh otishganday ikki qo'li bilan boshini changallab o'tirar edi; uning qo'l tomirlari bo'rtib chiqqan, hayajonda edi.

Endi Oliver Ordok hujumni avj oldirdi. U o'z nutqini zalda va undan tashqarida hamfikrlariga so'zini o'tkazadigan va muvaffaqiyatni mustahkamlaydigan qilib tuzgan edi. Bu uning uchun favqulodda qulay payt edi.

Men siz bilan bizning hushyorligimiz zarurligi haqida gapirar ekanman. - ВЪНЪАl'fa-BeysbolъЪк zalida o'tirganlarga sidqidildan murojaat qilar ekan, eslatib qo'ydi u, - biz siz bilan mislsiz kosmik avantyura qurbonlari bo'lib qolmasligimiz uchun jamiyat manfaatlarini ko'zda tutayotirman. Axir, masala umumjahoniy miqyos kasb etadi, ayni vaqtda bu har bir kishiga, jumladan, bu yerda hozir bo'lganlarning hammasiga daxldordir, saylovoldi uchrashuvida esa Filofeyning inson genofondini buzishga qaratilgan sayyoraviy eksperimentlaridan, jamiyatda sarosima uyg'otadigan, o'zlarimizda hayotga intilish hissini yo'qotadigan tajribalaridan o'zimizni qanday himoya qilish haqida so'z bormog'i kerak.

hecham bunday bo'lmaydi! - zalda darg'azab ovozlari yangradi. - Bunga yo'l qo'ymaymiz!

Men ham shunday deb o'ylayman, - davom etdi Oliver Ordok. - Buning uchun bor kuchimni sarf qilaman. Meni hech narsa to'xtata olmaydi. Lekin paydo bo'lgan kosmik xavfni va yerda turib yelkasini Filofeyga tutadigan, vaziyatni buzadigan, sodda qilib aytadigan bo'lsak - suvni loyqalatadigan kishilarni qanday qilib, qaysi yo'l bilan daf qilish mumkin bo'larkin? Odamlarning va xalqlarning taqdiri haqida so'z borayotgan ekan, men o'zimni umumiy gaplar bilan cheklanib qoladigan qandaydir oliyhimmat jentel'men qilib ko'rsatmoqchi emasman. Filofeychilar bilib qo'yishlari kerak - biz ular bilan kelisha olmaymiz va ular har qanday ilmiy dalil-isbotlar keltirishmasin, biz ularning orqasidan ergashib genetik qopqonga bormaymiz! Jumladan, men bir futurolog bilan, ilmiy doiralarda ma'lum va mashhur bo'lgan, dunyo taniyidigan, amalda esa samoviy rohibning bosh tarafdori va hatto mafkuraviy xizmatchisi bo'lgan kishi bilan uzoq gaplashdim. Sobiq Sovet Ittifoqida jon-dili bilan dohiyga xizmat qilgan va uning uchun jonini fido qilishga tayyor yigit-qizlarni, xato qilmasam, komsomol faollari deyishadi. Filofeyning dastyori ancha yoshga kirib qolgan bo'lsa ham, ana o'shalarga o'xshab ketadi, u bizning dorilfununimizda ishlaydi va o'zi shahrimizning yaqinida yashaydi, - o'sha kishining oti Robert Bork.

Zal jimib qoldi, o'tirganlarning nafasi ichiga tushib ketdi va birozdand so'ng boshlangan pichir-pichir borgan sari avjga mindi: ВЪНЪRobert Bork! Robert Bork! Robert Bork! Qandaydir Robert Bork! ВЪНЪ

Ana shunaqa, muhtaram saylovchilar. Robert Borkning ilmiy dalil-isbotlariga har qancha hurmat bilan quloq solmay, uning diqqatini tirik odamlarning taqdirini inkor etishga hech kimning haqi yo'qligiga, Filofey qanday ilmiy maqsadlarni ko'zda tutishidan qat'iy nazar, turmushimizga burun suqib, buzg'unchilik qilayotganiga qaratdim, endi esa bu odamning Filofeydan ham o'tib tushajagiga ishonch hosil qildim. Xuddi ana shunday odamlarda olimlik niqobi ostida dunyoviy yovuzlik yashirinib yotadi. Robert Bork uchun uning falsafiy safsatalari, suhbatdosh va raqibning boshini gangitadigan jahoniy g'oyalari yon-verida yashayotgan oddiy kishining taqdiriga nisbatan muhimroqdir. Robert Bork har xil ilmiy mulohazalarni pesh qilib bo'lsa ham ana shu oddiy kishini, uning barcha muammolari va kulfatlarini inkor etadi, uni insoniyatning unib-o'sib turishiga putur yetkazadigan, bizni istiqboldan mahrum etadigan Filofey ta'limotiga qurbon qiladi. Robert Bork o'ta mutaassib, u bor vujudi bilan Filofeyni himoya qiladi, unga shaytoni layinga xizmat qilganday xizmat qilishga tayyor.

Lekin afv etasiz, mister Oliver! Bu yakkama-yakka suhbatdagi gaplar-ku! - Ordokning so'zlariga chiday olmay, mikrofon oldiga chopib keldi Entoni Yunger. Uning afti qizarib-bo'zarib o'zgarib ketgan edi. - Oralarimizda bo'lgan suhbatni hammaga oshkor qilish insofdanmi?!

Men Bork bilan bo'lgan suhbatimizni sir saqlamoqchi emasman, - pinagini buzmay gap qaytardi Ordok. - Agar yakkama-yakka suhbat butun insoniyat taqdiriga daxldor bo'lsa, agar Robert Borkka o'xshagan odamlar Filofeyning qo'ltig'iga suv purkab qilmishlarini ma'qullashayotgan, manzur ko'rishayotgan bo'lsa va odamlar ongida uning nazariyalariga keng yo'l ochib berishayotgan bo'lsa, uning butun dunyo ustidan nazorat qila olishi uchun sharoit hozirlashayotgan bo'lsa, nega endi men u bilan adi-badi aytib o'tirishim kerak ekan?

Gulduros qarsaklar ВЪНЪАl'fa-BeysbolъЪк tomini teshguday bo'ldi. Teleoperatorlar zalda u yoqdan bu yoqqa yo'rg'alab, Oliver Ordokning yana bir ulkan yutug'i sahnasini namoyish qilish uchun odamlarning basharalarini yirik qilib ko'rsatib turdi.

Entoni Yunger og'iz juftladi:

Mister Ordok, bunday qilishga sizning haqingiz yo'q...

Lekin zal Entonining og'zini ochirmadi. Hamma uning ovozi o'chirish, turgan joyida yer bilan yakson qilish uchun gumburlatib qarsak chalaverdi.

Yunger bo'lsa nimalarnidir gapirar, odamlardan baland kelish uchun ovozi boricha baqirib-chaqirar, qo'llarini paxsa qilib allanarsalar deb oyog'i kuygan tovuqday u yoqdan bu yoqqa chopar edi, lekin bu yonib turgan olovga yog' sepganday bo'ldi va Yungerni mag'lub qilish uchun hamma bir ovozdan ВЪНЪOr-dok! Or-dok! Or-dok! Or-dok! ВЪНЪ deb salmoq bilan qichqira boshladi.

So'ngra xuddi buyruq berilganday odamlar yoppasiga o'rinlaridan qo'zg'alishdi va tik turgan holda kaftlarini kaftlariga urib ВЪНЪOr-dok! Or-dok! Or-dok! ВЪНЪ deb jon-jahdi bilan takrorlay boshladi.

Mana Ordokning zafar tantanasi. Uning raqiblaridan birontasi ham siyosiy jabhada bunday muvaffaqiyat to'g'risida o'ylagan ham

emas. Ko'rimsiz, so'lg'in, Gebbel'sga o'xshab ketadigan Ordok o'zini ko'kka ko'tarib ulug'lagan shov-shuvdan, sehrli muvaffaqiyatdan yuragi yorilguday bo'lib, boshi gangib qoldiki, shu paytda tap etib yiqilib tushishi hech gap emasdi. Shunga qaramasdan o'zini ushlab oldi. Yig'ilish muvaffaqiyatli tugadi. Endi uni oxiriga yetkazish, g'alabani mustahkamlash kerak edi. Zalda hamon вЂѢOr-dok, Or-dokвЂќ degan ovozlari yangrardi. U har holda o'zini qo'lga oldi, imo-ishoralari va ovozlarni bosdi-da, jimlik cho'kkan zahoti so'z boshladi:

- Bu yerda kimdir Robert Borkka achinayotir, nega endi? Aslini olganda hech kim uning ko'krigidan itarayotgani yo'q. Bork bu yerga kelsin, xalqni o'z fikriga ishontirsin, ya'ni o'sha osmondagi Filofey ikkalasi elu elatni, odamlarni, millatni, bo'lajak avlodlarni deb jonlarini fido qilayotganlarini aytsin. Menga qaqshatqich zarba bersin! Kim yo'q deydi?! Shukronalar bo'lsin, biz dunyodagi eng demokratik davlatning fuqarolarimiz. O'ylaymanki, Bork bir chekkada qo'l qovushtirib qolavermaydi, balki so'zga chiqar. Bordi-yu u es-hushini yig'ib olib, Filofeydan yuz o'girs, ochig'ini aytsin va o'ylaymanki, qilmishlari uchun tavba-tazarru qiladi. Xullasi kalom, xohlaganiday gapirsin. Amerikaning barcha gazetalarini va jurnallari (faqat Amerikanikigina emas) uning xizmatida emasmi, radio-chi, televideniye-chi? Kuyib-pishib gapiraversin. Biroq men ham chetda qololmayman, sizlarni ishontirib aytamanki, hurmatli saylovchilar, ommaviy axborot vositalaridan menga ham jindakkina o'rin berishsa, bundan maqsadim zamondoshlarni o'zimning futurologik nazariyalarim bilan zaharlash emas, aslo, men har bir inson o't bilan, ya'ni Filofey ta'limoti bilan o'ynashish nomaqbul ekanini, Bork Filofey bilan birgalikda butun dunyoda yong'in chiqarish payida ekanliklarini tushuntirishga harakat qilaman. Borkning o'y-fikrlarining mag'zini chaqqan paytimdan e'tiboran tinchimni yo'qotdim uning g'oyalari shubhali va qo'rqinchli, u qayerda bo'lmasin yer yuzidagi barcha xotinlarni birma-bir zondaj-nur bilan nurlantirish g'oyasini o'tkazishga, odam bolasining hammasini o'z gunohlari uchun birma-bir tavba-tazarru qildirishni talab etishga shay turibdi. Bularning hammasi an'anaviy dinlarni surib chiqarish, odamlarning dillari ustidan yakka hukmronlik o'rnatish uchun yangi din Filofey dinini yaratadi. Jahon dinlari ham o'z kelajaklari haqida o'ylab ko'rishsin! Endi mana shular haqida bosh qotirishimiz kerak, men ham mana shular haqida yozaman va gapiraman. Biz ana shu olimlarni orbitadagi Filofeyni va yerdagi Borkni o'z vaqtida tiyib qo'yish haqida o'ylashimiz kerak. Men bu haqda shu yerda hozir bo'lgan barcha jurnalistlar uchun gapirayotirman. Tiyyib qo'yganda ham qonuniy yo'l bilan, albatta qonun asosida ish ko'rish lozim. Odamlar ustida qilinadigan ana shunday eksperimentlarni dunyo bo'yicha man etish yo'li bilan. Bu borada sizlarning madadlaringizga va ishonchlaringizga umid qilaman! Yana olqishlar, qarsaklar yangrab ketdi, hamma o'rnidan turdi, yana jazavasi qo'zib ketganlar вЂѢOr-dok, Or-dokвЂќ deb qichqirishdi. Ordok qandaydir qoniqish hamda xijolat bilan xalqdan hozircha qarsaklarni to'xtatishni so'radi:

- Men yana bir necha daqiqa vaqtingizni olaman va yana qo'shimcha qilmoqchi edim...

Shu on sportzaldan olib borilayotgan ko'rsatuv birdan uzilib qoldi. Ekran o'chdi. Kimdir asabiylashib qo'li bilan televizorni o'chirdi. Bu Jessi edi. Uning qachon qaytib kelganini, uyga qanday kirganini, shu paytgacha qayerda turganini, qayerdadir yon tomondan o'tirib hammasini ko'rdimi, ko'rganlaridan ruhi cho'kib qimir etmay o'tirib qoldimi yoki hozirgina kirib keldimi - Bork bilmas edi. U ko'z oldida bo'lib o'tgan voqealardan tushkunlikka tushib kursida o'tirar ekan, tevarak-atrofga befarq boqar edi.

- Qachongacha buni ko'rish mumkin?! Qanday chidab o'tiribsan? - eriga keskin gapirdi Jessi. - Yetar! Bo'ldi!

U indamadi.

- Kabinetdagi televizorni ham qo'yma! - dedi jahl bilan. - Hozir hamma telefonlarni uzib qo'yaman! Xudo olsin ularni, hech kimning qo'ng'irog'i kerak emas! Oliver Ordokning nayranglarini ko'rganlarning hammasi telefon qilaveradi! Qanday bema'nilik! Shu qadar ham razillik bo'ladimi!

Bork indamadi.

Nega sen og'zingga talqon olib o'tiribsan?! - dedi Jessi chorasizlikdan. - Bunaqasini umrimda ko'rgan emasman.

Sekinroq, mumkin bo'lsa, - iltimos qildi Robert Bork, - sen baqirgan bilan hech narsa o'zgarmaydi.

Sen jim o'tirganing bilan ham hech narsa o'zgarmaydi!

har ikkalasi ham dili xufton bo'lib jim qolishdi. Tashqarida qorong'i tusha boshladi. Kuzning ajoyib go'zal kunlaridan biri ham tun qo'ynida g'oyib bo'ldi, undan dardu alam, g'amu tashvish qoldi, xolos. Ertangi kun qanday bo'lishini Xudo biladi.

- Ko'zimga, o'zimga ishonmayman, - qaltiragan ovoz bilan jimlikni buzdi Jessi. - Ana shu ulkan muammo tevaragida munozaralar bo'lishini bilardim. Lekin senga shunday razillik va pastkashlik bilan munosabatda bo'lishadi deb o'ylamagan edim... G'arazgo'ylik bilan bir odamni butun dunyoga sharmandayu sharimsor qilsa bo'laverar ekan-da?! O'sha ablahni o'zimgina o'ldirib qo'ya qolsam! Shu odam Amerikaga prezident bo'larmishmi? Xudo bordir, oxir! - Jessi ho'ngrab yig'lab yubordi.

Bork o'rnidan turdi-da suv quyib xotiniga tutdi. Jessi suv ichar ekan, suvni yuziga sepdii va talvasadan stakan chekkasini g'arch-g'arch tishladi.

- Tinchlan, Jessi, endi menga quloq sol, - dedi-da, xotinining boshini silamoqchi bo'ldi.

Jessi o'zini nari oldi.

hech kimga quloq solmayman, hech kimga, va menga ham hech narsa dema, Xudo haqi! - u yig'idan gapirolmay qoldi.

Bo'pti, meni kechir. Birpas yoningda turay. Kechir.

Xotini kursida o'tirganicha butun vujudi to'lqinlanib, o'zini to'xtatolmay yig'layverdi. Bork xotinining sochlari oqarib keksayib qolganini endi payqadi, bunga ilgari ahamiyat bermagan ekan. Buni hozir, mana shu mash'um daqiqada ko'rib turibdi.

Bork bo'lsa o'zini uyida emas, boshqa joyda turganday his qilib xonada duch kelgan tomonga borib kelar edi. Ko'zi hech narsani ko'rmas, jarlikka qulab tushadiganday - uning uchun to'xtab turish ham, yurish ham qo'rqinchli edi, - zimdan bo'lgan zarbaning kuchi ana shunday dahshatli edi.

Bork ba'zida ringdagi boksyorlarning janglarini televizorda kuzatar ekan, yengilib qolgan yigitga rahmi kelib, bitta zarb bilan nokaut bo'lgan bokschi tevarak-atrofga boshqa sayyoradan kelib qolganday olazarak bo'lib nigoh tashlab turganda uning xayolidan nimalar kechishi haqida o'ylab ketar edi. Buning qanday bo'lishini bilib oldi. Endi u tushundi: atrof olam o'z o'rnida turarkan-u, odamning o'zida, uning ichki dunyosida - kallada, ko'chadagi toshqin yomg'ir suviday g'uvillab oqib yurgan qonlarda, tafakkurning ana shu quturgan sel suvlari yuvib ketadigan qorong'i jarligida bebosh fikrlar tug'yonida barbod bo'larkan.

U ancha vaqtgacha u yoq-bu yoqqa yurib turdi, uzoq va mashaqqatli yo'l bosganday bo'ldi, baloyu ofat iskanjasiga tushgan tafakkur o'sha qorong'i jarlikda, o'tmish vayronalarida bezovtalanar edi, u bundan bir soat oldin ham o'z ixtiyori o'zida edi.

Shaxsiyati haqorat qilinmagan edi. Endi esa hammasi Oliver Ordok tomonidan, u yo'ldan ozdirgan olomon tomonidan oyoqosti qilingan, kuydirib-yondirilgan edi. U o'zining shaxsiyati poymol qilinganligini hatto jismonan sezdi. Badanini olov qopladi. Bork odamlar ko'z o'ngida birinchi bor halokatga uchragan edi. Endi buyog'i nima bo'ladi? degan savol tug'ildi. Hammaning ko'z o'ngida izzat-nafsini oyoq osti qilgan kuchga taslim bo'lib, o'zini peshonasidan otib tashlasinmi yoki kuch to'plab bellashuvga

tayyorlansinmi - uchinchi yo'l yo'q edi; hamma zamonlarda odamlar ayniqsa mag'lubiyatga uchragan paytlarida bor kuch-quvvatini ishga solib g'anim bilan bellashganda adolatning, haqiqatning albatta tantana qilishiga ishonishgan. U bir kun kelib o'zim o'zimga вЂњyo hayot yo mamotвЂќ deb qasam ichaman deb hecham xayoliga keltirmagan edi. O'sha daqiqalarda o'zicha yana bir ayanchli kashfiyot qildi: uning fojeasi - Jessi uchun shaxsiy fojeasidan ham dahshatli edi. Shu boisdan uning ko'ngli yanada g'ash bo'la bordi, Jessining dardu alamini yengillata oladigan bironta usul, bironta so'z topilmas edi. U bo'lib o'tgan voqealarning nimalarga olib kelishini juda yaxshi tasavvur qilgan edi.

- Robert, - dedi Jessi xo'rsinib yig'lar ekan.

Ha, Jessi, bir narsa demoqchimisan?

Robert, men hozir bir narsa haqida o'ylab ketdim, - deb so'z boshladi-da, jim qoldi. Robert kutib turdi. - Vannadan sochiq olib kelib ber.

Bork sochiq olib keldi. Jessi yuzini artar ekan, yoshini tiyishga harakat qildi.

Bir narsa demoqchiming, Jessi?

Menga bir fikr keldi, Robert, bugun sening boshingga ham kosmosdagi Filofeyning boshiga tushgan falokat tushdi, bu idealizm fojealaridan. Men sening sevikli Suqrotning haqida o'ylab ketibman. Xuddi o'sha zamonlarda bo'lgani kabi, ko'p vaqtlar o'tgandan so'ng idealistik utopiyaga (xayolparastlikka) olomon qarshi chiqdi. Kimdir birovnig kallasiga qop kiydiradi va hamma shunga tashlanadi.

Ehtimol shundaydir, - dedi Robert bosiq ohangda.

Shundaymi-yo'qmi, yoki taxminan shundaymi. Lekin nima bo'lganini sen o'zing ko'rding-ku, Robert. Men Ordok haqida gapirmayapman, biz uni yaxshi bilmas ekanmiz, sen u bilan suhbat qilmasliging kerak edi. U shunday razil nusxa ekanki, prezidentlik kursisi deb har narsa qilishga - Har qanday yolg'onga, har qanday tuhmatga va uydirmaga tayyor ekan. Men u haqda gapirmoqchi emasman, ming la'nat unga. Lekin katta sportzalni to'ldirib o'tirganlarning qanday dahshatli olomon ekanligiga qara! Buni quturgan son-sanoqsiz yilqiga o'xshatish mumkinki, bunday uyurlar o'tgan joylarda gullar emas, balki xor-tikanlar bitadi. Hammasini xudo olsin! Oh, Robert, bu olomon, bu darranda! Bu nima, nima o'zi, qanday dahshatli manzara! Yo parvardigor! - Jessi yuzini sochiq bilan yopib olib yana bo'ngrab yubordi.

Bas qil, Jessi, o'zingni bos, o'tinib so'rayman, sen buni yuragingga juda yaqin olyapsan. Seni tushunib turibman, lekin o'ylashib olaylik, masalaga bir oz uzoqdan qaraylik - xotinini yupatmoqchi bo'ldi Bork. Uni yupatar ekan, mantiqqa asoslanishga, g'azab otiga ko'r-ko'rona minmaslikka undadi va o'zi ham ancha tinchlandi. - Sen ko'p jihatdan haqsan, bu to'g'risida gap ham bo'lishi mumkin emas. Shu bilan birga Suqrot aytgan fojia vaqt tanlamaydi, bu ham to'g'ri. O'ylab ko'r. Bu shunday bo'la qolsin. Omma - bu poda, tabiiy ofat yoki sening so'zing bilan aytganda - uyur va shu bilan birga bu - ijtimoiy hayotning suyanchig'i ham. Qochib qutula olmasan! U insoniy moddiyot, hayot ana shu negizga qurilgan va yana shuning ustida turipti. Turmushning tuzilishida, aytish mumkinki, hayot dialektikasida mantiqqa to'g'ri kelmaydigan bir xususiyat - abadiy fojea yashab keladi: mutafakkir jamiyat qonunlarini kashf etadi, jamiyat bo'lsa xuddi ana shu xizmatlari uchun uni murtad deb e'lon qiladi, keyinchalik esa xuddi ana shu kashfiyotlarni qurol qilib oladi. Inkori orqali ko'z ochiladi.

Robert, - xotini uning so'zini bo'ldi, ovozi va nigohi bilan ta'na toshini otib. - Sen xohlaganingcha fikr yuritaverishing mumkin, lekin ko'z ochilish borasida menga nimalarnidir uqdiraman deb ovora bo'lma. Ko'zni ochish uchun odamni oldin oyoqosti qilish kerakmi? Shundaymi? Yo'q, men bunisini qabul qila olmayman. Men bilan sening falsafa sotadigan vaqtimiz emas. Kun kech bo'lyapti. Agar ko'nglingga tugib qo'yganing bo'lsa, ertaga ertalab aytganing durust. O'ylab ko'r.

Ha, ko'nglingga tugib qo'yanman.

Robert, buning ma'nosiga aqlim yetib turipti, hamma Ordok tarafda, sen tarafda esa mikrofoniga chopib kelgan, oti nimaydi, haligi yigitni hisobga olmaganda - Hech kim yo'q.

Entoni Yunger.

Jilla qursa o'shangga rahmat. Endi ravshan bo'ldi, senga qarshi fitna uyushtirilgan, sen bunga javob bera olmasdan tura olmasan. Qaragin, agar haqiqat sen bilan Filofey tomonida ekaniga imonning komil bo'lsa, qanday bo'lmasin ana shu haqiqatni, - o'zing nuqtai nazarini oshkora isbotlashga haqlisan.

Mana bu fikring mutlaqo to'g'ri, Jessi, sen aytganday - oshkora, hammaga eshittirib. вЂњTribyunвЂќ gazetasiidagi maqoladan keyin darhol matbuot konferensiyasi bermoqchiman. Shundan so'ng voqealarning qanday kechishini ko'ramiz. Maqolaning katta qismi tayyor, komp'yuterda turipti, lekin mitingda menga ko'p narsa oydinlashdi, ko'p narsalar yangichasiga yuz ko'rsatdi, bu esa, mening bilishimcha, Filofeyning haq ekanini isbotlaydi. Maqolada ba'zi bir o'rinlarni oxiriga yetkazish, to'ldirish, kuchaytirishga to'g'ri keladi. Ko'rib turibsanki, men o'z rolimni o'ynab bo'lmasdan sahnadan ketish niyatim yo'q. Filofey haq va men uni himoya qilaman.

Shunday ekan, vaqtni boy bermaslik kerak. O'zing tushunib turibsanki. Biz aql-hushimizni yig'ishtirib olishimiz lozim. Bu - jang. Men shunday deb bilaman. Haqiqiy jang!

To'g'ri. Lekin bu jang raqib foydasiga, dushman foydasiga, g'animning o'z ustidan o'zi uzil-kesil g'alaba qilishi uchun olib boriladigan jang. Men sportzalda qarsak chalganlarni nazarda tutayapman. Bu jangning mohiyati ana shunda.

Tushunib turibman. Lekin bunday degan bilan ko'ngil taskin topmaydi. Buni men xohlamayman, to'g'rirog'i qabul qila olmayman. Men o'zimni o'zgartira olmayman. Meni kechirasan. Dushman uchun jon kuydirish, shartli aytganda, qotilni qutqarib qolishmi? Yana xristian aqidalarimi?

Oshiqma. Bu xristianlargagina emas, balki istisnosiz barcha dindorlarga tegishlidir. Afsuski, biz odamlar, aqlli maxluqlar doimo buzib aynitib turiladigan hayot uchun javobgarlikdan har qanday qilib bo'lsa ham qochib qutilish maqsadida yugurib-elamiz. Buning uchun talay vaj topamiz, ezgulikni yovuzlikdan farq qilmaymiz, hech narsadan tap tortmaymiz, aslida esa barcha falokatlar ana shundan kelib chiqadi, buni esa ko'pchilik tushunishni ham xohlamaydi. Faqat shu yo'l bilangina yashash mumkin ekanligiga va boshqacha yashab bo'lmasligiga o'zimizni ishontirmoqchi bo'lamiz. Saylovoldi mitingi shuni ko'rsatmadimi?! Axir yerda bizlarning o'zlarimizdan, odamlardan boshqa yovuzlik sohibi yo'q. Biroq har bir kishi yovuzlik manbaini boshqa birovlarda, o'zidan tashqarida, o'z guruhidan, o'z toifasidan, millatidan, davlatidan tashqarida va undan ham narida - irqidan, dinidan, mafkurasidan yiroqda deb biladi... Hayotda yovuzliklar davom etmoqda. Embrionlarning hayotga qarshi chiqishigacha yetib borilayotir. To'xta! Boshqa yo'l yo'q. Undan narida mutatsiya va naslning aynishi! Bularning hammasi halokatga olib keldi va borgan sari avj oladi, biz texnologik jihatdan qudratliroq bo'la borgan sari bizning gumrohliklarimiz va uyatsizlik hamda boshqalarga nisbatan shavqatsizliklarimiz darajasi qo'rqinchilroq tus ola boradi. Filofey genetik orkestrning buzilgan torlaridan

This is not registered version of TotalDocConverter
biri qatnashgan bo'lganini va qanqalazasga sarak bo'ldi!

hoy, Robert, bas, - dedi Jessi. - Yaxshisi, sen bu fikrlaringni xalq oldida ayt, odamlar eshitsin.

Ikkalasi ham jim qolishdi. Jessi har qancha harakat qilmasin, ko'z yoshlari yana uni bo'g'ib qo'ydi;

- Meni kechirasan, Robert, o'zimga kelolmayapman, sportzalda ko'rganlarimdan shunaqangi xo'rliгим kelyaptiki, - dedi Jessi hiqillab. - Olomonning ana shunday vahshiyliklaridan so'ng ko'ngrim shunday g'ashki, go'yo ikkimiz yong'indan yoppasiga kuyib kul bo'lgan o'rmonda yurgandaymiz. Tevarak-atrofdagi bariki narsalar - daraxtlarning tanalari-yu shox-shabbalari, o't-o'lanlar - Hamma-hammasi yonib kul bo'lgan-u, azador ayolday qora libosga o'rangan yerdan boshqa hech nima ko'zga tashlanmaydiganday! Nima bo'larkin? Nimadir bo'lishi kerak! - o'z-o'zicha pichirladi Jessi.

Bork xotinini yupatish bilan ovora bo'ldi. U Jessining bunday asabiylashib jazavasi qo'ziganini hech eslay olmaydi. Har doim saramjom-sarishta, hamma ishni o'rniga qo'yadigan ayol, Borkdan ham ko'ra uddaburon. Ordokning yuzsizligidan sanoqli daqiqalarda adoyi tamom bo'ldi u.

Biroq tezlik bilan harakat qilish, vaqtni boy bermaslik zaruriyati Jessini o'zini qo'lga olishga undadi.

- Men seni tushunib turibman, Robert, - rozi bo'ldi Jessi. - O'zingni zo'r lab bo'lsa ham kabinetingga kir, ishla. Maqolangni tugat.

Kofe tayyorlayman, - oshxonada ichamiz, xohlasang olib kelib beraman. Ishlasang bo'ldi. Harakat qil. Men mehmonxonaga boraman. Violonchel' chalgim kelyapti. Shostakovichni chalaman. Beshinchi simfoniyasini. Sen yoz. Nimalar haqida yozishni bilasan. Hech qayoqqa telefon qila ko'rma, iltimos qilaman. Telefonlarni o'chirib qo'ydim. Uchallasini ham. Bor. Sen pastdan meni eshitmaysan. Eshik-derazalarni yopib olaman.

AvvalgiI- qismB Keyingi